

การศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ของโรงเรียนประถมศึกษา: พหุกรณี

นางสาวธัญญา เฉลิมวรบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF PROCESSES TO DEVELOP THAI LANGUAGE LEARNING ACHIEVEMENT
OF ELEMENTARY SCHOOLS: A MULTI-CASE STUDY

Miss Tanya Chaleomworabut

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา:
พหุกรณี

โดย

นางสาวธัญญา เฉลิมวรรณบุตร

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

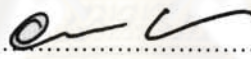
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

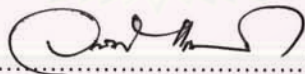

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกต)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์)

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธัญญา เฉลิมวรบุตร : การศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา: พหุกรณี. (A STUDY OF PROCESSES TO DEVELOP THAI LANGUAGE LEARNING ACHIEVEMENT OF ELEMENTARY SCHOOLS: A MULTI-CASE STUDY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.วรรณิ์ แกมเกตุ, 175 หน้า.

การศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และขนาดเล็ก 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาแบบพหุกรณี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในด้านการบริหารจัดการ คือ ใช้หลักการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (school based management) ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินงานทุกโครงการ มีการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีทั้งสื่อสำเร็จรูปและสื่อที่ครูผลิตขึ้นเอง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใช้การประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกต การประเมินชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน และใช้แบบทดสอบ ส่วนการจัดการเรียนรู้นั้น ครูใช้เทคนิคการสอนที่ไม่เหมือนกัน

2. ปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ 1) ทัศนคติของผู้บริหารที่เห็นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาไทย 2) ความร่วมมือ และความเสียสละของครู 3) ความร่วมมือของผู้ปกครอง และเครือข่ายผู้ปกครอง 4) การสนับสนุนจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) งบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 6) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ดี และเอื้อต่อการเรียนรู้ 7) เพื่อนร่วมห้องเรียนที่มีความรับผิดชอบ และตั้งใจเรียน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ 1) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู 2) ครูที่สอนไม่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 3) ขาดครูภาษาไทย 4) นักเรียนบางส่วนขาดความร่วมมือ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับครู 5) ปัญหาด้านครอบครัวของนักเรียน 6) ผู้ปกครองบางส่วนขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา 7) เพื่อนร่วมห้องเรียนที่ไม่สนใจเรียน และรบกวนการเรียนของเพื่อน

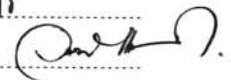
ภาควิชา..... วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....

สาขาวิชา..... ศึกษาศาสตร์.....

ปีการศึกษา..... 2553.....

ลายมือชื่อนิสิต..... ธีรญา เฉลิมวรบุตร.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

518 3336027: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS: PROCESSES TO DEVELOP / A MULTI-CASE STUDY

TANYA CHALEOMWORWBUT: A STUDY OF PROCESSES TO DEVELOP THAI LANGUAGE LEARNING ACHIEVEMENT OF ELEMENTARY SCHOOLS: A MULTI-CASE STUDY. ADVISOR: ASSOC.PROF. WANNEE KAEMKATE, Ph.D., 175 pp.

A study of processes to develop Thai language learning achievement of elementary school. The purpose of this research were (1) to study and compare of processes to develop Thai language learning achievement of large-sized and small-sized school (2) to study and compare of supportive and obstacle factors in the processes to develop Thai language learning achievement of large-sized and small-sized school. Employing qualitative research as a multi - case study. The research data were collected by study documents, employing participatory and non-participatory observations and interview. Data were analyzed by the method of content analysis, inductive conclusion.

The research findings were summarized as follows:

1) The effect of developing learning achievement in Thai language group learning was investigated in both large size and small size schools. The result was the same similarity in term of administration which used the principles of good governance in school based management and PDCA standard in projects. Focusing on participating of all departments, this achievement applied various materials, instant materials, available resources in testing and evaluating. All assessments were depended on real observing, tasks, portfolios, and tests. Moreover, teachers provided different teaching managements and techniques in the classroom.

2) The essential supporting factors which were used in developing the effect of learning were (1.) the executive's vision was to insight the importance of Thai language teaching, (2) teachers devoted themselves to cooperating with others, (3) parents network and cooperating with parents, (4) the supporting of whole community and related departments, (5) the subsidization should be enough to support intra-school activities, (6) a good atmosphere in classrooms should be supported for students' learning, and (7) classmates should have the responsibility and concentrate on lessons. In contrast, there were obstacles that have influenced on the effect of developing learning achievement which they were (1) teachers' duties were increasing, (2) teacher didn't have in expertise Thai language teaching, (3) lack of Thai language teachers, (4) some students did not participate in the classes or teachers, (5) students have some problems about their family, (6) parents took the importance of having education for granted, (7) classmates who neglected to study annoyed other students.

Department : Educational Research and Psychology

Field of Study : Educational Research

Academic Year : 2010

Student's Signature *Tanya Chaleomworwb*

Advisor's Signature *Wannee Kaemkate*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้ ด้วยผู้วิจัยได้รับความเมตตาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ แกมเกตุ ที่คอยดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ เสียสละเวลาอันมีค่าตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิมย์ ที่กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยเล่มนี้ นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณและขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนวัดหัวลำโพง โรงเรียนปทุมวัน โรงเรียนวัดพระเชตุพน และโรงเรียนวัดราชันดดา ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยอบรมเลี้ยงดู ให้ความรักความห่วงใย เป็นกำลังใจให้ตลอดมาจนประสบความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งในวันนี้ ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และคำพูดดี ๆ ที่ก่อให้เกิดกำลังใจในการทำงาน และสุดท้ายคือขอบคุณสำหรับความปรารถนาดีที่มีให้กันเสมอมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้.....	7
ตอนที่ 2 แนวคิดพื้นฐานการจัดการศึกษา.....	20
ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	38
ตอนที่ 4 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	45
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69
ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	75
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	76
การคัดเลือกกรณีศึกษา.....	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	78
แผนการศึกษาภาคสนาม.....	82

สารบัญ

	หน้า
การจัดกระทำข้อมูล.....	84
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา.....	85
ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย.....	117
ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.....	129
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	141
สรุปผลการวิจัย.....	141
อภิปรายผล.....	144
ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้.....	148
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	149
รายการอ้างอิง.....	150
ภาคผนวก.....	155
ภาคผนวก ก หนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	156
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	163
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	175

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	เปรียบเทียบการเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบและการลงโทษ.....	9
2.2	การให้แรงเสริม.....	10
2.3	การนำแนวความคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยมมาใช้ในการศึกษา.....	13
3.1	คะแนนทดสอบความสามารถระดับชาติ (NT) วิชาภาษาไทย.....	77
3.2	แสดงจำนวนครั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
3.3	แผนการศึกษาภาคสนาม.....	82
4.1	เปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก.....	127
4.2	เปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนของโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก.	137
4.3	เปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก.....	139

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	ระดับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของงานเย้.....	17
2.2	แสดงระบบการเรียนการสอน.....	38
2.3	องค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ.....	47
2.4	ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
2.5	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	75
4.1	แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ).....	87
4.2	โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ).....	89
4.3	แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ).....	96
4.4	โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ).....	99
4.5	แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ).....	105
4.6	โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ).....	107
4.7	แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ).....	110
4.8	โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ).....	112

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทย จึงเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ทั้งปวง และยังช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสุข (ปรีชา เผ่าเครื่อง, 2541) การเรียนการสอนภาษาไทยในปัจจุบันมิได้มุ่งหวังให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียว หากแต่มุ่งหวังให้นักเรียนนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นำความรู้ความสามารถด้านภาษาไทยไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้อื่น ๆ รวมทั้งต้องรักษาภาษาไทยไว้ในฐานะที่เป็นสมบัติของชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ภาษาไทยนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรต้องสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูดอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยจึงต้องอาศัยรูปแบบการเรียนรู้หลากหลาย ที่จะทำให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบท ร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่างๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้จากสิ่งที่อ่าน การเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนตามจินตนาการ เขียนวิเคราะห์วิจารณ์

และเขียนเชิงสร้างสรรค์ การฟัง การดู การพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การพูดเพื่อโน้มน้าวใจ หลักการใช้ภาษาไทย ศีรษะธรรมชาติของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูลแนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และการทำความเข้าใจ บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่มีภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ภาษาไทยจึงเป็นวิชาที่สำคัญยิ่งในหลักสูตรการศึกษาทุกฉบับ การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของคนไทยเพราะในปัจจุบันเป็นสื่อของการศึกษาวิชาการทุกแขนงทุกสิ่งทุกอย่างในการดำรงชีวิต ดังนั้นนักการศึกษาทุกยุคทุกสมัยจึงได้บรรจุวิชาภาษาไทยไว้ในหลักสูตรเสมอ แม้ในสมัยที่ยังไม่มีหลักสูตรเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็มีการเรียนวิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับเสมอมา แต่จากการสังเกตการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันจะพบว่าคนไทยมีการใช้ภาษาผิดเพี้ยนไปจากเดิมมาก และจากข้อมูลการประเมินผลการพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาของชาติ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ พบว่านักเรียนทุกระดับการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอ่อนใน 5 วิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ รวมทั้งวิชาภาษาไทย ซึ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาไทยของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เมื่อปี 2549 ผลสำรวจพบเด็ก ป.3 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ถึงร้อยละ 12.49 และล่าสุดถึงเดือน มี.ค.2552 พบเด็ก ป.3 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ลดลงเหลือร้อยละ 5.98 แต่ก็จำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้ตัวเลขลดลงและหมดไป (จรินทร์ลักษณ์วิศิษฎ์, 2552)

ผลการประเมินคุณภาพโรงเรียนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ทั่วประเทศ 185 แห่ง ประจำปี 2551 พบว่า อากาหรนำเป็นห่วงเกือบทุกด้าน (เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2552) ที่สำคัญคือ การอ่านออก เขียนได้ ในช่วงชั้นที่ 1 และ 2 มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ ผลประเมินเป็นไปตามเป้าเพียง 1 เขต ในขณะที่ต่ำกว่าเป้าถึง 184 เขต และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับชาติ หรือ National Test (NT) เป็นไปตามเป้าเพียง 4 เขต ต่ำกว่าเป้าถึง 181 เขต ซึ่งนั่นก็หมายถึง เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เกือบทั้งประเทศ เมื่อเรียนหนังสือจบชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วยังอ่านหนังสือไม่คล่อง เขียนหนังสือไม่ได้ (ผู้จัดการรายวัน 28 กรกฎาคม 2552 หน้า 3)

ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งปัญหาเด็กอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ การใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง หรือใช้ภาษาไทยปนภาษาต่างประเทศ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญ ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน (วิจิตร ศรีสอาน, 2550) ดังนั้น จึงต้องเร่งพัฒนาครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

องค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเก่ง ดี และมีความสุข ที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาแยกได้เป็น 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และการจัดการศึกษาใน 4 องค์ประกอบนี้จะเห็นได้ว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้อีก 3 องค์ประกอบได้เกิดการเคลื่อนไหวลงสู่การปฏิบัติจริง ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด เป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูต่อการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสร้างนิสัยในการเรียนรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์และการค้นพบคำตอบด้วยตนเองนั้น จะสำเร็จหรือไม่ หัวใจสำคัญอยู่ที่ครู เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อีกด้วย

จากสภาพต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ชี้ให้เห็นว่าวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่มีความสำคัญ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ การเรียนการสอนภาษาไทยมีความสำคัญกล่าวคือ ต้องใช้เป็นเครื่องมือสำหรับค้นคว้าวิชาการต่างๆ ให้กว้างขวางออกไป ไม่ว่าจะ เป็นวิชาอะไรย่อมต้องใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการสอนทั้งสิ้น การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่ดีนั้นย่อมทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางภาษาที่ดี อันเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนั้นภาษาไทยยังเป็นกุญแจทองที่จะไขไปสู่การเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมทั้งปวงของคนไทยด้วยกัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยจะเห็นว่าหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถด้านทักษะการเข้าใจภาษา และทักษะการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับความคิด ดังนั้นแนวทางที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้บรรลุผลจึงต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้สัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสังเกตได้ว่าเนื้อหาของการเรียนวิชาภาษาไทยไม่ได้แบ่งแยกจากกันโดยเด็ดขาดโดยที่ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนนั้น มีลักษณะการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน การ

จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ได้แบ่งแยกเป็นรายวิชาแต่จะผสมผสานกันไป ตามลำดับความยากง่าย และความสามารถของผู้เรียน โดยครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ในหลักเกณฑ์ของภาษา มี ความคิดและวิจารณญาณในการใช้ภาษา มีทักษะการใช้ภาษาและเข้าใจภาษา ตลอดจนจัดกิจกรรม ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย จึงกล่าวได้ว่าภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องอาศัย ศิลปะ และวิธีการสอนหลายอย่างหลายประการจึงจะเกิดความรู้ความเข้าใจและใช้ภาษาได้ดี

จากผลการติดตามและการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับ และประเภท ต่าง ๆ ที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาในด้านคุณภาพมากที่สุด เห็นได้จากผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา รอบสอง พ.ศ.2549-2551 ผลประเมินคุณภาพระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่เกือบทุกตัวชี้วัด อาจกล่าวได้ ว่าขนาดของสถานศึกษาแปรผันตามกับระดับคุณภาพของมาตรฐานด้านผู้เรียน (สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2552)

จากที่กล่าวมาปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เป็นปัญหาที่สำคัญ และยังไม่มีแนวทาง ที่แก้ไขได้อย่างชัดเจน และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชา ภาษาไทย พบว่า มีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งเป็นการศึกษาแบบแยกส่วนเจาะลึกลงไปในแต่ละทักษะ อีกทั้งยังมีการ ศึกษางานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเชิงทดลองเป็นการนำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมา ประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในบางบทเรียน นอกจากนี้ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษา กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความ สนใจศึกษาในเชิงลึก เพื่อจะได้ศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา ว่ามีแนวทางการพัฒนาเป็นเช่นไร ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา เฉพาะโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก กรณีศึกษาจากคะแนนทดสอบความสามารถระดับชาติ (NT) ของโรงเรียนที่มีคะแนนทดสอบ ความสามารถระดับชาติสูงและต่ำ เพื่อจะได้ศึกษาในหลากหลายแนวทางที่จะส่งเสริมให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

คำถามวิจัย

1. กระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็กเป็นอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
2. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีอะไรบ้าง เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณี (multi-case study) ศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. กรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับสูงและต่ำ ซึ่งพิจารณาจากคะแนนเอ็นที จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน
3. ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีตัวแปรต้น ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน ที่วัดได้จากคะแนนทดสอบความสามารถระดับชาติ (NT)

กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้

การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การบริหารจัดการ หมายถึง รูปแบบและวิธีการในการบริหารงานของโรงเรียน การกำหนดปรัชญา นโยบาย การวางโครงการ การสั่งการ มอบหมายงานรวมทั้งการกำกับติดตามงาน

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบและลักษณะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบและลักษณะการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ของครู และการใช้แหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการเพิ่มช่องทางในการรับรู้ของนักเรียน เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

การวัดและประเมินผล หมายถึง รูปแบบและวิธีการในการวัดความสามารถของนักเรียนเพื่อประเมินความก้าวหน้า และตรวจสอบความรู้ความสามารถของนักเรียน

ปัจจัยที่สนับสนุน หมายถึง สภาพหรือสิ่งทีสนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และห้องเรียน บทบาทของผู้บริหารในการให้การสนับสนุน บทบาทของผู้ปกครองในการให้เวลาบุตรในการทบทวนหนังสือและทำการบ้าน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หมายถึง สภาพ หรือสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น บทบาทของผู้ปกครองที่ให้เด็กนักเรียนช่วยเหลืองานบ้านจนไม่มีเวลาให้เด็กนักเรียนทบทวนหนังสือ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับครูนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยให้มีคุณภาพสูงขึ้น

2. ได้ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: พหุกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยขอแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

ตอนที่ 2 แนวคิดพื้นฐานการจัดการศึกษา

ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่ 4 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยในแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behavioral Learning Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมเน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (stimulus) และการตอบสนอง (response) โดยอินทรีย์จะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองอันนำไปสู่ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม คือ การเรียนรู้ที่ตนเอง ผู้นำที่สำคัญของกลุ่มนี้ คือ พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ธอร์นไคร์ (Edward Thorndike) และสกินเนอร์ (B.F. Skinner) (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2545) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

ผู้ที่ทำการศึกษาดลองในเรื่องนี้ คือ พาฟลอฟ ซึ่งเป็นนักสรีระวิทยาชาวรัสเซีย เขาได้ทำการศึกษาดลองกับสุนัขให้ยืนนิ่งอยู่ในที่ตรึงในท้องทดลอง ที่ข้างแก้มของสุนัขติดเครื่องมือวัดระดับการไหลของน้ำลาย การทดลองแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ก่อนการวางเงื่อนไข (before conditioning) ระหว่างการวางเงื่อนไข (during conditioning) และหลังการวางเงื่อนไข (after conditioning) การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก คือ การตอบสนองที่เป็นโดยอัตโนมัติเมื่อ

นำสิ่งเร้าใหม่มาควบคุมกับสิ่งเร้าเดิม เรียกว่าพฤติกรรมตอบสนอง (respondent behavior) พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทั้งกับมนุษย์และสัตว์ คำที่พาฟลอฟใช้อธิบายการทดลองของเขานั้นประกอบด้วยคำสำคัญ ดังนี้

สิ่งเร้าที่เป็นกลาง (neutral stimulus) คือ สิ่งเร้าที่ไม่ก่อให้เกิดการตอบสนอง

สิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข (unconditioned stimulus หรือ US) คือ สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองได้ตามธรรมชาติ

สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (conditioned stimulus หรือ CS) คือ สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองได้หลังจากถูกวางเงื่อนไขแล้ว

การตอบสนองที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข (unconditioned response หรือ UCR) คือ การตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข (conditioned response หรือ CR) คือ การตอบสนองอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ถูกวางเงื่อนไขแล้ว

กระบวนการสำคัญอันเกิดจากการเรียนรู้ของพาฟลอฟ มีอยู่ 3 ประการอันเกิดจากการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข คือ

1) การแผ่ขยาย (generalization) คือ ความสามารถของอินทรีย์ที่จะตอบสนองในลักษณะเดิมต่อสิ่งเร้าที่มีความหมายคล้ายคลึงกันได้

2) การจำแนก (discrimination) คือ ความสามารถของอินทรีย์ในการที่จะจำแนกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

3) การลบพฤติกรรมชั่วคราว (extinction) คือ การที่พฤติกรรมตอบสนองลดน้อยลงอันเป็นผลเนื่องมาจากการที่ไม่ได้รับสิ่งเร้าที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข การฟื้นตัวของการตอบสนองที่วางเงื่อนไข (spontaneous recovery) หลังจากเกิดการลบพฤติกรรมชั่วคราวแล้ว สักระยะหนึ่งพฤติกรรมที่ถูกลบเงื่อนไขแล้วอาจฟื้นตัวเกิดขึ้นมาอีกเมื่อได้รับการกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข

1.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning)

ผู้ที่เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ สกินเนอร์ โดยที่เขาได้มีความคิดเห็นว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกนั้นจำกัดอยู่กับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนน้อยของมนุษย์พฤติกรรมส่วนใหญ่แล้วมนุษย์จะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเองไม่ใช่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสิ่งเร้าใหม่กับสิ่งเร้าเก่าตามการอธิบายของพาฟลอฟ สกินเนอร์ได้อธิบาย คำว่า พฤติกรรม ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ตัว คือ สิ่งที่เกิดก่อน (Antecedent) พฤติกรรม (behavior) ผลที่ได้รับ (consequence) ซึ่งเขาเรียก

ย่อ ๆ ว่า A-B-C โดยทั้ง 3 จะดำเนินต่อเนื่องกันไป ผลที่ได้รับจะกลับกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดขึ้นก่อน อันนำไปสู่ผลที่ได้รับตามลำดับคำศัพท์ที่สำคัญในการศึกษาทดลองของสกินเนอร์ มีดังนี้คือ

การเสริมแรง (reinforcement) คือ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งจะแยกเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวก (positive reinforcement) คือสิ่งที่ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น และการเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) คือสิ่งที่เมื่อนำออกไปแล้วจะทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมมากขึ้น

การลงโทษ (punishment) การเสริมแรงทางลบและการลงโทษมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและมักจะใช้แทนกันอยู่เสมอ แต่การอธิบายของสกินเนอร์การเสริมแรงทางลบและการลงโทษต่างกัน โดยเขาได้เน้นว่าการลงโทษนั้นเป็นการระงับหรือหยุดยั้งพฤติกรรม ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบการเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบ และการลงโทษ

ชนิด	ผล	ตัวอย่าง
การเสริมแรงทางบวก	พฤติกรรมเพิ่มขึ้นเมื่อสิ่งเร้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสิ่งเร้าที่บุคคลนั้นต้องการ	ผู้เรียนที่ทำการบ้านส่งตรงเวลาแล้วได้รับคำชม จะทำการบ้านส่งตรงเวลาสม่ำเสมอ
การเสริมแรงทางลบ	พฤติกรรมเพิ่มขึ้นเมื่อสิ่งเร้าที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนาถูกทำให้ลดน้อยลง หรือหมดไป	ผู้เรียนที่ทำรายงานส่งตามกำหนดเวลาจะไม่เกิดความวิตกกังวลต่อไป ดังนั้นในครั้งต่อไป เขาก็จะรีบทำรายงานให้เสร็จตามเวลา
การลงโทษ 1	พฤติกรรมลดลงเมื่อมีสิ่งเร้า โดยเฉพาะสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้น	เมื่อถูกเพื่อน ๆ ว่า โง่ เพราะตั้งคำถามถามผู้สอน ผู้เรียนคนนั้นเลิกตั้งคำถามในชั้นเรียน
การลงโทษ 2	พฤติกรรมลดน้อยลง เมื่อนำสิ่งเร้าที่เขาพึงปรารถนาออกไป	ผู้เรียนที่ถูกหักคะแนนเพราะตอบข้อสอบในลักษณะที่แตกต่างจากครูสอน ในครั้งต่อไป เขาจะไม่ตอบคำถามในลักษณะนั้นอีก

ตัวชี้แนะ (cueing) คือ การสร้างสิ่งเร้าให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ภายในระยะเวลาที่ต้องการ ซึ่งบุคคลมักจะลืมอยู่บ่อย ๆ เช่น ครูมักใช้วิธีการสั่งมากกว่าการชี้แนะ เป็นต้น

ตัวกระตุ้น (prompting) คือการเพิ่มตัวชี้แนะเพื่อการกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งมักจะใช้ภายหลังจากการใช้ตัวชี้แนะแล้ว

ในการทดลองของสกินเนอร์ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเอง ดังนั้นระยะเวลาในการให้การเสริมแรงจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มาก ตารางการให้การเสริมแรงสามารถแยกออกได้ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การให้แรงเสริม

การเสริมแรง	ลักษณะ	ตัวอย่าง
การเสริมแรงทุกครั้ง (continuous)	เป็นการเสริมแรงทุกครั้งที่แสดงพฤติกรรม	ทุกครั้งที่เปิดโทรทัศน์แล้วเห็นภาพ
การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน (fixed-interval)	ให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่กำหนด	ทุกๆ สัปดาห์ผู้สอนจะทำการทดสอบ
การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไมแน่นอน (variable interval)	ให้การเสริมแรงตามระยะเวลาที่ไม่แน่นอน	ผู้สอนสุ่มทดสอบตามช่วงเวลาที่ต้องการ
การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองที่แน่นอน (fixed-ratio)	ให้การเสริมแรงโดยดูจากจำนวนครั้งของการตอบสนองที่ถูกต้องด้วยอัตราที่แน่นอน	การจ่ายค่าแรงตามจำนวนครั้งที่ขายของได้
การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองที่ไม่แน่นอน (variable-ratio)	ให้การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองแบบไมแน่นอน	การได้รับรางวัลจากเครื่องเล่นสล็อต มาซิน (slotmachines)

การปรับพฤติกรรม (behavior modification) คือ การนำแนวความคิดของสกินเนอร์ในเรื่องกฎแห่งผลมาใช้เป็นระบบเพื่อทำการปรับพฤติกรรมของบุคคล หลักการนี้อาจจะใช้ทั้งการเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบประกอบกัน ตัวอย่างที่นิยมใช้กันมากในชั้นเรียนคือ หลักการชมและการเมินเฉย (praise-and-ignore approach) คือ การชมผู้ที่ทำถูกต้องตามกฎระเบียบ และเมินเฉยต่อผู้ที่ขัดกฎระเบียบ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยของทิฟเนอร์และคณะ พบว่าในหลาย ๆ ครั้งที่ใช้หลักดังกล่าวไม่เกิดผล นั่นก็คือแม้จะใช้หลักการชมแต่ผู้เรียนก็ยังคงมีการกระทำผิดต่อไป ดังนั้นการใช้หลักดังกล่าวควรใช้ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ ด้วย

หลักการชมที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีลักษณะดังนี้

- 1) ควรชมพฤติกรรมที่สมควรได้รับการยกย่อง
- 2) ระบุพฤติกรรมที่สมควรยกย่องอย่างชัดเจน
- 3) ชมด้วยความจริงใจ

1.3 ทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connectionism)

ผู้ที่ทำการศึกษาในเรื่องนี้ คือ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ซึ่งได้กล่าวว่าการเรียนรู้คือ การที่ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยง (bond) ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง และได้รับความพึงพอใจจะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ธอร์นไดค์ได้ทำการทดลองพบว่า การเรียนรู้ของอินทรีย์ที่ด้อยความสามารถเกิดจากการลองผิดลองถูก (trial and error) ซึ่งต่อมาเขานิยมเรียกว่า การเรียนรู้แบบเชื่อมโยง การทดลองของธอร์นไดค์ที่รู้จักกันดีที่สุด คือ การเอาแมวหิวไว้ในกรงขังนอกกรงมีอาหารทิ้งไว้ให้แมวเห็น ในกรงมีเชือกซึ่งปลายข้างหนึ่งผูกกับบานประตูไว้ ส่วนปลายอีกข้างหนึ่งเมื่อถูกดึงจะทำให้ประตูเปิด ธอร์นไดค์ได้สังเกตเห็นว่า ในระยะแรก ๆ แมวจะวิ่งไปวิ่งมาชนโน่นกดนี่เหยียดไปถูกเชือกทำให้ประตูเปิด แมวออกไปกินอาหารได้ เมื่อจับแมวใส่กรง ครั้งต่อไปแมวจะดึงเชือกได้เร็วขึ้น จนกระทั่งในที่สุดแมวสามารถดึงเชือกได้ในทันที ธอร์นไดค์ได้สรุปว่าการลองผิดลองถูกจะนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง และการเรียนรู้ก็คือการที่มีการเชื่อมโยง (connection) ระหว่างสิ่งเร้า (stimuli) และการตอบสนอง (responses)

การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก มีใจความที่สำคัญว่า เมื่ออินทรีย์กระทบสิ่งเร้า อินทรีย์จะลองใช้วิธีตอบสนองต่อสิ่งเร้าหลาย ๆ วิธี จนพบกับวิธีที่เหมาะสมและถูกต้องกับเหตุการณ์และสถานการณ์ เมื่อได้รับการตอบสนองที่ถูกต้องก็จะนำไปต่อเนื่องเข้ากับสิ่งเร้านั้น ๆ มีผลให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์และลำดับขั้นที่จะนำไปสู่การเรียนรู้แบบนี้ คือ

1.3.1 มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเป็นสิ่งเร้าให้อินทรีย์แสดงการตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมออกมา

1.3.2 อินทรีย์จะแสดงอาการตอบสนองหลาย ๆ อย่าง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

1.3.3 ปฏิริยาตอบสนองที่ไม่ทำให้เกิดความพอใจจะถูกตัดทิ้งไป

1.3.4 เมื่อปฏิริยาตอบสนองที่ไม่ทำให้เกิดความพอใจถูกตัดทิ้งไป จนเหลือปฏิริยาที่ทำให้เกิดความพอใจ อินทรีย์จะถือเอาปฏิริยาตอบสนองที่ถูกต้องและจะแสดงตอบสนองต่อสิ่งเร้า (interactio) นั้นมากระทบอีก นอกจากนี้ธอร์นไดค์ ได้ตั้งกฎแห่งการเรียนรู้ขึ้นอีก 3 กฎ คือ

1) กฎแห่งผล (law of effect) กล่าวว่าเมื่อการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับอาการตอบสนองนำความพอใจมาให้ การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับอาการตอบสนองก็จะแน่นแฟ้นขึ้น ถ้าความสัมพันธ์นี้นำความรำคาญใจมาให้ความสัมพันธ์นี้จะคลายความแน่นแฟ้นลง หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ถ้าจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรจะต้องมีรางวัลให้ (รางวัลมิได้หมายถึงสิ่งของแต่อย่างเดียว แต่รวมเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ผู้เรียน รู้สึกพอใจ เช่น การให้คำชมเชย เป็นต้น) เมื่อ

ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมา ถ้าจะให้พฤติกรรมบางอย่างหายไปเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาจะต้องมีการทำโทษ

เมื่อธอร์นไค้ประกาศกฎแห่งผลออกมาเช่นนี้ มีผู้พยายามทดลองเพิ่มเติมและมีผู้โต้แย้งกันเป็นอันมาก ต่อมาธอร์นไค้พบว่าการทำโทษมิได้ทำให้การเชื่อมโยงคลายลง ในที่สุดก็สรุปว่าถ้าการทำโทษมีผลอยู่บ้าง ก็ไม่ได้ทำให้การเชื่อมโยงอันเก่าคลายลง แต่จะเป็นการบังคับให้ผู้เรียนพยายามลองแสดงอาการตอบสนองอย่างอื่น ในที่สุดธอร์นไค้จึงล้มเลิกกฎแห่งผลที่เกี่ยวกับการลงโทษ แต่ยังคงเหลือกฎแห่งผลในด้านการให้รางวัลไว้ว่ารางวัลเท่านั้นที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

2) กฎแห่งการฝึก (law of exercise) จากการสังเกตเมื่อเอาแมวใส่กรงครั้งหลังแมวจะหาทางออกจากกรงได้เร็วขึ้น เมื่อทดลองนาน ๆ เข้าแมวก็นำสามารถออกจากกรงได้ทันที ตามลักษณะนี้ ธอร์นไค้อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองได้สัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และความสัมพันธ์นี้จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เมื่อมีการฝึกหัดหรือซ้ำบ่อย ๆ และความสัมพันธ์นี้จะคลายอ่อนลงเมื่อไม่ได้ใช้ และธอร์นไค้เชื่อว่าการกระทำที่ไม่มีรางวัลเป็นผลตอบแทนหลังการตอบสนองนั้น ๆ สิ้นสุดลง จะต้องลงเอยด้วยความสำเร็จ มิฉะนั้นการกระทำนั้นก็ไม่มีจุดหมาย

แต่หลังจากปี ค.ศ. 1930 ธอร์นไค้ได้แก้กฎแห่งการฝึกนี้ใหม่ เพราะในบางกรณีกฎแห่งการฝึกและกฎแห่งผลไม่สามารถใช้ในสถานการณ์เดียวกันได้ เช่น เมื่อปิดตาแล้ว ทดลองหัดลากเส้นให้ยาว 3 นิ้ว แม้ให้ฝึกหัดลากเส้นเท่าไรก็ตาม ก็ไม่สามารถลากเส้นให้ยาว 3 นิ้วได้ดังนั้นการฝึกหัดทำจะมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตัวของมันเองไม่ได้ จะต้องมียุทธวิธีอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นธอร์นไค้จึงประกาศยกเลิกกฎแห่งการฝึกนี้ แต่ยังคงเชื่อว่าการฝึกฝนที่มีการควบคุมที่ดีก็ยังมีผลต่อการเรียนรู้อยู่นั่นเอง กล่าวคือ ถ้าเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทราบผลของการเรียนแต่ละครั้งว่ายาวหรือสั้นไปเท่าใด การฝึกหัดก็สามารถทำให้ผู้ฝึกหัดมีโอกาสลากเส้นให้ยาว 3 นิ้วได้

3) กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) ธอร์นไค้ ตั้งกฎแห่งความพร้อมนี้เพื่อเสริมกฎแห่งผล และได้อธิบายไว้ในรูปของการเตรียมตัวและการเตรียมพร้อมในการที่จะตอบสนองกิจกรรมที่ตามมาหลังจากการที่มีการเตรียมตัวพร้อมแล้ว เช่น ในสถานการณ์ของแมวในกรง แมวจะทำอะไรออกมานั้น แมวจะต้องหิว แมวสามารถเอาเท้าตะปบเชือกที่ห้อยแขวนอยู่นั้นได้ และมีประสาทสัมผัสที่จะรับรู้ว่าจะได้รับผลพอใจหรือไม่กับพฤติกรรมที่แสดงออกไปแล้ว เป็นต้น หรือถ้ามนุษย์พร้อมที่จะเรียนรู้จะใบบางอย่างได้ พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่จำเป็นสำหรับขบวนการการเรียนรู้ เช่น จะต้องมีย่างกายที่สูงพอ แข็งแรงและอยู่ในสภาวะจิตใจที่เหมาะสม ผู้เรียนจะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมอะไรออกมานั้น ธอร์นไค้ให้หลักไว้ 3 ข้อ คือ

(1) เมื่อหน่วยของการกระทำพร้อมที่จะแสดงออกมา ถ้าผู้กระทำทำด้วยความสบาย หรือพอใจไม่มี

อะไรจะเปลี่ยนแปลงการกระทำนี้ได้ (2) ถ้าหน่วยของการกระทำพร้อมที่จะแสดงออกแต่ไม่ได้แสดง จะทำให้เกิดความไม่สบายใจ (3) ถ้าหน่วยของการกระทำยังไม่พร้อมที่จะแสดงออกแต่จำเป็นต้องแสดงออกการแสดงออกนั้น ๆ กระทำไปด้วยความไม่สบายใจไม่พอใจเช่นกัน ถึงแม้ว่าอรุณโคคีได้ปรับปรุงแก้ไขและขยายแนวความคิดของเขาอยู่ตลอดเวลาทำให้กฎแห่งความพร้อมและกฎแห่งการฝึกหัดหย่อนความสำคัญไป ยังคงเหลือเพียงกฎแห่งผลที่เป็นที่ยอมรับกันอยู่ แต่ในกฎนี้ก็เหลือเพียงด้านของรางวัลที่มีผลต่อการเรียนรู้ ส่วนด้านการลงโทษกับการเรียนรู้นั้นถูกตัดทิ้งไป ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 การนำแนวความคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยมมาใช้ในการศึกษา

ความเชื่อพื้นฐาน	ตัวอย่าง	การนำมาใช้ในการศึกษา
ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	สเปซโคไม่ตั้งใจเรียนเพราะบรรยากาศการเรียนไม่น่าสนใจ	พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการสนใจเรียน
เน้นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ (สิ่งเร้าและการตอบสนอง)	สมหวังแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น คอยทำงานอื่น แหย่เพื่อน การตอบสนองของครูและเพื่อนในชั้นจะเป็นสิ่งเร้าต่อพฤติกรรมของสมหวัง	คิดถึงสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดตัวก่อให้เกิดการตอบสนองที่เหมาะสมของผู้เรียน
การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสมนึกเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ	อย่าเข้าใจว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจนกว่าจะเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป
ความต่อเนื่องของเหตุการณ์	ชี้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพื่อต้องการได้รับความสนใจ	ถ้าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องจัดเหตุการณ์เพื่อส่งเสริมหรือขัดขวางทันทีทันใด
หลักการเรียนรู้ที่เหมือนกัน สามารถนำไปใช้ร่วมกันได้	สมหวังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพื่อเรียกร้องความสนใจ เปรียบได้กับการที่หนูกดปุ่มเพื่อรับอาหาร	นำหลักการทดลองที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งศึกษาทดลองกับสัตว์ประเภทต่างๆ มาใช้กับสภาพการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2. ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism)

เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานทางจิตวิทยา ปรัชญา และมนุษยวิทยาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากจิตวิทยาด้านปัญญา เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการได้มาซึ่งความรู้และนำความรู้นั้นมาเป็นของตนได้อย่างไร ซึ่งเพอร์กิน ได้อธิบายว่า constructivism คือ การที่ผู้เรียนไม่ได้รับเอาข้อมูลและเก็บข้อมูลความรู้นั้นมาเป็นของตนทันที แต่จะแปลความหมายของข้อมูลความรู้เหล่านั้น โดยประสบการณ์ของตน เสริมขยายและทดสอบการแปลความหมายของตนด้วย ซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของพือาเจย์ การเรียนรู้เกิดจากการค้นพบและประสบการณ์ ทฤษฎีนี้เกิดจากความคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการที่แต่ละบุคคลได้สร้างความรู้ขึ้นและทำให้สำเร็จโดยผ่านกระบวนการของความสมดุล ซึ่งกลไกของความสมดุลเป็นการปรับตัวของตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้อยู่ในสภาพสมดุล ประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่าง คือ

2.1 การซึมซาบหรือดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และซึมซาบ หรือดูดซึมเอาประสบการณ์ใหม่เข้าสู่ประสบการณ์เดิมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันโดยสมองจะปรับเอาประสบการณ์ใหม่เข้ากับความคิด ความรู้ในโครงสร้างที่เกิดจากการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่

2.2 การปรับโครงสร้างทางปัญญา (accomodation) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากกระบวนการซึมซาบ หรือดูดซึม คือเมื่อได้ซึมซาบหรือดูดซึมเอาประสบการณ์ใหม่เข้าไปในโครงสร้างเดิมแล้วก็จะทำการปรับประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากับโครงสร้างของความรู้เดิมที่มีอยู่ในสมองก่อนแล้ว แต่ถ้าไม่เข้ากันได้ก็จะทำการสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาเพื่อรับประสบการณ์ใหม่นั้น

ทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง ผู้เรียนจะปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะมีระดับแตกต่างกันไป เรียกได้ว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมากขึ้นเป็นลำดับและผู้เรียนจะควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองมีหลักการว่าการเรียนรู้ คือ การแก้ปัญหา ซึ่งขึ้นอยู่กับ การค้นพบของแต่ละบุคคล และผู้เรียนจะมีแรงจูงใจจากภายใน ผู้เรียนจะเป็นผู้กระตือรือร้น มีการควบคุมตนเองและเป็นผู้ที่มีการตอบสนองด้วยจุดมุ่งหมายของการสอนจะมีการยืดหยุ่นโดยยึดหลักว่าไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุด ดังนั้นเป้าหมายของการออกแบบการสอนก็ควรจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการสร้างความคิดหรือปัญญาให้เป็นเครื่องมือสำหรับนำเอาสิ่งแวดล้อมของการเรียนที่มีประโยชน์มาช่วยให้เกิดการสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน การนำเอาทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองมาใช้จะต้องคำนึงถึงเครื่องมืออุปกรณ์การสอนด้วย เพราะทฤษฎีนี้เหมาะสำหรับเครื่องมืออุปกรณ์ที่ผู้เรียนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น คอมพิวเตอร์

ดังนั้นเครื่องมือทั้ง hardware และ software จะต้องเหมาะสมเพื่อสนับสนุนทฤษฎีนี้ แนวคิดของทฤษฎีนี้ได้แก่

1) ผู้เรียนจะมีการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งอื่นๆ และผู้เรียนจะปรับตนเองโดยการดูซึมสร้างโครงสร้างทางปัญญาใหม่ และการบวนการของความสมดุล เพื่อให้รับสิ่งแวดล้อมหรือความจริงใหม่เข้าสู่ความคิดของตนเองได้

2) ในการนำเสนอหรืออธิบายความจริงที่ผู้เรียนสร้างขึ้นนั้น ผู้เรียนจะสร้างรูปแบบหรือตัวแทนของสิ่งของ ปรัชญาการณ และเหตุการณ์ขึ้นในสมองของผู้เรียนเอง ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

3) ผู้เรียนอาจมีผู้ให้คำปรึกษา (mentor) เช่น ครูผู้สอนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้ได้สร้างความหมายต่อความจริงหรือความรู้ที่ผู้เรียนได้รับเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

4) ผู้เรียนจะควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-regulated learning) การออกแบบการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง

5) ผู้สอนต้องให้บริบทการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพื่อสนับสนุนแรงจูงใจภายในของผู้เรียนและการควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

6) สร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่สิ่งที่ไม่รู้ รูปแบบนี้จะคล้ายกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล คือให้เรียนรู้จากสิ่งที่มีประสบการณ์มาก่อนไปสู่สิ่งที่เป็นเรื่องใหม่

7) ให้เกิดความสมดุลระหว่างการเรียนรู้แบบอนุมาน (deductive) และอุปมาน (inductive) คือ เรียนจากรื่องทั่วไปไปสู่เรื่องเฉพาะเจาะจง และเรียนจากรื่องเฉพาะหรือตัวอย่างต่างๆ ไปสู่หลักการ ให้มีอย่างสมดุลไม่มากนักยกกว่ากัน เพื่อให้รู้วิธีการเรียนในการแก้ปัญหาทั้ง 2 แนวทาง

8) เน้นประโยชน์ของความผิดพลาด แต่ทั้งนี้การผิดพลาดนั้นจะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อเป้าประสงค์ของกิจกรรมนั้นชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้หาวิธีแก้ไขข้อผิดพลาดไปสู่เป้าประสงค์นั้นได้อย่างถูกต้อง

9) ให้ผู้เรียนคาดการณ์ล่วงหน้าและรักษาไว้ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามโอกาสอำนวย เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้ไม่ได้มีการกำหนดแนวทางความคิดอย่างแน่นอนตายตัว ดังนั้นผู้เรียนอาจแสวงประสบการณ์การเรียนรู้ได้ตามสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่อำนวยให้ หลักการนี้เหมาะสมสำหรับการออกแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองนี้จะไม่เน้นการให้เนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนแต่เน้นที่ตัวผู้เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียน เพอร์กิน(1992 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2545) ได้อธิบายว่า constructivism ก็คือ การที่ผู้เรียนไม่รับเอาหรือเก็บเอาไว้แต่เฉพาะข้อมูลที่ได้รับแต่ต้องแปลความของข้อมูลเหล่านั้นโดยประสบการณ์และเสริมขยายตลอดจนทดสอบการแปลความนั้นด้วย

3. แนวความคิดของกานเย่ (Gagne)

กานเย่ ได้ให้พฤติกรรมการเรียนรู้ไว้ 8 ระดับ ดังนี้ (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547)

3.1 signal learning อาการตอบสนองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือโดยอัตโนมัติที่มีได้เรียนรู้เรื่องความม่น เมื่อกัตของเปรี้ยวจะมีน้ำลายไหลออกมา จะเกิดน้ำตาไหลเมื่อไอระเหยหัวหอมเข้าตาจะเกิดการเคืองและม่านตาจะหรี่ลง ไอระเหยและหัวหอมคือ signal

3.2 stimulus-response learning การเรียนรู้ของนักเรียนเริ่มด้วยการเ้า และการตอบสนองต่อเงื่อนไขเฉพาะ คือ ถ้าต้องการให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างไรก็กำหนดเงื่อนไขในการเ้าให้เฉพาะเจาะจงไปเฉพาะเรื่อง

3.3 motor chaining เป็นการเรียนรู้ที่ขยายต่อจาก S-R คือ มีการเ้าที่ต้องการให้มีการตอบสนองเป็นอนุกรมติดต่อกัน โดยเฉพาะในด้าน motor skills เช่น การขับรถยนต์ เริ่มต้นด้วยขั้นตอนต่าง ๆ จนกระทั่งขับได้

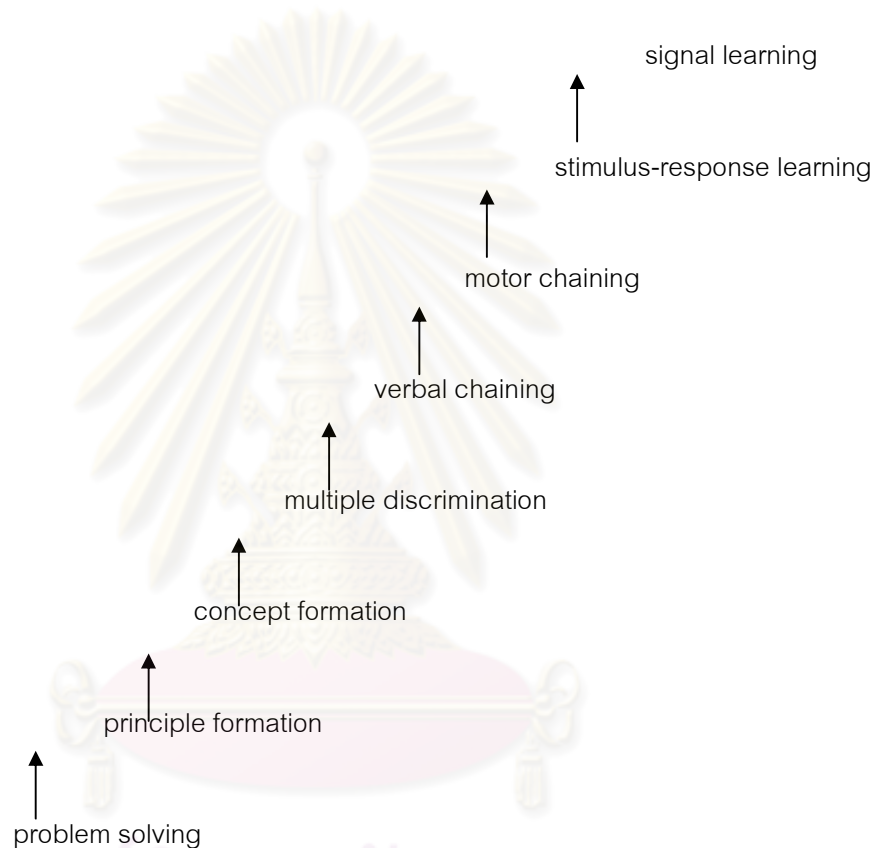
3.4 verbal chaining เป็นการเรียนรู้ชนิดตอบสนองด้วยคำพูดที่ติดต่อกันไป เช่น การเรียนเกี่ยวกับโคลงกลอน หรือเรื่องปะติดปะต่อกัน

3.5 multiple discrimination เป็นการเรียนรู้ในขั้นขยายอนุกรมของ chaining เช่น สามารถจำแนกพืชพรรณ โดยบอกชื่อของตนไม่ได้อย่างถูกต้อง หรือสามารถแยกรายละเอียดของเนื้อหาที่อ่าน โดยบอกถึงความสำคัญในเนื้อเรื่องแต่ละตอนได้ถูกต้อง

3.6 concept formation หรือ classifying เริ่มต้นจากการที่ตอบสนองต่อสิ่งเ้า การแยกความแตกต่างของสิ่งเ้าจนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด เช่นในการเรียนภาษาเริ่มจากที่ง่าย ๆ สามารถจำแนกคำที่อ่าน ออกจากคำอื่น ๆ จนกระทั่งเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดในคำนั้น ๆ

3.7 principle formation หรือ rule using เป็นการเรียนรู้ ถือหลักการต่าง ๆ ที่อาจจะโยงความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ระหว่างของตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป เป็นกฎหรือหลักการ เช่น วัตถุที่เป็นวงกลมกับการเคลื่อนไหว นักเรียนจะทราบได้ว่า ของกลมมันกลิ้งได้ เป็นต้น

3.8 problem solving เป็นขั้นที่นำหลักการมาใช้ คือ ผู้เรียนต้องใช้ความคิดเพื่อให้ได้สิ่งใหม่ๆออกมา เช่น ในการตัดสินใจ หรือการแก้ปัญหา พฤติกรรมการแก้ปัญหานั้น กานเย่ (Gagne) ถือว่าเป็นพฤติกรรมสูงสุดในการเรียนรู้ขั้นต่างๆ ของการเรียนรู้ มีชื่อว่า Gagne Secni Route แสดงเป็นแผนภาพที่ 2.1 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 แผนภูมิระดับพฤติกรรมกรการเรียนรู้ของกานเย่

4. ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (standard excellence) ที่ตนตั้งไว้ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะไม่ทำงานเพราะหวังรางวัล แต่จะทำเพื่อประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2545)

4.1 แรงจูงใจและการเรียนรู้

แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียนนอกจากขึ้นกับความสามารถแล้วยังขึ้นกับแรงจูงใจ นักเรียนที่มีความสามารถสูงแต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ก็จะมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนต่ำ ทฤษฎีแรงจูงใจจะช่วยอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมปัญหาก็คือว่าทำอะไรจึงจะช่วยนักเรียนให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ในห้องเรียนห้องหนึ่งจะประกอบด้วยนักเรียนที่มีแรงจูงใจแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้แต่ละวิชา นักเรียนที่ประสบความสำเร็จและสอบได้คะแนนดีมักไม่มีปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ แต่นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้นักเรียนประเภทนี้ต้องการความช่วยเหลือ การส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยครูจะต้องหาวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนและผู้ปกครองทำงานร่วมกับครู เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จในการเรียน

4.2 บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน

บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนอาจจะแบ่งออกเป็น 3 อย่างดังต่อไปนี้

4.2.1. การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง วิธีการที่นักจิตวิทยาการศึกษาเชื่อว่าจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนมีดังต่อไปนี้

- 1) ครูควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ทำหายความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน
- 2) บอกวัตถุประสงค์เฉพาะให้นักเรียนทราบ
- 3) พยายามให้งานแก่นักเรียนตามความสามารถและให้โอกาสนักเรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้
- 4) พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และแนะนำให้นักเรียนใช้ข้อมูลป้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
- 5) พยายามพบนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยนักเรียนวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนของนักเรียน
- 6) ใช้หลักในการอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยนักเรียน
- 7) บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ หรือต้องเป็นบรรยากาศที่นักเรียนให้ความไว้วางใจในครูว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่เสมอ
- 8) ใช้หลักการสอนของนักจิตวิทยามนุษยนิยม มาสโลว์ ที่กล่าวว่า “นักเรียนจะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อความต้องการพื้นฐานที่จะต้องซ่อมสมปรารถนา”

9) ครูจะต้องเป็นผู้ที่เป็นแบบในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาการสอน

4.2.2. ทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่าลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำนักเรียนส่วนมากต้องการความช่วยเหลือจากครูในการสนับสนุนให้รับผิดชอบในงานที่ตนทำ ซึ่งอาจจะทำได้ดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้นักเรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ
- 2) ช่วยให้นักเรียนรู้จักวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- 3) ช่วยให้นักเรียนรู้จักประเมินผลของงานที่ทำและนำผลข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น
- 4) ช่วยนักเรียนในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ
- 5) ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน
- 6) ช่วยให้นักเรียนค้นพบในความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่าง ๆ เช่น ความสามารถทางภาษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ และช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้วิชานั้น ๆ
- 7) ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับระดับความสามารถของตน นักเรียนบางคนอาจจะตั้งมาตรฐานความสามารถเป็นเลิศในการทำคะแนนสูงสุด บางคนตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้คะแนนสูงกว่าปานกลาง เป็นต้น
- 8) ช่วยนักเรียนจัดเวลาทำการบ้าน และดูหนังสือที่บ้าน และการเตรียมตัวสำหรับสอบ

4.2.3. ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

ผู้ปกครองนั้นมีบทบาทที่สำคัญมาก ผู้ปกครองที่เอาใจใส่ในการทำการบ้านของนักเรียนและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนในโรงเรียน ฉะนั้นการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้จึงสำคัญมากในการนี้ครูอาจจะใช้วิธีต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

2) วางแผนร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลาของนักเรียนเวลาอยู่บ้าน เพื่อช่วยให้นักเรียนใช้เวลาที่อยู่บ้านให้เป็นประโยชน์

3) ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนให้ผู้ปกครองช่วยดูว่านักเรียนจะต้องทำการบ้านให้เสร็จในกรณีที่นักเรียนทำไม่ได้ เพราะไม่เข้าใจก็ควรจะช่วยอธิบายหรือหาครูมาสอนพิเศษ เพื่อที่นักเรียนจะได้ไม่เรียนล้าหลังเพื่อนหรือขาดความสนใจ

4) ในกรณีที่ผู้ปกครองจะต้องให้นักเรียนช่วยทำงานบ้าน ครูควรจะช่วยอธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีเวลาทำการบ้าน

5) สนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

โดยสรุปแรงจูงใจในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนจะต้องมีเพื่อจะประสบสัมฤทธิ์ผลในการเรียน แม้ว่าตัวนักเรียนเองเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรง แต่ครูและผู้ปกครองก็มีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ นั้น ทำให้เห็นว่าการจะทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ นั้น จะต้องให้ผู้เรียนใช้ความเข้าใจเพื่อให้ได้สิ่งใหม่ๆ ออกมาเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน โดยการเน้นที่ตัวผู้เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียน การให้กำลังใจผู้เรียนด้วยการชมหรือการให้รางวัลจะทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนให้มีบรรยากาศที่ทำหายความอยากรู้ อยากเห็นของผู้เรียนเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นการจัดประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมนั้นจึงมีผลต่อการเรียนรู้

ตอนที่ 2 แนวคิดพื้นฐานการจัดการศึกษา

ในการจัดการศึกษา จำเป็นต้องทำความเข้าใจคำว่า “การศึกษา” ก่อน ดังนี้การศึกษาตามความหมายกว้าง หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพการงานร่วมกับมนุษย์อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม (ปรัชญา เวสารัชช์, 2545)

เป้าหมายของการศึกษาดังที่กล่าวนี้ มิใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของคนแต่ละคนเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวม คือการนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง มีเอกภาพ อันเนื่องมาจากสมาชิกของสังคมมีคุณภาพ และร่วมสร้างประโยชน์ให้กับสังคมที่ตนอยู่อาศัย จึงถือได้ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างเยาวชนที่ดีและสร้างอนาคตของประเทศ และหากผลผลิตทางการศึกษาไม่มีคุณภาพ ครูก็ต้อง

มีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของ การสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมี “ทุนทางสังคม” แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด มี ปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2542)

โดยสรุป การศึกษาเป็นกระบวนการให้และรับความรู้และประสบการณ์ การปรับเปลี่ยน ทัศนคติการสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาความคิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

คำว่า การจัดการ นั้นเป็นคำรวมที่ครอบคลุมการดำเนินการบางสิ่งบางอย่างโดยมีเป้าหมาย ที่มุ่งบรรลุอย่างชัดเจน มีการกำหนดรูปแบบกระบวนการ มีการจัดองค์การ มีการมอบหมาย ผู้รับผิดชอบชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ ผู้ดำเนินการ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนด กระบวนการทั้งหมดนี้คือ การจัดการ ซึ่งต้องกระทำอย่างเป็นระบบ มีแผน มีเป้าหมาย มีผู้รับผิดชอบ และมีเครื่องมือกลไกที่ นำไปสู่ความสำเร็จได้ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาก็คือ กระบวนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา

ในกระบวนการจัดการศึกษานี้ มีบุคคลหลายคนและหลายหน่วยงานเข้ามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะ เป็นครอบครัว พรรคพวกเพื่อนฝูงญาติมิตร ชุมชน ประชาคม เอกชน สื่อมวลชน วัด โรงเรียน และที่ สำคัญมากคือรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

สังคมที่มีขนาดใหญ่โตกว้างขวาง มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการประกอบอาชีพ หลากหลาย เนื้อหาของการศึกษายังต้องมีความหลากหลาย แต่ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาก็ต้อง มุ่งธำรงรักษาเอกภาพร่วมกันของสังคมไว้ด้วย สาระของการศึกษาจึงต้องครอบคลุมทั้งเรื่องวิถีการ ดำรงชีวิต การประพฤติปฏิบัติตน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ประสบการณ์และความเป็นไปของสังคมใน อดีต ปัจจุบัน และที่จะไปสู่อนาคต รวมทั้งเรื่องความรู้ ความเข้าใจและเทคนิควิธีการประกอบอาชีพ

การจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการหรือในระบบ ส่วนใหญ่จัดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งเป็น หน่วยงานเฉพาะด้านที่ตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ปลูกฝังทักษะ ความรู้ และค่านิยมแก่ผู้เรียน แต่โรงเรียน หรือสถานศึกษาก็ไม่ใช่เป็นช่องทางเดียว ในโลกที่พัฒนาการด้านสื่อและเทคโนโลยีเป็นไปอย่าง รวดเร็ว การจัดการศึกษาสามารถทำได้อย่างหลากหลาย เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะแต่ละกลุ่ม เช่น การศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษาในครัวเรือน การ จัดการศึกษาโดยชุมชน การศึกษาทางไกลผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

การจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นเรื่องที่สังคมและผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับต้องร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดขึ้นได้ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2.1 องค์ประกอบของการจัดการศึกษา

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษามี 8 องค์ประกอบ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2545) ดังนี้

2.1.1 *สาระเนื้อหาในการศึกษา* ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

2.1.2 *ครู ผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้* ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอน ตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

2.1.3 *สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา* สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียนหนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

2.1.4 *รูปแบบวิธีการเรียนการสอน* การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้นรูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่นี้ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

2.1.5 *ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา* ในการจัดการศึกษายังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่นๆ

2.1.6 *เงินทุนสนับสนุน* การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

2.1.7 *สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม* การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ยังต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลคือความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัยและการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุงก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

2.1.8 *ผู้เรียน* ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาบroad การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องด้วยเหตุนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่ แต่มุ่งที่ตัว

ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ “ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษา และการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน”

2.2 หลักการในการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดหลักการการศึกษาไว้ และใช้หลักการดังกล่าวเป็นตัวกำหนดสาระเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการศึกษา หลักสำคัญในการจัดการศึกษา (ตามมาตรา 8) กำหนดไว้ 3 ประการ คือการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาต่อเนื่อง ดังนี้

2.2.1 การศึกษาตลอดชีวิต ถือว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชนหลักการคือคนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน มิใช่เฉพาะชีวิตการทำงานเท่านั้น เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตน คนแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศโดยส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ เพราะสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และพัฒนาการทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อให้อาจสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2.2.2 การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมนั้นแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมิน ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักการนี้ถือว่าอนาคตของประเทศและความจำเริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนมิใช่ถูกจำกัดโดยตรงในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและช่วยดูแลการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

2.2.3 การพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้ทันกับความรู้ที่ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนานี้มีทั้งการค้นคิดสาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ การประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่ และการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าครูผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ต้องถือเป็นภาระหน้าที่

สำคัญ ในการปรับปรุงตนเองให้ทันโลก และทันสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจ สภาพแวดล้อม เพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การรับความรู้มาถ่ายทอดโดยปราศจาก ดุลยพินิจอาจก่อความเสียหายโดยไม่คาดคิด จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ ใหม่ ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้กฎหมายยังได้ระบุหลักในการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการ การศึกษาไว้ด้วย (มาตรา 9) ได้แก่

1) หลักเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ หมายความว่า การจัดการศึกษาจะเน้นนโยบาย หลักการ และเป้าประสงค์ร่วมกัน แต่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ ดุลยพินิจเลือกเส้นทางและวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของตน

2) หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการบริหารที่ให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้เอง (School-based management) ตามหลักการนี้ จำเป็นต้องแยกภาระงานด้านนโยบายเกณฑ์และ มาตรฐานออกจากงานด้านปฏิบัติหรืองานบริการ ทั้งนี้ หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เกณฑ์และมาตรฐาน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ ดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจให้หน่วยปฏิบัติดูแลและรับผิดชอบ การตัดสินใจด้วยตนเองโดยหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยปฏิบัติที่ได้รับมอบอำนาจสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุก ระดับและประเภทการศึกษา ตามหลักการนี้ ในเมื่อหน่วยปฏิบัติได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการได้ อย่างคล่องตัวพอควรแล้ว ก็จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้หน่วยปฏิบัติรับผิดชอบ เพราะการมอบอำนาจโดยไม่มีกติกาก็เท่ากับมอบให้ทำงานโดยไม่มีเป้าหมาย ซึ่งไม่สามารถ ประเมินได้ ในเมื่อรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทรัพยากรสนับสนุนแก่สถานศึกษา และ หน่วยงานการศึกษา ซึ่งอาจเปรียบเสมือนการซื้อสินค้า หรือบริการก็ต้องมีสิทธิกำหนดคุณค่าและ ลักษณะของสิ่งที่ต้องการซื้อ โดยยึดเป้าหมายผลการจัดการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ มาตรฐาน การศึกษา รวมทั้งหน่วยปฏิบัติเองก็ต้องวางระบบประกันคุณภาพเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อ สินค้าและบริการของตน จากนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยพิจารณาจาก มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย อย่างน้อยผลการประเมินจะ ส่งเสริมให้ผู้จัดการศึกษาแต่ละระดับได้ตระหนักว่าผลการดำเนินการของตนเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาและเกณฑ์ชี้วัดของระบบประกันคุณภาพ และต้องหาทางปรับปรุงผลการ

จัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานและรักษาระดับการประกันคุณภาพของตนให้คงได้ รวมทั้งยกระดับการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นด้วย

4) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น การกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรการอบรมมาตรฐานต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อรักษาคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ และกระตุ้นส่งเสริมให้พัฒนาปรับปรุงตลอดเวลา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ได้รับการศึกษาโดยตรง

5) การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนเป็นทรัพยากรจำเป็นแต่รัฐไม่สามารถจัดหาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ จึงถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในการจัดการศึกษาจะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ครูอาจเชิญผู้เฒ่าในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาช่วยสาธิตหรือสอนวิชาที่เกี่ยวข้องได้

6) การมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

2.3 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาครอบคลุมทั่วประเทศ แต่อาจแบ่งบทบาทของกลุ่มประเภทที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาได้ดังนี้

2.3.1 บทบาทของรัฐในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ได้ระบุไว้เช่นกัน

รัฐจะต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (มาตรา 81 รัฐธรรมนูญ)

นอกจากนี้ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบและมีประสิทธิภาพ (มาตรา 25 พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) การดำเนินการเช่นนี้ควรอาจถือเป็นโอกาสในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมหรือใช้ศึกษาเนื้อหาวิชาที่ครูสอน แทนที่จะสร้างผู้เรียนไว้แต่ในชั้นเรียนเท่านั้น

2.3.2 บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา

บทบาทสำคัญโดยทั่วไปของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาคือการวางแผน จัดทำหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน จัดและบริหารชั้นเรียน จัดและดูแลรักษาอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ บริหารงานวิชาการ การเงิน บริหารงานบุคคล ดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดบทบาทสำคัญไว้ดังนี้

1) *จัดการเรียนการสอน* โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน หมายความว่า ผู้สอนต้องถือว่าผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าว เช่น จัดให้คนเรียนช้าทำกิจกรรมที่ช่วยเน้นให้เข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนคนเรียนเร็วที่เข้าใจแล้วได้รับกิจกรรมเสริมอย่างอื่นแต่อย่างน้อย ผู้เรียนที่แตกต่างกันก็ควรได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาใกล้เคียงกัน

2) *ฝึกทักษะและวิธีคิด* สถานศึกษามีหน้าที่ฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิด เพิ่มพูนทักษะในการจัดการฝึกฝนการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่างๆ และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา หมายความว่า การเรียนการสอนที่ดีไม่ใช่เน้นที่การท่องจำสาระในหนังสืออย่าง

เดียว แต่ต้องเตรียมตัวผู้เรียนให้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา เช่น อาจสมมติสถานการณ์ให้คิดแก้ปัญหา และถามเหตุผล ข้อดีข้อเสียเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญชีวิตได้

3) จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการฝึกฝนปฏิบัติจริงของผู้เรียนโดยครูและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมสถานที่ และเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง เช่น พาชมโรงงาน เยี่ยมหมู่บ้านหัตถกรรม และจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง (ฝึกทอผ้า ฝึกเขียนภาพฝึกปั้นดินเหนียว ฯลฯ) ฝึกให้รู้จักคิดเป็น และส่งเสริมบรรยากาศให้ผู้เรียนรักการอ่านเพื่อจะได้สนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาสาระที่สถานศึกษาจัดให้ นั้น ไม่ควรทุ่มเน้นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สถานศึกษาต้องจัดให้มีสัดส่วนผสมผสานอย่างเหมาะสมทั้งในเรื่องเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ การประพฤติปฏิบัติ การมีคุณธรรม ค่านิยมที่ดี การมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยอาจแทรกสาระ กิจกรรมการฝึกฝนปฏิบัติ การคิด การปลูกฝังค่านิยมไว้ในทุกวิชา

นอกจากนี้สถานศึกษายังมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ และขณะเดียวกันสถานศึกษาก็ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกเวลาทุกสถานที่ โดยร่วมมือกับทุกฝ่าย คือบิดามารดา ผู้ปกครอง และคนในชุมชน เพื่อ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ในทุกโอกาส

2.3.3 บทบาทของบุคคล ครอบครัว และสถาบันสังคมในการจัดการศึกษา

ผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชน และสถาบันสังคมมีบทบาทเข้าร่วมในการจัดการศึกษาได้หลายประการ ทั้งในการจัดการศึกษาซึ่งต้องได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวแล้ว แต่ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังมีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาที่เอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐจัดให้แก่บุตรหลานของตนอีกหลายประการ คือ

1) ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานตน เช่น เลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานร่วมตัดสินใจทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน

2) ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร พัฒนาการของบุตรหลานและการเรียนการสอนประจำวัน

3) ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครู ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4) ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้ปกครองอาจร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัด ซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทางสนับสนุนที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเอง

ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาอมให้ผู้ปกครองไปเยี่ยมและรับประทานอาหารเช้าร่วมกับลูกหลานของตนซึ่งเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณโรงงาน ปรากฏว่ามีผลดีหลายอย่าง เช่น อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนสูง คะแนนการอ่านสูงกว่านักเรียนโรงเรียนอื่น และอัตราการออกจากงานในโรงงานก็น้อยกว่าที่อื่นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543: 21) นอกจากนี้ ครูยังมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองมากขึ้น ซึ่งส่งผลในการปรับปรุงการเรียนรู้นักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

5) ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา โดยสนับสนุนด้านความคิด การเป็นผู้นำ การเป็นกรรมการ การร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูลความคิดเห็น การปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ครอบครัว ชุมชนและสถาบันสังคมอาจเป็นผู้จัดการศึกษาเองได้ด้วย (ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ, 2543) โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจเป็นไปในรูปศูนย์การเรียนครอบครัวเดี่ยวหรือกลุ่มครอบครัวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความแปลกแยกออกจากระบบการเรียนในสถานศึกษาปกติ ก็จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนหรือประสานกับสถานศึกษาในระบบเพื่อประโยชน์ในการเทียบโอนผลการศึกษา และเพื่อการสนับสนุนจากรัฐ โดยมีระบบการเยี่ยมบ้าน นิเทศและการประกันคุณภาพประกอบด้วย ในส่วนนี้ต้องถือว่าครอบครัวและโรงเรียนมีส่วนร่วมเชื่อมต่อกัน โดยครูเข้าร่วมประเมินผู้เรียนของครอบครัว ให้คำปรึกษาผู้ปกครองในการสอน หรือให้การสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การสอนแก่ครอบครัว

2.4 การนิเทศการศึกษา

งานในด้านการศึกษาได้เจริญก้าวหน้าไปมาก มีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แนวความคิดและแนวการเรียนการสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายของการศึกษา ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีหน้าที่นิเทศการศึกษาให้ครูมีความเจริญงอกงามทางวิชาการ สามารถพึ่งตนเองได้และนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นเรื่องการนิเทศการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ศึกษานิเทศก์ควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการ กระบวนการ และวิธีการของการนิเทศการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการนิเทศการศึกษาดีขึ้น จึงขอเสนอความรู้เบื้องต้นของการนิเทศ การศึกษามากล่าวถึงในรายละเอียดดังต่อไปนี้ (อัญชลี ธรรมะวิทีกุล, 2552)

2.4.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

คำว่า การนิเทศ(supervision) แปลว่าการให้ความช่วยเหลือแนะนำ หรือปรับปรุง ดั้งนั้น การนิเทศการศึกษาก็น่าจะหมายถึงการให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือปรับปรุงเกี่ยวกับ การศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียน ได้มีผู้ให้ความหมายคำว่า การนิเทศการศึกษาไว้แตกต่างกันดังนี้

Good (1973) ได้นำเสนอความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เป็นความ พยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครู หรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู

Harris (1985 อ้างถึงใน อัญชลี ธรรมะวิทีกุล, 2552) ได้นำเสนอความหมายของ การนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงสิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อจะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้ เกิดประสิทธิภาพในด้านการสอนเป็นสำคัญ

วไรรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) ได้นำเสนอว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการ ทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียน ของนักเรียน

ชารี มณีศรี (2538) ได้นำเสนอว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามอย่าง หนึ่ง ในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งด้านการเรียนและการสอน

ดังนั้น จึงอาจสรุปความหมายของการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการ พัฒนาครูเพื่อให้ครูปรับปรุงและพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุ จุดมุ่งหมายที่วางไว้

การนิเทศการศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการแนะนำช่วยเหลือครู ให้สามารถจัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศนั้นอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพซึ่งกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

การนิเทศการศึกษาจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นในการ ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้จะสำเร็จได้ผลดีเพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับทักษะและ ความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครูตลอดจนเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ศึกษานิเทศก์

นำมาใช้ในการนิเทศการศึกษาโดยให้ครูมีโอกาสค้นคว้างานที่จะต้องทำด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความงอกงามขึ้น เมื่อได้เรียนรู้และมีความเจริญงอกงามแล้วย่อมจะได้รู้จักปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การนิเทศศึกษามีใช้เน้นการปรับปรุงตัวครู โดยเห็นว่าครูยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ในการสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ผู้เรียน หากแต่ให้ความสำคัญไปถึงนโยบายการศึกษา จุดประสงค์ของการให้การศึกษา การพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้ วัสดุอุปกรณ์การสอนและวิธีสอนของครู สิ่งแวดล้อมของครูและผู้เรียนในขณะที่เรียน ตลอดจนปัญหาในด้านต่าง ๆ ในส่วนตัวครูและผู้เรียนซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่ในขอบเขตการนิเทศการศึกษาทั้งสิ้น

4.4.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

ความจำเป็นในการนิเทศศึกษามีดังนี้

- 1) สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
- 2) ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 3) การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะจึงจะทำให้แก้ไขปัญหาได้สำเร็จลุล่วง
- 4) การศึกษาของประเทศเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา
- 5) การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ เพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน
- 6) การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณืจริง
- 7) การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการจัดกิจกรรม

8) การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ

ด้วยเหตุผลความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้มีหน้าที่นิเทศจึงควรจะต้องจัดดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

4.4.3 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

สังต์ อุทรานันท์ (2530) ได้นำเสนอถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อพัฒนาคน
- 2) เพื่อพัฒนางาน
- 3) เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์
- 4) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคน หมายถึง การนิเทศการศึกษากลับกระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากร ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนางาน หมายถึง การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะ “พัฒนางาน” คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ หมายถึง การนิเทศการศึกษากลับการสร้างการประสานสัมพันธ์ ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด

การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง การจัดกิจกรรมการนิเทศที่มุ่งให้กำลังใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ เนื่องจากขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากนิเทศไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว การนิเทศการศึกษาก็คงย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก

4.4.4 ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา

บุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาไม่จำเป็นต้องเป็นศึกษานิเทศก์แต่ผู้เดียว ใครก็ได้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการเรียนการสอน ในปัจจุบันบุคคลผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาได้มีหลายกลุ่ม ดังนี้

- 1) ศึกษานิเทศก์ คือบุคคลที่มีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาโดยตำแหน่ง
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 3) ครู อาจให้ความช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่เพื่อนครูด้วยกัน
- 4) ผู้เชี่ยวชาญ คือบุคคลที่สถานศึกษาเชิญมาเป็นวิทยากร เพื่อช่วยเหลือแนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.4.5 หน้าที่ของศึกษานิเทศก์

Harris (1985 อ้างถึงใน อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล, 2552) ได้แบ่งหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้

- 1) หน้าที่ทางการสอน (teaching function) เป็นหน้าที่หลัก ศึกษานิเทศก์จะต้องทำงานที่เกี่ยวกับการสอนโดยตรง นั่นคือช่วยเหลือ แนะนำเกี่ยวกับวิธีการสอนที่ดีให้กับครูรวมตลอดถึงการวัดและประเมินผลด้วย
- 2) หน้าที่จัดบริการ (special service function) เป็นการช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับการบริการให้แก่นักเรียนโดยตรง ได้แก่ หน่วยสุขภาพพลานามัย การแนะแนว บริการ จิตบำบัดและสันตนาการ เป็นต้น
- 3) หน้าที่จัดอำนวยการ (management function) เป็นการช่วยเหลือในเรื่องการดำเนินงานในด้านธุรการทั่วไปเกี่ยวข้องกับคณะบุคคลเป็นการเกี่ยวพันโดยทางอ้อมกับการเรียนการสอน
- 4) หน้าที่การนิเทศ (supervision function) เป็นงานเกี่ยวกับการนิเทศการติดต่อประสานงานเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์จะทำงานร่วมกับครู
- 5) หน้าที่บริหารงานทั่วไป (general administration function) เป็นหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารในโรงเรียนทั่วไปที่ศึกษานิเทศก์จะช่วยเหลือโรงเรียนได้

วไรต์ตัน บุญสวัสดิ์ (2538) ได้นำเสนอภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ว่ามีดังนี้

- 1) ช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง

- 2) ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร
- 3) ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งมีอยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครู
- 5) ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน
- 6) ช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนให้ดีขึ้น
- 7) ช่วยเหลือครูในการประเมินผลผู้เรียน
- 8) ส่งเสริม ยั่วยุให้ครูรู้จักประเมินผลโครงการการปฏิบัติงานและความก้าวหน้า

ของตน

- 9) ช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง

อาคม จันทสุนทร (2527) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศการศึกษาไว้เป็น 2 ประเด็นคือ

- 1) บทบาทในฐานะที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยคิดของผู้บริหารการศึกษา หมายถึงเป็นผู้ช่วยในการวางแผนดำเนินการต่างๆ รวมทั้งช่วยเหลือในการตัดสินใจของผู้บริหาร
- 2) บทบาทในฐานะที่เป็นผู้ทำให้สถานการณ์การเรียนการสอนที่ครูจัดอยู่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นิเทศการศึกษาในบทบาทนี้จะพยายามมีกิจกรรมให้ครูได้เรียนรู้และปฏิบัติในด้านการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้นเหมือนเป็นครูของครู

4.4.6 หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา

Burton และ Brueckner (1965 อ้างถึงใน วไรรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538) ได้สรุปหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

- 1) การนิเทศการศึกษาควรมีความถูกต้องตามหลักวิชา การนิเทศการศึกษาที่ดีควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายที่วางไว้ ควรเป็นไปตามความจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน
- 2) การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาควรเป็นไปอย่างมีระเบียบมีการปรับปรุงและประเมินผล การนิเทศควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล และการสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้
- 3) การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาจะต้องเคารพในความแตกต่างของบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

4) การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการสร้างสรรค์ การนิเทศการศึกษาควรเป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

วินัย เกษมเศรษฐ์ (2521) ได้นำเสนอว่า การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1) หลักสภาพผู้นำ (leadership) คือการใช้อิทธิพลของบุคคลที่จะทำให้กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเป็นไปตามเป้าประสงค์

2) หลักความร่วมมือ (cooperation) คือการกระทำร่วมกัน และรวมพลังทั้งหมดเพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนการสอนจากหลายฝ่าย และทำหน้าที่และความรับผิดชอบชัดเจนในการจัดองค์การ การประเมินผลตลอดจนการประสานงาน

3) หลักการเห็นใจ (considerateness) คือการนิเทศการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยความเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์สัมพันธ์

4) หลักการสร้างสรรค์ (creativity) คือการนิเทศการศึกษาจะต้องทำให้ครูเกิดพลังที่จะคิดเริ่มสิ่งใหม่ๆ แปลกๆ หรือทำงานด้วยตนเองได้

5) หลักการบูรณาการ (integration) เป็นกระบวนการซึ่งรวมสิ่งกระจัดกระจายให้สมบูรณ์มองเห็นได้

6) หลักการมุ่งชุมชน (community) เป็นการแสวงหาปัจจัยที่สำคัญในชุมชน และการปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้น

7) หลักการวางแผน (planning) หมายถึงกระบวนการวิเคราะห์ซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลในอนาคตการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการล่วงหน้า การพัฒนาทางเลือกเพื่อปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดประสงค์และการเลือกทางปฏิบัติให้เหมาะสมที่สุด

8) หลักการยืดหยุ่น (flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้ และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

9) หลักวัตถุวิสัย (objectivity) หมายถึงคุณภาพที่เป็นผลจากหลักฐานตามสภาพความจริงมากกว่าความเห็นบุคคล

10) หลักการประเมินผล (evaluation) หมายถึงการหาความจริงโดยการวัดที่แน่นอน และหลายอย่าง

วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ (2519) ได้เสนอหลักสำคัญในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) หาทางให้คุณรู้จักช่วยและพึ่งตัวเอง ไม่ใช่คอยจะอาศัยและหวังพึ่งศึกษานิเทศก์หรือคนอื่นตลอดเวลา
- 2) ช่วยให้คุณมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถที่จะวิเคราะห์และแยกแยะปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองได้
- 3) ต้องทราบความต้องการของคุณ แล้ววางแผนการนิเทศเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ
- 4) ศึกษาปัญหาต่างๆ ของครู และทำความเข้าใจกับปัญหานั้นๆ แล้วพิจารณาหาทางช่วยแก้ไข
- 5) ชักจูงให้คุณช่วยกันแยกแยะและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน
- 6) การแก้ไขปัญหากับการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้คุณได้ใช้ความคิดและลงมือกระทำเองให้มากที่สุด
- 7) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของครู แล้วนำมาพิจารณาร่วมกัน
- 8) ช่วยจัดหาแหล่งวิทยากร อุปกรณ์การสอน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ให้แก่ครู
- 9) ช่วยจัดหาเอกสาร หนังสือ และตำราต่างๆ ให้แก่ครู
- 10) ช่วยให้คุณรู้จักจัดหาหรือจัดทำวัสดุอุปกรณ์การสอนที่ขาดแคลนด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่
- 11) หาทางให้สถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่ใกล้เคียง มีความสัมพันธ์กันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 12) ต้องยอมรับนับถือบุคลากรที่ร่วมงานในโรงเรียนนั้นๆ และแสดงให้เห็นว่าเขามีความสำคัญในสถานศึกษานั้นๆ ด้วย
- 13) ช่วยให้คุณได้แสดงกิจกรรม และผลงานต่างๆ ของสถานศึกษาให้ชุมชนทราบโดยสม่ำเสมอ
- 14) ต้องทำความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาในส่วนที่เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของกันและกัน
- 15) ช่วยประสานงานระหว่างสถานศึกษากับองค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 16) รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาทำการวิเคราะห์และวิจัย
- 17) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ของการศึกษาอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อจะได้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

4.4.7 กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา หมายถึงการดำเนินการในการนิเทศให้ได้รับความสำเร็จ

Harris (1985 อ้างถึงใน อัญชลี ธรรมะวิสิทธิ์กุล, 2552) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) **ขั้นวางแผน (planning)** ได้แก่ การคิด การตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ล่วงหน้าการกำหนดตารางงาน การค้นหาวิธีปฏิบัติงานและการวางแผนโครงการ
- 2) **ขั้นการจัดโครงการ (organizing)** ได้แก่ การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละชั้น การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจตามหน้าที่โครงสร้างขององค์การและการพัฒนานโยบาย
- 3) **ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (leading)** ได้แก่ การตัดสินใจ การเลือกสรรบุคคล การร่าจูงใจให้มีกำลังใจคิดริเริ่มอะไรใหม่ ๆ การสาธิต การจูงใจ และให้คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้นส่งเสริมกำลังใจ การแนะนำนวัตกรรมใหม่ๆ และให้ความสะดวกในการทำงาน
- 4) **ขั้นการควบคุม (controlling)** ได้แก่ การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้โอกาส การตำหนิ การไล่ออกและการบังคับให้กระทำตาม
- 5) **ขั้นประเมินผล (appraising)** ได้แก่ การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัย และการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญ คือพิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด และวัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรมีการวิจัยด้วย

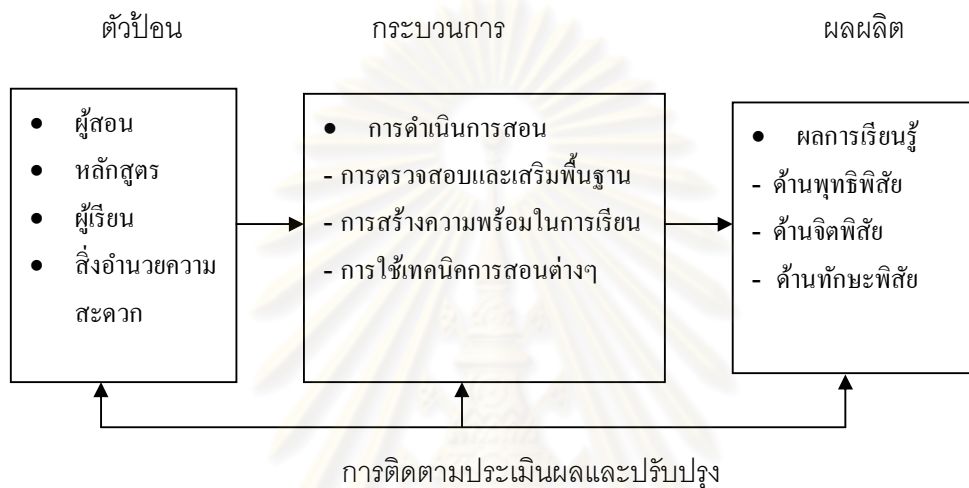
จะเห็นว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการทำงานอย่างมีแบบแผน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์งานการเรียนการสอนของครู เพื่อจะได้ทราบปัญหา ระบุปัญหาที่จะต้องรีบแก้ไขปรับปรุงก่อนหลัง แล้วจึงวางแผนที่จะดำเนินการโดยหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ต่อจากนั้นก็ดำเนินการตามแนวขั้นตอนตามลำดับจนถึงขั้นการประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วจึงนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาให้เหมาะสมเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกัน การจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นเรื่องที่สังคม และผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับต้องร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ตอนที่ 3 กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 การพัฒนาการเรียนการสอน

ในการพัฒนาการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งในระบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่เป็นตัวป้อน กระบวนการและผลผลิต (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.2 แสดงระบบการเรียนการสอน

3.1.1 ตัวป้อน (input)

ตัวป้อนหรือปัจจัยนำเข้าระบบ คือ ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่ระบบได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก

ผู้สอน หรือครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการ ได้แก่คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย เช่น ความรู้ ความสามารถ ความรู้จำแนกเป็นเนื้อหาสาระที่สอน ความรู้ในเทคนิคการสอนต่าง ๆ ความรู้ในสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ

ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะบรรลุผลสำเร็จได้ย่อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้เรียนหลายประการเช่น ความถนัด ความรู้พื้นฐานเดิม ความพร้อม ความสนใจและความพากเพียรในการเรียน ทักษะในการเรียนรู้ ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่เรียน ฯลฯ

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบหลักที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ คือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน (รวมวิธีสอนและสื่อการเรียนการสอน) และการประเมินผล

สิ่งอำนวยความสะดวก อาจเรียกอีกอย่างว่า “สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้” เช่น ห้องเรียน หรือ สถานที่เรียน ซึ่งประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง อุณหภูมิ กระดานดำ ฯลฯ

3.1.2 กระบวนการ (process)

กระบวนการในระบบการเรียนการสอน คือ การดำเนินการสอนซึ่งเป็นการนำเอาตัวป้อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบในระบบดำเนินการเพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ในการดำเนินการสอน อาจมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายกิจกรรม ได้แก่ การตรวจสอบหรือเสริมพื้นฐาน การสร้างความพร้อมในการเรียนการใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ และการใช้กิจกรรมเสริม

การตรวจสอบหรือเสริมพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนและได้ข้อสังเกตที่นำมาใช้ช่วยเหลือผู้เรียนที่ยังขาดพื้นฐานที่จำเป็นก่อนเรียนให้ได้มีพื้นฐานที่พร้อมที่จะเรียนโดยไม่มีปัญหาใด ๆ ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับการช่วยเหลือดังกล่าวผู้เรียนอาจเรียนไม่รู้เรื่องทำให้ขาดความสนใจในการเรียนเรื่องนั้นและประสบความล้มเหลวในการเรียน ส่งผลให้การเรียนในเรื่องต่อ ๆ ไปมีปัญหาโดยตลอด การตรวจสอบพื้นฐานอาจทำได้โดยการซักถามให้ผู้เรียนคิดตอบคำถามที่ใช้ถามจะเป็นเรื่องที่เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนในเรื่องที่จะดำเนินการสอน แต่วิธีที่ดีกว่านั้นคือใช้แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียนทุกคนแล้วทำการเสริมพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีปัญหา ซึ่งมีหลายวิธี วิธีที่ง่ายและไม่ใช้เวลามากนักก็คือ การเฉลยคำตอบของข้อสอบทุกข้อ โดยใช้วิธีอธิบายและซักถามคำตอบจากผู้เรียน การตรวจสอบและเสริมพื้นฐานจะทำครั้งเดียวในชั่วโมงแรกที่พบผู้เรียน

การสร้างความพร้อมในการเรียน เมื่อเริ่มชั่วโมงเรียน โดยทั่วไปแล้ว จะมีผู้เรียนยังไม่พร้อมที่จะเรียน เช่น พูดคุยกัน คิดถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาที่เรียน ฯลฯ ถ้าผู้สอนเริ่มบรรยายไปเรื่อย ๆ อาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการโดยเฉพาะต้นชั่วโมงนั้น จึงควรดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนโดยเร็ว ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น

- 1) ใช้คำถาม ถูมนำให้ผู้เรียนคิดตอบ โดยถามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเรื่องนั้น ๆ เช่น ถามเหตุการณ์ปัจจุบัน ชาวถามให้ระลึกถึงสิ่งที่เรียนไปแล้วในชั่วโมงก่อน ฯลฯ
- 2) ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ช่วยเร้าความสนใจ เช่น ให้ฟังเทป ให้ดูวิดีโอ ภาพ แผนภูมิของจริง ฯลฯ
- 3) ยกเรื่องที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจ มาเล่า นำเข้าสู่บทเรียน

ในการสร้างความพร้อมไม่ควรใช้เวลามากเกินไป น่าจะใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที และทำทุกครั้งที่สอน เมื่อพบว่าผู้เรียนยังไม่พร้อม หรือเห็นว่าทำแล้วจะบังเกิดผลดีขึ้น

การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมแล้ว ก็จะทำให้การสอนโดยใช้เทคนิค วิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีให้เลือกหลายวิธี การใช้กิจกรรมเสริม วิธีสอนแต่ละวิธีหรือรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะมีกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไป บางวิธีจะมีกิจกรรมเดียวบางวิธีมีหลายกิจกรรม ผู้สอนควรพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมกับวิธีการสอน หรือรูปแบบการสอนที่ตนเลือกใช้ หรือเห็นว่าเมื่อนำไปเสริมกับวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนนั้นแล้ว จะช่วยให้บรรลุผลการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมเสริมมีมากมาย ในที่นี้จะกล่าวถึงบางกิจกรรม ซึ่งได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัด การให้การเสริมแรง การใช้คำถามชนิดต่าง ๆ การทบทวนสรุป

การให้ทำแบบฝึกหัด เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนความรู้ความเข้าใจฝึกการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนเรื่องนั้น ๆ ให้กว้างขวาง และลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น มีทักษะมากขึ้น อาจให้ทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียนหลังจากผู้เรียนเข้าใจในเรื่องที่เรียนแล้ว หรือให้ทำโดยใช้เวลานอกชั้นเรียน เช่น ทำเป็นการบ้าน หรือทั้งสองวิธีร่วมกัน

การให้การเสริมแรง (reinforcement) เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากสำหรับการเรียนรู้ การให้การเสริมแรงมี 2 ลักษณะคือ การให้การเสริมแรงทางบวก (positive reinforcement) กับการให้การเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) การให้การเสริมแรงทางบวก มุ่งให้ทราบว่าผู้เรียนได้ทำถูกต้องเป็นที่ยอมรับ ได้รับการยกย่อง ตัวอย่างได้แก่ การให้คำชมเชยด้วยวาจา เช่น ดี เก่ง ยอดเยี่ยม วิเศษ ฯลฯ การแสดงการยอมรับหรือยกย่องด้วยสีหน้าท่าทาง เช่น ผงกศีรษะ ยิ้ม ประทับมือ ฯลฯ การให้เครื่องหมายแสดงระดับหรือความสัมฤทธิ์ผล เช่น การให้ดาว ฯลฯ การให้สิ่งของหรือรางวัล เช่น การให้ของเล่น เครื่องเขียน ถ้วยรางวัล โลหิตเกียรติยศ ฯลฯ การให้รู้ความสำเร็จของตนเอง เช่น ทราบว่าตอบถูก ฯลฯ การให้การเสริมแรงทางลบ มุ่งให้ทราบว่าผู้เรียนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรกระทำเช่นนั้นอีก ตัวอย่างได้แก่ การตำหนิติเตียน การดูดำ หรือการทำโทษด้วยวิธีต่าง ๆ การให้การเสริมแรงทางบวกมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าการเสริมแรงทางลบ

การใช้คำถามชนิดต่างๆ เป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์หลายประการ เช่น ช่วยจูงใจให้ผู้เรียนควบคุมให้ผู้เรียนตั้งใจเรียน ติดตามการเรียน คิดค้นหาคำตอบ ตรวจสอบผลการเรียนรู้ ให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (feedback) เกี่ยวกับการคิด ความเข้าใจ การใช้เหตุผล ขยายมโนทัศน์และสร้างความกระฉ่างชัดในมโนทัศน์ อาจจำแนกประเภทของคำถามตามการแบ่งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือถามในลักษณะ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด อย่างไร ทำไม

การทบทวนสรุป เป็นกิจกรรมท้ายชั่วโมง ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปแล้ว เห็นโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ รู้จักสรุปสาระสำคัญ ฯลฯ

3.1.3 ผลผลิต (outcome)

ผลผลิต คือ ผลที่เกิดขึ้นในระบบซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของระบบ สำหรับระบบการเรียนการสอน ผลผลิตที่ต้องการก็คือ การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนไปในทางที่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาที่ดีในด้านพุทธิพิสัย (cognitive) จิตพิสัย (affective) และทักษะพิสัย (psychomotor)

ด้านพุทธิพิสัย (cognitive) ก็คือ ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน สามารถคิดเปรียบเทียบโยงความสัมพันธ์หรือที่เรียกว่า คิดวิเคราะห์ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ สามารถใช้วิจารณญาณตัดสินใจ ลงสรุป ชี้ขาด ประเมินค่าได้ สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น

จิตพิสัย (affective) ก็คือผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีที่เหมาะสม เช่น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาเรียน ต่อเพื่อน ๆ ต่อชุมชน ต่อประเทศชาติ เป็นต้น มีความสนใจในสิ่งที่เรียน มีค่านิยมที่เหมาะสม เป็นต้น

ทักษะพิสัย (psychomotor) ก็คือผู้เรียนมีความคล่องแคล่วชำนาญชำนาญทางการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การใช้มือ การใช้สายตา ฯลฯ ทักษะด้านพิมพ์ดีด เล่นดนตรี เล่นกีฬา ทักษะในการสร้างผลผลิต ด้านศิลปะ ทัศนกรรม การช่าง อุตสาหกรรม การเกษตร เป็นต้น

3.1.4 การติดตามผล ประเมินผล และปรับปรุง

เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหมดในระบบ โดยพิจารณาผลผลิตว่าเป็นไปดังที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องส่วนใดที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง

การจะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยให้ได้ครบถ้วนนั้น ต้องยึดตามมาตรฐานสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2. สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้อง เหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้อง เล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีเรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษา และหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

- อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน
- มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการและมีมารยาทในการเขียน
- เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด
- สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำ ในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ
- เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็น วัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำบทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง อธิบายความหมาย โดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค ข้อความ สำนวนโวหาร จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจ คำแนะนำ คำอธิบายในคู่มือต่าง ๆ แยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง รวมทั้งจับใจความสำคัญของ เรื่องที่อ่านและนำความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน

- มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและครึ่งบรรทัด เขียนสะกดคำ แต่ง ประโยคและเขียนข้อความ ตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ใช้แผนภาพ โครงเรื่องและแผนภาพความคิด เพื่อพัฒนางานเขียน เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมายส่วนตัว กรอกแบบรายการต่าง ๆ เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น เขียนเรื่องตามจินตนาการอย่าง สร้างสรรค์ และมีมารยาทในการเขียน

- พุดแสดงความรู้ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู เล่าเรื่องย่อหรือสรุปจากเรื่องที่ฟังและดู ตั้งคำถาม ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังและดู รวมทั้งประเมินความน่าเชื่อถือจากการฟังและดูโฆษณา อย่างมีเหตุผล พุดตามลำดับขั้นตอนเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน พุดรายงานหรือประเด็นค้นคว้าจากการ ฟัง การดู การสนทนา และพุดโน้มน้าวได้อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการดูและพุด

- สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ สำนวน คำพังเพยและสุภาษิต รู้และเข้าใจชนิดและ หน้าที่ของคำในประโยค ชนิดของประโยค และคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ใช้คำราชาศัพท์ และคำสุภาพได้อย่างเหมาะสม แต่งประโยค แต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่กลอนสุภาพและ กาพย์ยานี ๑๑

- เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน เล่านิทานพื้นบ้าน ร้องเพลงพื้นบ้าน ของท้องถิ่น นำข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และท่องจำบทอาขยานตามที่ กำหนดได้

การพัฒนาการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่ง ในระบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เรียน สิ่งอำนวยความสะดวก กระบวนการได้แก่ การดำเนินการสอน การตรวจสอบหรือการเสริมพื้นฐาน และผลผลิต คือ ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ เรียนการสอน

ตอนที่ 4 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จะแบ่งนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิจัยพหุกรณีศึกษา 2) เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1. การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)

การวิจัยพหุกรณีศึกษาในตอนนี้จะแยกนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1.1) ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา 1.2) องค์ประกอบและขั้นตอนการวิจัยคุณภาพ 1.3) วิธีการวิจัย: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม 1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้นเพราะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีการวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากกว่าการวิจัยรายกรณี ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพทั่ว ๆ ไปนั้น สนใจลักษณะของข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมมองภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ เน้นการศึกษาติดตามเจาะลึกโดยที่นักวิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบริบทการวิจัยนั้นๆ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่ผลการวิจัยที่ได้มีจุดอ่อนในการสรุปอ้างอิงสู่บริบทการวิจัยอื่น ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยพหุกรณีศึกษา

Yin (1994) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของกรณีศึกษามี 3 ข้อ คือ เพื่ออธิบาย (explanation) เพื่อบรรยาย (description) และเพื่อแสวงหา (exploratory) ส่วนประกอบของกรณีศึกษาจำแนกตามการออกแบบการวิจัย สามารถแบ่งกรณีศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) กรณีศึกษาเดี่ยว (Single Case Study) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มบุคคล กลุ่มคนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียวภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบายหรือหาเหตุผลของการเกิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบหรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี เช่น การศึกษากรณีโรงเรียนที่มีปัญหาในการปฏิรูป การศึกษาถึงชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในบริบทเดียวกัน เป็นต้น

2) การวิจัยพหุกรณี (Multiple Case Study) เป็นการศึกษารณีเฉพาะหลาย ๆ กรณีโดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี

การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

1) เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุมการศึกษาปรากฏการณ์นั้นจากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก ไม่พิจารณาปรากฏการณ์อย่างเป็นเสี่ยงเสี่ยงหรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่งแต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

2) เป็นการศึกษาค้นคว้าระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์สังคมซึ่งมีความเป็นพลวัตการวิจัยจึงมักกินเวลาเป็นปี เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่าง ๆ นอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณีหรือการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพได้จากหลายแง่มุม

3) ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยสนาม (Field research) ในการวิจัยคุณภาพจะไม่มีกรอบควบคุมและทดลองในห้องปฏิบัติการเพราะทำให้ผู้วิจัยไม่เห็นปรากฏการณ์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

4) คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกวิจัยไปเผยแพร่ไปใช้ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกวิจัยไม่ฝืนใจถ้าผู้ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5) ใช้การพรรณนาและการคิดวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรกนักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษาในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์นั้นนักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่สำคัญวิธีการ

นี่คือการนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อย ๆ หลาย ๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยการพิจารณา ลักษณะร่วมที่พบในการวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นการวิเคราะห์แบบอุปนัยมากกว่าการใช้สถิติตัวเลข

6) เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมาย ในการศึกษา ปรากฏการณ์ทางสังคม นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมาย คือ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมา จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

4.1.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการทำวิจัยคุณภาพ

นิตา ชูโต (2545) ได้เสนอแผนภาพองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ เพื่อให้ให้นักวิจัยพร้อมที่จะทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

การวางแผน

- ปัญหาชั่วคราว
- เลือกพื้นที่
- เวลาที่ศึกษา
- ตัวแปรต่างๆ ที่จะศึกษา

สมมติฐานในการทำงาน

- สมมติฐานชั่วคราว
- ได้ปัญหาวิจัย

การเก็บข้อมูล

- สัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม
- ข้อมูลเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

- ลดทอนขนาดข้อมูล, จัดทำให้เป็นระบบ
- ตรวจสอบสมมติฐานและทฤษฎี
- การสรุป

การเขียนรายงาน

- รูปแบบ, การพิมพ์
- การตรวจสอบ ฯลฯ

แผนภาพที่ 2.3 องค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ

ขั้นตอนแรกของการเริ่มงานวิจัย คือ การเตรียมตัวในสนามซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก “สนาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ปรากฏการณ์สังคมที่เราจะศึกษานั้นเกิดขึ้น” (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543) เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริงโดยธรรมชาติ ปรากฏการณ์ในสนามประกอบด้วย ฉาก (setting) ทั้งทางกายภาพที่ไม่มีชีวิต เช่น สถานที่ตั้งบ้านเรือน ถนน หมู่บ้านหรือโรงเรียน เป็นต้นและสิ่งมีชีวิต อันได้แก่ ผู้คน กลุ่มคน (actors) ซึ่งจะรวมทั้งตัวหลักและตัวรอง หรือตัวประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาท (role) ปฏิสัมพันธ์ (interactive) และการแสดงออกกิจกรรมต่าง ๆ ในโอกาสและเหตุการณ์ต่าง ๆ กัน (active and events) (นิศา ชูโต, 2545)

4.1.3 วิธีการวิจัย: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

1) การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย และ/หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมคุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาก่อน การเลือกสนามในช่วงระยะแรกๆ และการให้เหตุผลในการเลือกส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของความเหมาะสมและเหตุผลทางหลักการทั่ว ๆ ไปและหลังจากเข้าไปสำรวจ “สนาม” แล้ว บางครั้งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่า

(1) นักวิจัยสามารถจะเข้าไปศึกษาในสถานที่ หรือสนามที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่

(2) บทบาทที่จะเป็น หรือบทบาทที่จะสวมเข้าไปในสถานการณ์นั้น ๆ จะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลที่สนใจได้มากน้อยพอเพียงหรือไม่

นักวิจัยไม่มีทางรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมาก่อน จนกว่าจะได้ทดลองเข้าไปสำรวจดูช่องทางความเป็นไปได้ด้วยตนเองก่อน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเข้าถึง “สนาม” ให้ได้ (นิศา ชูโต, 2545)

2) การใช้เวลาในสนาม

การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ ในสนามคือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามช่วงเวลาใด นักวิจัยต้องคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

3) การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม

การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือ การพยายามที่จะเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุด ผสมผสานกลมกลืนที่สุดและพร้อมที่สุด สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ภาษา ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ภาษา

เดียวกับที่ใช้ในสนาม การแต่งกายนักวิจัยควรแต่งกายให้เหมือนกับคนในสังคมที่เราจะเข้าไปศึกษา เพื่อให้คนในสังคมนั้นยอมรับ เตรียมอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง อุปกรณ์เหล่านี้ช่วยให้การเก็บบันทึกข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

4) ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม

นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ ๆ 2 แบบอย่างในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิดสถานภาพนักวิจัย เมื่อต้องการได้ข้อมูลสนามแบบ “ปิด” ต่อคนภายนอกกรณีดังกล่าวนักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนามโดยไม่แจ้งให้ผู้คนในสนามรู้บทบาทที่แท้จริงของตัวเอง (นิศา ชูโต, 2545) การเลือกบทบาทชนิดเปิดเผยหรือปกปิดขึ้นกับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านหรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

5) การสร้างสัมพันธภาพในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและได้ข้อมูลที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับการสร้างสัมพันธภาพ การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนามไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยาวาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่ศึกษาอยู่ (นิศา ชูโต, 2545)

ในวันแรก ๆ ของการเตรียมตัวทำงานภาคสนาม เทคนิคที่จะช่วยให้นักวิจัยสร้างความสัมพันธ์ได้ดีมีดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

- (1) วางท่าที่สงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดสังเกต
- (2) หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัด และจำเป็นต้องปกป้องตนเอง
- (3) อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำของชุมชน
- (4) พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างสงบ และพร้อมที่จะช่วยเหลือจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น
- (5) หาใครคนหนึ่งเป็นผู้แนะนำให้เรารู้จักกับชาวบ้าน
- (6) เมื่อมีความรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา เพราะเรากำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่
- (7) ให้ถือว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสนาม โดยเฉพาะการกระทำของเราไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน

(8) อย่าคิดว่าทำอะไรได้มากในวันแรกๆ การสร้างความสัมพันธ์ใช้เวลาเป็นเดือนๆ

(9) เป็นมิตรกับทุกคน

6) การรวบรวมข้อมูลในสนาม

ยุทธวิธีสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามคือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึกและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้จากเอกสาร สังเกตหรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่าง ๆ ในสนาม โดยการสังเกตสัมภาษณ์ซ้ำจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธีการ แล้วค่อย ๆ ปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิศา ชูโต, 2540)

7) การจากสนาม

การจากสนามเป็นเรื่องที่นักวิจัยตัดสินใจว่าควรสิ้นสุดเมื่อใดและควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมสำหรับนักวิจัยเองและผู้ให้ข้อมูลซึ่งเริ่มจะเบื่อหน่ายในกรณีที่ไม่มีปัญหาผิดปกติ (นิศาชูโต, 2545)

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์และความคล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ ความหลากหลายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันเพราะเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมทุก ๆ ด้านเพื่อให้ได้ภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจทำได้หลายวิธีตามลักษณะงานวิจัยแนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแนวคิดของทฤษฎีใหญ่ ๆ ทางปรากฏการณ์วิทยา วัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนามมาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกันกับปัญหาวิจัยอย่างไรโดยวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่ลึกซึ้งให้เห็นรูปแบบประสบการณ์วิถีคิด กรอบของวัฒนธรรมสนามหรือเพียงแต่ต้องการแสดงภาพตัวอย่างเพื่อ

ประกอบกรวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของแต่ละกรณี และ/หรือต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาทฤษฎีเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การได้มาซึ่งทฤษฎีอื่น ๆ ได้คำอธิบายใหม่ ทฤษฎีใหม่ ๆ ต่อไป

เมื่อตระหนักในความคิดดังกล่าวแล้วนักวิจัยก็สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปสร้างทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ โดยวิธีการอุปนัยต่อไปว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลในระดับใด ระดับอธิบายปรากฏการณ์จะเชื่อมโยงความคิดคนในคนนอกจะจัดทำสารบบคำ วิธีคิดจะสร้างเป็นรูปแบบหรือทฤษฎี และการเขียนรายงานการวิจัยก็เป็นผลผลิตของรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้คิดสร้างตามแนวที่ได้วางไว้นั้นเอง (นิศา ชูโต, 2545)

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นขณะที่เก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารในสนามนั้น นักวิจัยจะใช้เวลาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ควบคุมกันไปและนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับ แนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนเพิ่มความแม่นยำตรงของการวิจัยยิ่งขึ้น

ดังนั้นช่วงการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์จึงมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เป็นสองช่วงแต่เป็นกระบวนการที่ควบคุมกันไป เพียงแต่ความเข้มข้นของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่อยู่ในสนาม และหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้งานวิเคราะห์เป็นระบบและทำได้สะดวกไม่ยุ่งยาก

สิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระมัดระวัง คือ อย่าทิ้งให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้ง ๆ โดยมีได้วิเคราะห์หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยจะต้องอ่านบันทึกต่าง ๆ ที่เขียนบันทึกไว้ในสนามไม่ว่าจะเป็นบันทึกสนามที่เขียนเองหรือบันทึกสนามที่ผู้ช่วยวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยเขียน ข้อมูลบันทึกสัมภาษณ์ที่พิมพ์ถ่ายทอดจากเทปบันทึกและข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์นั้นจะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง อ่านวิเคราะห์ เชื่อมโยงและอ่าน อาจจะเป็น 4 หรือ 5 ครั้งถ้าจำเป็น และถ้าคิดว่ายัง “สกัดแก่นสาระ” จากข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน การอ่าน คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง สังเคราะห์ หลาย ๆ ครั้งนี้เปรียบเสมือนการซักถามพูดคุยกับข้อมูลจนรู้อย่างทะลุปรุโปร่ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพต้องใช้เวลาและความละเอียด นักวิจัยไม่มีทางเลือกอื่น ๆ ให้อีกนอกจากจะอุทิศเวลาและพลังกำลังให้งานนี้อย่าลืมว่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย” (นิศา ชูโต, 2545)

4.1.5 การจัดระบบเอกสารข้อมูล

ในขณะที่เก็บข้อมูลนักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบ โดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (file) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย เมื่อแยกเป็นหลายหมวดหลายแฟ้มก็ต้องทำสำเนาหลายชุดและจะต้องเก็บต้นฉบับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับเก็บไว้ในที่ปลอดภัยต้นฉบับทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือเทปบันทึกต่าง ๆ เมื่อนำออกไปจากแฟ้มต้นฉบับเพื่อทำสำเนาเสร็จแล้วต้องรีบเก็บทันที เมื่อมีข้อมูลใหม่ก็ต้องรีบทำสำเนาต้นฉบับเข้าแฟ้มต้นฉบับทันที แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูลดังนี้ (นิตยา ชูโต, 2540)

1) หมวดเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วควรแยกเป็นแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับใครที่ไหนอย่างไร

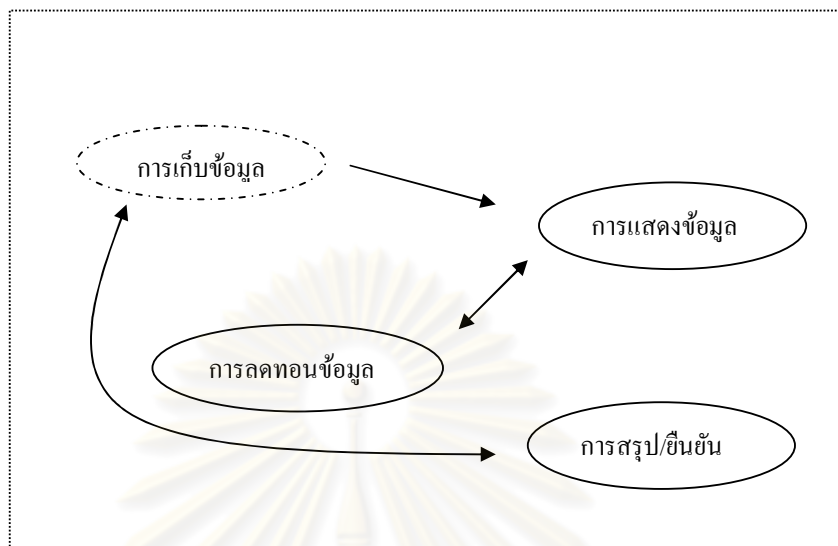
2) หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลสำหรับรายงานการวิจัย

3) หมวดการวิเคราะห์ ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิดเกี่ยวกับ หัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้วจึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่างๆ แยกเก็บเหตุการณ์และบันทึกความคิดในการวิเคราะห์ ฯลฯ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไปแฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวนเอกสารและหัวเรื่องมากขึ้น ๆ ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอจะทำสำเนาเรื่องต่างๆ เรื่องละแผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอขีดเขียนหรือใส่หัวเรื่องไว้ แล้วแยกคิด ปะติด เก็บใส่ในแต่ละแฟ้มหัวเรื่อง

การยกแฟ้มไว้เป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์และเขียนต่อไป แม้ว่าการแยกและเก็บแฟ้มจะต้องใช้เวลามากก็ตามแต่ถ้าทำให้เป็นระบบเสียแต่แรกจะประหยัดเวลาในภายหลัง

4.1.6 กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมการวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (data reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (data display) การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) กิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวของสัมพันธ์กัน ดังแผนภาพที่ 2.3 (Miles and Huberman, 1967 อ้างถึงใน นิตยา ชูโต, 2540)

แผนภาพที่ 2.4 ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การลดทอนข้อมูล (data reduction) หมายถึง วิธีการ “เลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่ายสรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม” การปรับลดทอนข้อมูลดิบนั้นนักวิจัยทำอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่จะแสดงแนวคิดและในช่วงการเก็บข้อมูลก็กระทำเช่นเดียวกัน คือ การลงรหัส การทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่มแบ่งเป็นส่วน ๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราวและแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนจะใช้สรุป กลุ่มไหนไม่ใช่เพราะซ้ำกับกลุ่มก่อน ฯลฯ การลดทอนข้อมูลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบหาจุดที่น่าสนใจและปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่น่าสนใจ

2) การแสดงผลข้อมูล (data display) หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์ การจัดเลือกเฟ้นสรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์หรือการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของ บุคคลสำคัญ ฯลฯ แสดงประกอบเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราว” เพื่อแสดงตัวอย่างให้เห็น และก่อให้เกิดความเข้าใจว่า เกิดอะไรขึ้นก่อนหลังอย่างไร และทำไม อันจะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) การวิเคราะห์ในส่วนนี้ หมายถึง “การสังเคราะห์ ประติดปะต่อข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย” เมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกและเริ่มวิเคราะห์เขาจะมองเห็นความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างความอาจเป็นไปได้ และรูปแบบ

ต่าง ๆ ได้ชั่วคราว ซึ่งควรต้องสรุปเก็บไว้พลาง ๆ ก่อนแล้วจึงค่อยๆ เก็บข้อมูลต่อเนื่องทดสอบแนวคิดของการสรุปชั่วคราวนั้น ๆ ไปเรื่อย ๆ อีกเพราะข้อสรุปยังไม่มั่นคงหรือยังเกี่ยวไม่ตก “ตะกอน” ยังต้องการหลักฐานพิสูจน์ยืนยันให้ชัดเจน

การพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ๆ เรื่อย ๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวย่อย ๆ ก้าวแรกของการพัฒนาทฤษฎีการสภาพเฉพาะ ไปสู่ข้อสรุป (generalized) ทั่ว ๆ ไป นั่นคือ กระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมในสนามไปสู่แบบที่เป็นนามธรรมจนเป็นแนวคิดทฤษฎี (Grounded Theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (inductive) นั้นเอง

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมทั้ง 3 ประการ ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเกี่ยวเนื่องไปยังช่วงในการเก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลแล้วก็ต้องลดทอนลง จนได้ความคิดแล้วนำไปสู่การแสดงข้อมูลไปสู่การสรุปชั่วคราว พร้อมทั้งเพื่อทดสอบเก็บข้อมูล ลดทอน สรุป แสดงหลักฐานอีกจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมั่นคง

4.2. เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 3 เทคนิค คือ 2.1 การสังเกต 2.2 การสัมภาษณ์และ 2.3 การสนทนากลุ่ม ซึ่งแต่ละเทคนิคมีสาระสำคัญ ดังนี้

4.2.1 การสังเกต (observation)

การสังเกต หรือการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเชิงคุณภาพ เน้นที่ความสัมพันธ์ของคนในสังคมมากกว่าสังเกตตัวคนแต่ละคน การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมจึงต้องทำอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องพักอยู่ในชุมชนที่ตนทำการวิจัย การสังเกตมี 2 แบบ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543) คือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ไปร่วมในพิธีแต่งงาน ผู้วิจัยจะเห็นพฤติกรรมหรือขั้นตอนต่าง ๆ ผู้วิจัยจะพบเห็นแบบแผนพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลและความหมายของพฤติกรรมนั้น ๆ ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ควรพูดคุยและสัมภาษณ์ ชักถามพร้อม ๆ กันไปเช่นเดียวกัน

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) เป็นการสังเกตโดยที่ผู้วิจัย ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นคนที่อยู่นอกกิจกรรมที่เกิดขึ้น จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดเหมือนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจึงเหมาะในการเข้าสู่สนามในช่วงแรก ๆ หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น การสังเกตการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้จัดไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอาจเกี่ยวเนื่องกันได้ เช่นระยะแรก ๆ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แต่เมื่อผู้วิจัยคุ้นเคยกับชุมชนดีแล้วอาจขออนุญาตเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้ ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักว่าจะสังเกตอะไรปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ส่วนการบันทึกนั้นถ้าเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมก็สามารถทำได้ในขณะที่สังเกตแต่ถ้าเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการบันทึกอาจจะไม่สะดวก ควรบันทึกเมื่อเสร็จจากการสังเกตแล้ว ในขณะที่สังเกตหรือบันทึกนั้นผู้วิจัยต้องคิด (หรือตีความ) และตรวจสอบลักษณะต่าง ๆ ของกิจกรรมไปด้วย การสังเกตจะให้ประโยชน์แก่ผู้วิจัย คือ ทำให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่คนไม่ยอมบอกหรือไม่อาจตอบได้และจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าดูหรือการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวโดยละเอียด ซึ่งนักวิจัยไม่สามารถจะสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสนามได้หมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีศูนย์กลางของการสังเกต กรอบของปรากฏการณ์ในฉากสนาม (social setting) ไม่ว่าจะเป็นองค์การ โรงเรียน ชุมชน มุมถนน ฯลฯ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกเป็นศูนย์กลางของการสังเกตตั้งแต่เล็กไปหาใหญ่ได้ ประมาณ 6 หน่วย (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิสิต ชูโต, 2545) ดังนี้

1) การกระทำ (acts) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งในช่วงเวลาสั้น ๆ คือ ตั้งแต่ วินาที นาที ไปจนถึงชั่วโมง

2) กิจกรรม (activities) หรือการกระทำของหลายๆคนในฉากซึ่งแสดงความสำคัญและความผูกพันการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคนมากกว่าเป็นส่วนบุคคล หรือส่วนตัวซึ่งใช้เวลาเป็นหน่วยวัน สัปดาห์ เดือนหรือเป็นช่วงฤดู ปลูก หว่านไถ เป็นต้น

3) ความหมาย (meanings) คือการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูล (actor's verbal) อธิบายให้คำจำกัดความและทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์และคุณลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ เช่น ทำตามนวัตกรรม ความเชื่อ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ภาพตายตัวหรือภาพเหมารวม (stereotype) อคติต่าง ๆ ทั้งทางบวก และทางลบ

4) การมีส่วนร่วม (participation) ของบุคคลต่าง ๆ ในสถานการณ์หรือฉากที่เราศึกษา ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์การที่มีรูปแบบอยู่แล้วในฉากเช่น ร่วมอยู่ในทีมนักกีฬา เป็นกรรมการกลุ่มอาชีพ ทำหน้าที่เป็นกรรมการทำงานในโรงงาน กลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรืออาจเป็นรูปแบบอันเกิดจากการคิดสร้าง โดยคุณสมบัตินั้นเป็นส่วนร่วมในฉากหนึ่ง ๆ (constructing pattern)

5) ความสัมพันธ์ (relationship) ของบุคคลต่าง ๆ ลักษณะของความสัมพันธ์อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เชื่อมโยงในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางแนวตั้งหรือแนวนอน ทางมิตรหรือปรปักษ์ ทางปกป้องหรือละเลย ฯลฯ รวมทั้งด้านความตระหนักในเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพของมนุษย์ เช่น ความเจ็บป่วยในกลุ่มผู้เป็นโรคเอดส์ ความตาย ฯลฯ

6) สถานที่ (setting) รูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ “สภาพศึกษา” ซึ่งถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์ อาจเป็นสถาบันรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล โรงแรม ฯลฯ หรืออาจเป็นระบบ เช่น ระบบราชการ ระบบเอกชน ฯลฯ ซึ่งถ้ามีหลายหน่วยงานการวิเคราะห์ ก็อาจแยกเป็นอนุระบบ (sub setting) เช่น การศึกษาเต็มรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนขนาดเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน

เมื่อสามารถแตกปรากฏการณ์ทางสังคมออกเป็นหน่วยย่อย ๆ แล้ว เราก็จะสามารถบอกได้ว่า ภายใต้สภาพการณ์ศึกษาของเรา เราสังเกตคุณลักษณะใด รูปแบบใด ช่วงเวลาใด ใช้บุคคลหรือกลุ่ม หรือสถานที่ใดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ภายใต้หน่วยย่อย เราให้ภาพนิ่ง (static) ณ จุดเวลาหนึ่งเหมือน “รูปถ่าย” หรือจะแสดงภาพต่อเนื่องเหมือน “ภาพยนตร์” ในช่วงระยะเวลา นานเท่าใด วิเคราะห์รูปแบบใด ฯลฯ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง

ช่วงระยะเวลาของการสังเกต

การสังเกตสนาม อย่างมีระบบนั้น Spradley (1980 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545) แบ่งการสังเกตในสนามไว้เป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ

ช่วงระยะแรก การสังเกตทั่ว ๆ ไป (descriptive) ของทุกสิ่งทุกอย่างในฉาก เช่น โครงสร้างด้านกายภาพ สถานที่ต่าง ๆ บ้านเรือน การแต่งกายของบุคคล ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่เห็นได้ง่ายชัดเจนในช่วงนี้ นักวิจัยจะสังเกตและจัดเตรียมทำแผนผังของเขตแดนที่ สถานที่ต่าง ๆ ของฉาก

ช่วงระยะสอง การสังเกตแบบมีศูนย์กลาง (focused) หลังจากคุ้นเคยกับสนามฉากและบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งมีโอกาสได้เข้าถึงฉากต่างๆทางสังคมมากขึ้นแล้ว อาจมุ่งประเด็นสังเกตเฉพาะบางกิจกรรมที่สนใจเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเข้ามาช่วยด้วย เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเกณฑ์การสังเกต เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแรกแล้วช่วงนี้จะ เป็นระบบมากกว่า

ช่วงระยะสาม การสังเกตแบบเลือกเฟ้น (selective) เป็นการสังเกตต่อจากช่วงที่สองโดยเน้นประเด็นประเภทของกิจกรรมแต่ช่วงนี้จะมุ่งประเด็นเรื่องความแตกต่างของกิจกรรม เพื่อตรวจสอบให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นนั่นเอง

ส่วนใหญ่การสังเกตจะทำให้คุณไปกับการสัมภาษณ์บางกรณีอาจจะสังเกตโดยอิสระได้ เช่น พฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่มีภาษาเกี่ยวข้องกับหรือเรื่องพิเศษที่ต้องรอจังหวะช่วงเวลาของการ สังคม การกระทำหลาย ๆ เรื่องการเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคลในสนามหรือการเปลี่ยนแปลงของ บริบทของสนาม เป็นต้น

4.2.2 การสัมภาษณ์ (interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทาง สังคมศาสตร์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ฉะนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ ข้อมูลจะมีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่นผู้ สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมต่อกัน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจ จุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่สัมภาษณ์สามารถสังเกต พฤติกรรมต่างๆของผู้ตอบได้ ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึกปฏิกิริยาที่ซ่อน รั้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูดไม่พูด (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

1) ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม และเป็นวิธีที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์เพราะคำถามต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ ขึ้นใช้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

(2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้ เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพและเป็นแบบที่มักจะควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมมักจะ ใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณาซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชน ข้อมูลที่ได้ต้องถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

2) ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

การเตรียมการสัมภาษณ์ ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ เตรียมงานขั้นต้น เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างวางแผนการสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ ให้เหมาะสม ซ้อมสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์ จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายไว้ล่วงหน้า

ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนคือ แนะนำตนเองของผู้ถูกสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์พร้อมให้คำสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับถ้าจำเป็นต้องจดบันทึกหรือใช้เครื่องบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ

ขั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควรปฏิบัติ ดังนี้ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟังและติดตาม ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่ายทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าจะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัว

ขั้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรจดบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง รีบทำบันทึกการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นทันที รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย

วิธีการสัมภาษณ์มีจุดเด่นตรงที่เป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ใช้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ เป็นวิธีที่นักวิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม หรือต่อถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนได้มากขึ้น และสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบได้ด้วย

2.3 การสนทนากลุ่ม (focus group)

การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความนึกคิด จิตใจ และพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า การสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนากันเอง และนักวิจัย การถกประเด็นสนทนามีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการโต้แย้งปัญหาหรือหัวข้อของการสนทนาถูกกำหนดโดยนักวิจัย (จอห์น โนเดล, อภิชาติ จำรัสสุทธิวงค์ และนิพนธ์ เทพวัลย์, 2530 อ้างถึงใน วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงดี, 2536)

การสนทนากลุ่มมีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย (small group discussion, focused interview) ของนักวิจัยในเชิงคุณภาพกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยทั่วไป เพียงแต่กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (สมาชิกกลุ่มสนทนา) โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกเข้ากลุ่ม นอกจากนี้ยังกำหนดเวลาของการสนทนา สถานที่ และบรรยากาศของการสนทนาให้เป็นกันเองมากที่สุด รายละเอียดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มจะแบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ ความหมายของการสนทนากลุ่ม องค์ประกอบในการจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม การวางแผนและการออกแบบการวิจัยแบบสนทนากลุ่มบทบาทในการดำเนินการสนทนา ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม ดังนี้

2.3.1 ความหมายของสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม คือ การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (key informants) เป็นกลุ่มซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้จะได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษาได้มากที่สุด ขนาดของกลุ่มสนทนาควรประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา 9-12 คน ซึ่งนับว่าเป็นขนาดที่ กำลังเหมาะที่จะก่อให้เกิดการถกประเด็นปัญหาและการสนทนากลุ่ม

การวิจัยแบบสนทนากลุ่มมีผู้นำไปใช้ในการวิจัยได้หลายสาขาและเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากสามารถช่วยประหยัดเวลาได้มากกว่าการสัมภาษณ์รายบุคคล มีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้สูง เช่น ใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การทดสอบแนวคิดหาข้อยุติหรือ การทำนาย การประเมินการวิจัยหรือโครงการอบรม ประเมินความต้องการจำเป็นทดสอบแบบสอบถาม ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือไม่ชัดเจน โดยการเชื่อมโยงกับระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ การศึกษานำร่อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป เป็นต้น ซึ่งมีการปรับปรุงและนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การแพทย์ การศึกษา การกีฬา การบริหาร ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังพบเห็นการนำการวิจัยแบบสนทนากลุ่มมาบูรณาการกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งข้อมูลทั้งสองประเภทมีประโยชน์และสามารถใช้สนับสนุนซึ่งกันและกันได้ดี และเมื่อนำมาใช้ร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็สามารถให้ภาพที่สมบูรณ์กว่าที่จะใช้ข้อมูลดังกล่าวแยกออกจากกัน ในขณะที่ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพให้ข้อมูลที่เร้าความรู้สึกแก่ผู้วิจัย และความรู้สึกนั้นจะเป็นที่เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับความรู้อันหนักแน่นที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ

2.3.2 องค์ประกอบในการจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

การวิจัยแบบสนทนากลุ่มเป็นวิธีวิทยาการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาตอบสนองการวิจัย คือมีการกำหนดประเด็นการศึกษาที่ชัดเจน และการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษานั้น การจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่มที่ทำให้เกิดประสิทธิผลก็พบว่าต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันหลายอย่าง จากการศึกษาที่มีผู้แบ่งองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้ 1) กำหนดประเด็นหรือตัวแปร 2) แนวคำถามหรือกรอบคำถาม 3) ผู้เข้าร่วมสนทนา 4) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม 6) สถานที่ 7) เวลาที่ใช้ 8) ของที่ระลึก

1) กำหนดประเด็นหรือตัวแปร หัวข้อเรื่องที่จะทำการศึกษาอาจจะเกิดมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ในสังคมขณะนั้นหรือเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจตลอดจนแนวคิดและทฤษฎี สำหรับตัว

แปรหรือประเด็นสามารถหาได้จากการแยกแยะวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบสามารถกำหนดประเด็นหรือสมมติฐานและตัวแปรออกมาแล้วนำมาสร้างเป็นแนวคำถามวิจัย ข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อเรื่องที่ใช้ในการสนทนากลุ่มควรจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือสาธารณชนมากกว่าเรื่องส่วนบุคคลหรือเรื่องที่น่าจะก่อให้เกิดความรู้สึกอับอาย

2) แนวคำถามหรือกรอบคำถาม หลักเกณฑ์ของคำถามแต่ละคำถามต้องตั้งอยู่บนสมมติฐานย่อยหรือข้อคิดทางทฤษฎีเป็นคำถามในเชิงเป็นเหตุเป็นผล ทำไม เพราะอะไรอย่างไร เป็นต้น วิธีการสร้างแนวคำถามสามารถทำได้หลายวิธี เช่น อาจกำหนดประเด็นจากนั้นแยกย่อยออกเป็นหลายๆคำถาม หรืออาจจะทำโดยการกำหนดตัวแปรและตั้งสมมติฐานแล้วจึงนำมาสร้างเป็นคำถามที่จะนำคำตอบไปสรุปให้ตรงกับแต่ละประเด็นนั้นได้

ประวิต เอรารวรรณ์ (2539) แบ่งประเภทของคำถามว่ามี 9 ประเภทได้แก่

- 1) คำถามหลัก 2) คำถามนำ 3) คำถามตรวจสอบ 4) คำถามเข้าสู่ประเด็น 5) คำถามแบบชื่อ ๆ
- 6) คำถามในข้อเท็จจริง 7) คำถามความรู้สึก 8) คำถามลับ 9) คำถามโดยใช้ความเงียบ

การจัดเรียงแนวคำถามควรจะมีการเรียงคำถามที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปที่มีลักษณะง่ายต่อความเข้าใจก่อน เพื่อสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนา จากนั้นจึงเข้าสู่คำถามหลักหรือคำถามในประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้วจบลงที่คำถามเบา ๆ อีกครั้งหนึ่งเพื่อผ่อนคลายบรรยากาศผ่อนคลายความคิดหรือในช่วงท้ายนี้อาจเติมคำถามเสริมเข้าไปอาจเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมาก่อน เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นระหว่างการสนทนา หรือคำถามที่ผู้ดำเนินการสนทนาเห็นว่าถ้าถามก็จะทำให้คำตอบชัดเจนมากยิ่งขึ้นแต่ไม่ควรเป็นคำตอบที่ยาวเกินไปนัก

3) ผู้เข้าร่วมสนทนา ผู้เข้าร่วมสนทนาถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด การคัดเลือกอาจทำเป็นบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลแบบสอบถามย่อย ๆ หรือเป็นตารางคัดเลือกก็ได้ขึ้นอยู่กับหลักการที่ผู้วิจัยกำหนด เมื่อใช้แล้วในแต่ละครั้งควรเก็บไว้เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไปในช่วงของการวิเคราะห์ข้อมูล

ประวิต เอรารวรรณ์ (2539) กล่าวว่า การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาสามารถทำได้ 3 ประการ คือ

(1) ลักษณะที่ใช้แบ่งกลุ่ม (break characteristic) เป็นลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนาที่จะใช้แบ่งกลุ่มสนทนาในแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน เช่น ต้องการศึกษารื่องค่านิยมในการส่งลูกเรียนต่อของผู้ปกครองในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยก็อาจใช้ภูมิภาคและลักษณะท้องถิ่นเมืองและชนบทเป็นคุณลักษณะในการแบ่งกลุ่มศึกษา ซึ่งในกรณีนี้อาจแบ่งเป็นกลุ่มผู้ปกครองใน

ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ ซึ่งแต่ละภูมิภาคก็จะแบ่งเป็นผู้ปกครองที่อยู่ในเขตเมืองและชนบท ซึ่งแบ่งได้เป็น 10 กลุ่มเป็นต้น

(2) ลักษณะควบคุมให้ภายในกลุ่มเหมือนกัน (uniform control characteristic) เป็นลักษณะที่แต่ละกลุ่มต้องควบคุมให้มีเหมือนกัน เช่น ต้องนับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาไทย จบการศึกษาไม่ต่ำกว่า ม.6 เป็นต้น

(3) ลักษณะควบคุมให้องค์ประกอบของกลุ่มเหมือนกัน (composition control characteristic) เป็นลักษณะที่เป็นองค์ประกอบที่ทุกกลุ่มสนทนาจะต้องมีเหมือนกัน เช่น การใช้คุณลักษณะเรื่องเพศ และสถานภาพสมรสเป็นองค์ประกอบของกลุ่ม ดังนั้นทุกกลุ่มสนทนาต้องมีเพศชายและเพศหญิง และมีทั้งคนที่สมรสและยังไม่สมรส เป็นต้น

4) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม

(1) ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) เป็นผู้ถามคำถามและเป็นผู้นำการสนทนาตลอดจนกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนละเอียดที่สุดภายในเวลาที่กำหนด

(2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา (note-taker) เป็นผู้ที่คอยจดบันทึกคำสนทนา จะทำหน้าที่จดทุกคำพูดที่จดทัน รวมทั้งการจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมด้วยเพราะการไม่พูดและการนั่งอยู่เฉยๆ อาจไม่ใช้การไม่มีความเห็น แหวตา ท่าทางก็อาจแสดงความคิดเห็นหรือคำตอบการพยักหน้า การส่ายหน้า และสีหน้านั้น เป็นการแสดงออกถึงคำตอบได้ ผู้จดบันทึกการสนทนา นอกจากจะช่วยจดบันทึกแล้วบางครั้งยังมีหน้าที่สะกิดเตือนหรือบอกผู้ดำเนินการสนทนา ในกรณีที่ผู้ดำเนินการสนทนาลืมถามหรือข้ามคำถามและสิ่งสำคัญที่ผู้จดบันทึกต้องทำคือ เมื่อการสนทนาจะเริ่มสนทนาจะต้องเขียนผังการนั่งสนทนากลุ่มให้ผู้ดำเนินการสนทนาด้วย เพราะจะช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาทราบว่าในกลุ่มมีใครบ้าง ชื่ออะไร นั่งอยู่ตรงไหน ซึ่งช่วยให้บันทึกง่ายขึ้น

(3) เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (provider) เป็นบุคคลที่คอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา มีหน้าที่คอยบริการ น้ำดื่ม ขนม บันทึกเทป ตลอดจนคอยกันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดในกลุ่ม หรือเข้าไปรบกวนสมาธิของสมาชิกกลุ่ม

5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ คือ เทปบันทึกเสียง เพราะในการสนทนากลุ่มจะมีการถกประเด็นปัญหา การโต้แย้งบางครั้งจะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่พร้อมกันหรือแย้งกันพูดซึ่งจะมีเสียงหลายเสียงของบุคคลในเวลาเดียวกัน หรืออาจจะเป็นเสียงพูดเสริมหรือพูดแทรกของผู้ร่วมสนทนา ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้ดำเนินการสนทนาอาจฟังไม่ทัน เทปบันทึกเสียงจะเป็นอุปกรณ์บันทึก ข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถ

เก็บเหตุผลรายละเอียดและข้อคำตอบต่างๆได้ทั้งหมดซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นที่สุด อีกทั้งช่วยในการวิเคราะห์ ตีความข้อมูลเหลืออมเวลาประมาณ 5-10 นาที เพราะระหว่างการเปลี่ยนแปลงจะมีเสียงขาดหายไป และเป็นประโยชน์ในการป้องกันการบันทึกข้อมูลถ้าหากเครื่องใดเครื่องหนึ่งเกิดขัดข้อง

อุปกรณ์เสริมในการจัดการสนทนา ได้แก่ ป้ายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนา ซึ่งช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาจำบุคคลดังกล่าวได้รวดเร็วขึ้นในการสร้างความคุ้นเคย บรรยากาศแบบเป็นกันเอง “การนั่งจับเข่าคุยกัน” โดยการมีเครื่องดื่ม อาหารว่าง ของขบเคี้ยวเล็กๆน้อยๆ ทำให้การสนทนาไม่ตึงเครียดจนเกินไป แนะนำว่าไม่ควรให้อาหารที่กรอบเพราะเสียงอาจเข้าไปในขณะที่ยัดเข้าปากได้นอกจากนั้น อุปกรณ์ที่ช่วยเสริมคำอธิบายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ รูปภาพ แผ่นผัง เป็นต้น

6) สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดให้แน่นอน เป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี อาจจัดในห้องถ้ำ หมู่บ้านเพื่อให้สะดวกแก่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมากที่สุด บรรยากาศเงียบสงบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่เป็นสถานที่ที่รบกวนความคิดของผู้เข้าร่วมสนทนาอันจะทำให้ผู้ร่วมสนทนาไม่กล้าแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็น ฉะนั้นสถานที่ที่จัดสนทนาควรเป็นสถานที่ที่ทุกคนรู้สึกสบายใจที่จะพูดถึงความคิดเห็นหรือทัศนวิสัยของตนได้อย่างปลอดภัย

7) เวลาที่ใช้ในการสนทนา Popham (1993 อ้างถึงใน กนกวรรณ ชูชีพ, 2543) กล่าวว่า การสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรใช้เวลาประมาณ 1.30-2.30 ชั่วโมง แต่ Vaughn และคณะ (1996) ให้ข้อเสนอแนะว่าเวลาที่เหมาะสม คือ 90 นาที หรือ 1.30 ชั่วโมง

8) ของที่ระลึก เป็นสิ่งที่ผู้จัดสนทนากลุ่มควรเตรียมมามอบให้กับผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการขอบคุณที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาแสดงความคิดเห็นทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งไม่ใช่เป็นของมีค่ามากหรือค่าจ้าง แต่เป็นสิ่งที่มอบให้เพียงเพื่อระลึกว่าครั้งหนึ่งตนได้มานั่งถกประเด็นปัญหา และร่วมแสดงความคิดเห็นไว้ในเรื่องนี้

2.3.3 การวางแผนและการออกแบบการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยแบบสนทนากลุ่มมีลักษณะเหมือนการวิจัยโดยทั่วไปที่เริ่มต้นจากประเด็นปัญหาวิจัยและจบลงที่รายงานการสรุปผลการวิจัย เพียงแต่การวิจัยแบบสนทนากลุ่มมีวิธีการเฉพาะบางอย่างที่แตกต่างกันของแต่ละขั้นตอนบ้างเท่านั้น

Vaughn และคณะ (1996) มีขั้นตอนการออกแบบในลักษณะที่ให้ผู้ดำเนินการสนทนาจะเข้ามามีบทบาทในการวิจัยตลอดทั้งกระบวนการโดยถือเป็นทีมผู้วิจัยคนหนึ่ง แบ่งขั้นตอน

การทำสนทนากลุ่มออกเป็น 9 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป 2) การกำหนดผู้ดำเนินการสนทนา 3) การค้นหาเป้าหมายของการวิจัย 4) การคัดเลือกผู้เข้ากลุ่มสนทนา 5) การกำหนดจำนวนกลุ่มในการสนทนา 6) การจัดเตรียมความสะดวกต่าง ๆ ในการสนทนากลุ่ม 7) การพัฒนาแนวการสัมภาษณ์ 8) การดำเนินการสนทนากลุ่ม 9) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป เป็นการทำความเข้าใจกับวัตถุประสงค์ทั่วไป ซึ่งโครงสร้างของวัตถุประสงค์นี้จะรวมถึงหัวข้อของงานวิจัยและวัตถุประสงค์เฉพาะของโครงการที่เหมาะสม

2) การกำหนดผู้ดำเนินการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้ที่ทำให้กลุ่มเกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เข้าร่วมสนทนา มีหน้าที่คอยกำกับติดตามให้สนทนาไปตามประเด็นของการศึกษา คอยรักษาวรรยากาศของการสนทนาให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นมีความเป็นกลาง นอกจากนี้ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเตรียมกลุ่มสนทนาและรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูล

ทั้งนี้ผู้ดำเนินการอาจเป็นสมาชิกของทีมงานวิจัยหรือเป็นมืออาชีพที่ถูกจ้างมา เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่มโดยเฉพาะ ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องมีทักษะการสัมภาษณ์ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผล ทักษะในกระบวนการของกลุ่ม และที่สำคัญจะต้องมีความรู้อย่างดีในวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3) การค้นหาเป้าหมายของการวิจัย หลังจากที่ได้ทำการวางโครงสร้างวัตถุประสงค์ทั่วไปแล้วจำเป็นที่จะต้องค้นหาให้ลึกลงไปอีก ถึงจุดที่สนใจจริง ๆ ซึ่งอาจจะมีเพียงจุดเดียวหรือหลายจุด เริ่มต้นโดยการสร้างรายการของข้อมูลเฉพาะ ชนิดของข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการและไม่ต้องการจากการสนทนากลุ่ม มีการรวมข้อวิจารณ์ก่อนการวิจัย ซึ่งจะเป็นการศึกษาทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของการศึกษานั้น ๆ ความสำเร็จของการสนทนากลุ่มสามารถวัดได้จากรายการหรือข้อมูลที่เรากำลังต้องการในขั้นตอนนี้

4) การคัดเลือกผู้เข้ากลุ่มสนทนา ผู้ร่วมสนทนาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะศึกษาและสามารถให้ข้อมูล (Key information) ที่เป็นประโยชน์ในเรื่องที่ต้องการศึกษาได้ ผู้ร่วมสนทนาจะถูกเลือกตามวัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัย จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนาควรอยู่ระหว่าง 6-12 คนเพราะถ้ามากกว่านี้แล้วจะทำให้ควบคุมประเด็นและดำเนินการสนทนาลำบาก การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้น้อย ทำให้ไม่ได้ข้อมูลเท่าที่ควรจะเป็น แต่ถ้าหากน้อยกว่า 6 คน อาจทำให้ปฏิสัมพันธ์หรือการเคลื่อนไหวในกลุ่มมีน้อยเกินไป

สิ่งสำคัญในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา คือ ภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีภูมิหลังคล้ายคลึงกัน (Witkin and Altschold, 1995) มิฉะนั้นอาจทำให้การสนทนาดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น กล่าวคือผู้ร่วมสนทนาแต่ละกลุ่มควรมีสถานภาพสังคมใกล้เคียงกันและไม่มีทัศนคติที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง อีกทั้งเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาที่มีความรู้สึกสบายใจ แสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือโต้แย้งซึ่งกันและกันได้อย่างเปิดเผย ในหัวข้อที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกที่อยู่ภายในหรือเรื่องสะเทือนอารมณ์ เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกมัก ได้แก่ ลักษณะทั่วไปทางภูมิหลัง เช่น เพศ การศึกษาหรือระดับรายได้ ส่วนในหัวข้อที่จะศึกษาโดยตรง เช่น เรื่องพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ผู้ร่วมสนทนาควรมีความคล้ายกันในเรื่องความกระตือรือร้นเรื่องเพศ ซึ่งความแตกต่าง หรือความเหมือนของแต่ละกลุ่มทำให้เราสามารถสำรวจได้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับทัศนะของบุคคลได้

ข้อสังเกตอีกประการที่พบในการสนทนากลุ่มที่ว่าผู้ร่วมสนทนาควรจะเป็นคนแปลกหน้าคนที่คุ้นเคยกันอย่างไรถึงจะดี Vaughn (1996) แนะนำว่าในการสนทนากลุ่ม ควรจะเป็นคนแปลกหน้ากัน ทั้งนี้เพราะในแต่ละคนจะมีความอินทรีย์เข้าหาตัวเองหากเกิดกรณีความขัดแย้งกันในประเด็น สามารถแสดงความคิดเห็นเปิดกว้างได้อย่างเสรีได้

5) การกำหนดจำนวนกลุ่มในการสนทนา จำนวนกลุ่มในการสนทนาขึ้นอยู่กับขอบเขตของการวิจัยที่ต้องการศึกษา การทำสนทนากลุ่มเพียงกลุ่มเดียวนั้นอาจยังไม่เพียงพอ คำตอบจะแตกต่างกันไปในประชากรที่มีภูมิหลัง และประสบการณ์ที่ต่างกัน ผู้วิจัยควรจัดให้มีการสนทนากลุ่มให้ครบตามความแปรผันที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและจะหยุดก็ต่อเมื่อผู้วิจัยเห็นว่าไม่มีคำตอบที่แตกต่างไปจากที่ได้รับมาแล้ว

6) การจัดเตรียมความสะดวกต่าง ๆ ในการสนทนากลุ่ม เมื่อมีการพิจารณาสถานที่ในการสนทนากลุ่มและเพื่อการส่งเสริมให้การสนทนามีประสิทธิภาพมากขึ้น ความสบายใจของผู้สนทนาจึงเป็นสิ่งสำคัญควรจัดเตรียมความสะดวกสบายต่าง ๆ ที่จำเป็นให้กับผู้ร่วมสนทนา เช่น ยานพาหนะในการมายังสถานที่ ที่จอดรถ เป็นต้นแนะนำว่าควรจะมีจุดศูนย์กลางหรือที่รู้จักและหาได้ง่าย

7) การพัฒนาแนวการสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยและคำถามที่ตั้งขึ้นในขั้นที่ 1 และ 3 นั้นจะถูกพัฒนาเป็นคำถามที่ชัดเจนขึ้น เพื่อใช้ในการทำสนทนากลุ่ม เป็นคำถามที่เจาะจงเพียงพอที่จะทำให้ผู้ดำเนินการสนทนาซักถามได้ดีกับข้อมูลที่ต้องการ

8) การดำเนินการสนทนากลุ่ม เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อนที่ผู้ร่วมสนทนาจะมาถึง และเมื่อผู้ร่วมสนทนามาถึงสถานที่ที่จัดไว้ ผู้ดำเนินการสนทนาอาจแจกเอกสารเกี่ยวกับเรื่องที่จะสนทนา (เช่นแบบตอบรับ แบบสอบถามที่เป็นตาราง) ทำการแนะนำ

ตัวเองต่อผู้เข้าร่วมสนทนา และให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแนะนำตัวเองกับกลุ่ม การเปิดสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาควรจะกระชับ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยที่กำลังสนใจศึกษา และในตอนท้ายของการสนทนากลุ่มผู้ดำเนินการสนทนาควรจะเชิญผู้ร่วมสนทนาที่มีส่วนร่วมในการรายงานผลการวิเคราะห์ และกล่าวขอบคุณผู้ร่วมสนทนาทุกคนที่ได้มาร่วมสนทนาในกลุ่มในครั้งนี้

9) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนาในกลุ่ม การวิเคราะห์เริ่มต้นโดยการบรรยายตัวอย่าง คำบรรยายนี้ควรจะประกอบไปด้วยขนาดของกลุ่ม ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ซึ่งมีส่วนร่วม และอธิบายถึงภูมิหลังของแต่ละบุคคลนั้น สถานที่ที่ใช้ในการสนทนาและกระบวนการที่ใช้ในการเลือกผู้ร่วมสนทนา สำหรับการวิเคราะห์และรายงานสิ่งที่ค้นพบในการวิจัยนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน ข้อมูลที่ได้จะสามารถตีความด้วยวิธีการเบื้องต้นโดยผู้ดำเนินการสนทนา การวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เจาะลึกโดยการถอดเทปสนทนาการเข้ารหัสตามวิธีการต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติการสนทนาในกลุ่มส่วนใหญ่มักจะใช้การถอดเทปและการเข้ารหัส

2.3.4 บทบาทในการดำเนินการสนทนา

1) การแนะนำ ผู้ดำเนินการสนทนาควรกล่าวแสดงความยินดีกับผู้ร่วมสนทนา มาแสดงความคิดเห็น และแนะนำผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคน ในการทำการแนะนำไม่ควรกล่าวถึงสถานภาพหน้าที่ชื่อ เช่นศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ เป็นต้น สิ่งที่ต้องทำคือ การรักษาบรรยากาศให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ดำเนินการสนทนากับผู้เข้าร่วมสนทนาและผู้เข้าร่วมสนทนากับผู้เข้าร่วมสนทนา เพราะนั่นอาจทำให้เกิดอิทธิพลต่อคำตอบของผู้เข้าร่วมสนทนาได้

2) การเปิดประเด็นและการพิจารณาข้อมูล การเริ่มต้นเปิดประเด็น ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องอธิบายให้ชัดเจน ขยายความหรือแนะนำส่วนประกอบอื่นร่วม เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาเข้าถึงขอบเขตหัวข้อและเข้าใจคำถามที่จะตอบสิ่งสำคัญของผู้ดำเนินการสนทนาประการหนึ่งคือ การทำความเข้าใจคำตอบของพวกเขาไม่ให้ผิดความหมายเพราะเนื่องจากข้อมูลและการวิเคราะห์มีลักษณะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพการตัดสินใจอัตวิสัย ของผู้วิจัยจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการแปลความหมาย และตีความบนพื้นฐานของบริบทที่ผู้เข้าร่วมสนทนา กล่าวถึง ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อร่วมพิจารณา ทั้งนี้เพราะการร่วมแสดงความคิดเห็นของคนหนึ่งคนนั้นมีคุณค่า บางครั้งผู้ดำเนินการสนทนาอาจเพิ่มเติมข้อสนับสนุนของกลุ่มได้ เพราะฉะนั้นการดำเนินการสนทนาต้องทำให้ชัดเจนใน concept ของเรื่องและคำถามคำตอบที่ยากต่อความเข้าใจ

3) การดูแลให้ความสะดวกและสร้างบรรยากาศที่ดี ผู้ดำเนินการสนทนาต้องคอยดูแลให้เป็นที่น่าพอใจในฐานะเจ้าภาพโดยการเชิญเชิญสร้างรูปแบบสำหรับการนำเข้าสู่การสนทนา

เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ชัดเจน และเปิดเผย สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเองโดยเชิญให้รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่มการจัดอำนวยความสะดวกต่างๆ

4) การควบคุมให้ไปตามหัวข้อเรื่องสนทนากลุ่มเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลได้เพียงครั้งเดียว ซึ่งเมื่อจบการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาไม่สามารถติดต่อเพื่อขยายคำตอบได้อีก ผู้ดำเนินการสนทนาจึงควรให้ได้ข้อมูลหลักในการสนทนาแต่ละครั้ง ซึ่งอาจจะต้องอาศัยเทคนิคทางจิตวิทยาและการสื่อสาร การแปลความหมาย ผู้ดำเนินการสนทนาต้องขยายความในคำบางคำเพื่อให้เกิดความเข้าใจและให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ สิ่งที่สามารถทำให้สนทนากลุ่มประสบความสำเร็จต้องได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการจำเป็น ต้องกล้าถามในคำถามที่น่าสนใจ ต้องให้ความสนใจและให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม

ผู้ดำเนินการสนทนาจะเริ่มคำถามทั่วไปก่อนแล้วค่อยลำดับเรื่องที่อยู่ในขอบเขต ผู้ดำเนินการสนทนาต้องพูดกล่าวด้วยความสนใจอย่างแท้จริงในคำตอบของแต่ละคน และคำถามที่ไม่เป็นการถามเหมือนการทดสอบหรือประเมินผล ผู้ดำเนินการสนทนาต้องคอยรักษาประเด็นโดยการมองบุคลิกภาพและพฤติกรรม ซึ่งถ้าพบว่ากลุ่มมีลักษณะเกาะกลุ่มกันไปอาจแสดงถึงข้อบกพร่องของผู้ดำเนินการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาต้องพยายามให้บทบาทแต่ละคน คนที่พูดมากเกินไป ผู้ดำเนินการสนทนาต้องหยุดชั่วคราวและถามคนอื่นๆในกลุ่ม หรือถ้าเป็นไปได้ให้พัฒนาคำถามใหม่ ผู้ดำเนินการสนทนามีโอกาสในการวิจารณ์หรือวางแนวทางไปสู่คำวิจารณ์มีส่วนร่วมในการร่วมสรุปและถามคำถามซ้ำ บางครั้งพบว่ามีการใช้เทคนิคโพลล์ (Poll) ช่วย อีกทั้งผู้ดำเนินการสนทนาควรเลือกใช้ภาษาท่าทางกับชายหรือหญิงให้เหมาะสม ซึ่งเป็นอิทธิพลข้อหนึ่งการใช้สายตากับคนที่ไม่พูดเพื่อให้เข้าพูดหรือไม่ใช้สายตากับคนที่พูดมากเกินไป คำนี้ถึงเสมอว่าถ้อยคำจากการมีส่วนร่วมจะให้ดีที่สุดต้องมาจากพลวัตของกลุ่ม

5) การจบการสนทนา การจบการสนทนาเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ดำเนินการสนทนามีหน้าที่คอยควบคุมไม่ให้เกินจากเวลาที่กำหนดไว้และก่อนที่จะจบการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาอาจสรุปจุดสำคัญที่ได้จากการสนทนาให้กับกลุ่มทราบ ถามความคิดเห็นครั้งสุดท้ายเกี่ยวกับหัวข้อหรือประเด็น หรือยอมให้มีส่วนร่วมคิดในเรื่องโดยทั่วไป รวมทั้งการให้กลุ่มได้วางแนวทางในการรายงานสรุปผลซึ่งสามารถทำได้

2.3.5 ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

ข้อดีของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

- 1) ก่อให้เกิดการเสวนากันในเรื่องที่สนใจ ไม่มีการปิดบังหรือไม่ค่อยปิดบังเพราะทุก ๆ คนก็เปิดเผยเรื่องเดียวกันออกมา
- 2) การสนทนากลุ่มจะเป็นการสร้างบรรยากาศให้สมาชิกกลุ่มกล้าคุยกล้าแสดงความคิดเห็น
- 3) คำตอบจากการสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นคำตอบเชิงเหตุผล คล้าย ๆ กับการรวบรวมข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้เป็นประโยชน์เสริมในการอธิบายข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ
- 4) ประหยัดเวลาและงบประมาณของนักวิจัยในการศึกษาเชิงคุณภาพ
- 5) ทำให้ได้รายละเอียดสามารถตอบคำถามประเภททำไม และอย่างไรได้อย่างแตกฉาน ลึกซึ้งในประเด็นหรือเรื่องที่ไม่ได้คิดหรือเตรียมไว้ก่อนก็ได้

ข้อจำกัดของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

- 1) ผู้ดำเนินการสนทนาต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะเด่นเฉพาะ
- 2) ความครอบคลุมในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา
- 3) การตั้งคำถามที่ชัดเจนและต่อเนื่อง
- 4) ภาษาโดยเฉพาะภาษาท้องถิ่น
- 5) ผู้เข้าร่วมสนทนาที่พูดมากหรือน้อยเกินไป
- 6) เรื่องมีความเหมาะสมกับการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม (โยธิน แสงวงดี, 2530)

2.3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของ การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็น คือ การบันทึกการสนทนากลุ่มและระดับของการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การบันทึกการสนทนากลุ่ม

Bertrand Brown and Ward (1992 อ้างถึงใน ประวิต เอรารธรรม์, 2539) กล่าวถึงบันทึกการสนทนากลุ่มว่าสามารถทำได้ 3 วิธี ดังนี้

- 1) การจดบันทึกและการถอดความอย่างละเอียดทุกคำพูด การบันทึกบรรยากาศการสนทนาด้วยวิธีนี้เหมาะสำหรับข้อมูลที่สำคัญและจำเป็น มีเวลาเพียงพอไม่เร่งรีบและจุดประสงค์ของการศึกษาต้องการรายละเอียด เพื่อใช้เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างในกลุ่มประชากรที่ต่างกัน เช่น แยกตามเพศ อายุ กลุ่ม สถานะทางสังคม ภูมิภาค เป็นต้น

2) การจดบันทึกการสนทนาและบันทึกเทปประกอบ วิธีนี้จะเน้นการจดบันทึกอย่างละเอียดไม่มีการถอดเทป เมื่อมีข้อสงสัยก็จะฟังจากเทปประกอบเท่านั้น วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัยที่มีเวลาจำกัด การสนทนาใช้เวลานานและจุดประสงค์ของการวิจัยต้องการเพียงข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มประชากร เพื่อการตัดสินใจเท่านั้น

3) การจดบันทึกอย่างเดียวโดยไม่ต้องบันทึกเทป วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัยที่ใช้เวลาน้อย ประเด็นการวิจัยเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนหรือจัดกลุ่มสนทนาเพื่อศึกษาประกอบเทคนิคอื่น

ระดับการวิเคราะห์ข้อมูล

Brodigan (1992 อ้างถึงใน ประวิต เอรารวรรณ์, 2539) กล่าวว่า ผู้ที่ถอดรหัสควรเป็นผู้ดำเนินการสนทนา นักวิจัย หรือผู้ช่วยวิจัยที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มและรับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อก่อให้เกิดความแม่นยำและการถอดรหัสที่ดีที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถวิเคราะห์ได้ 2 ระดับ คือ การวิเคราะห์เบื้องต้นและการวิเคราะห์อย่างละเอียด

1) การวิเคราะห์เบื้องต้น คือ การวิเคราะห์ผลการสนทนาโดยร่วมกันสรุปและเสนอความคิดเห็นในกลุ่มของผู้จัดสนทนา ซึ่งจะดำเนินการทันทีเมื่อการสนทนาแต่ละกลุ่มสิ้นสุดลง เพื่อเป็นการหาผลสรุปเบื้องต้นจากข้อค้นพบที่ได้จากการสนทนาและเพื่อหาข้อผิดพลาดในการดำเนินการเพื่อนำไปปรับปรุงในการจัดสนทนาครั้งต่อไปและป้องกันการหลงลืมของนักวิจัยเอง เนื่องจากข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและมีจำนวนมาก

2) การวิเคราะห์อย่างละเอียด คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มทั้งหมด มาจัดกระทำตามขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

(1) ระบุแนวคิดหลัก (identifying the big ideas) ซึ่งได้แก่ คำพูด แนวความคิด การตอบสนองที่เข้มข้นของผู้ร่วมสนทนา รวมทั้งภาษากาย สีหน้าท่าทางต่างๆที่เกิดขึ้นเหมือนเดิมซ้ำๆ กันของบุคคลในแต่ละกลุ่ม

(2) การแบ่งหน่วยข้อมูล (unitizing the data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลหลักๆ มาเป็นหน่วยข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งพิจารณาเป็นหน่วยข้อมูลเล็กที่สุด มีความหมายในตัวของมันเองอาจทำได้ 2 วิธี คือ 1) ใช้ปากกา highlighter กับข้อมูล 2) เข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์คือ โปรแกรมที่ชื่อว่า "The Ethnograph" โปรแกรมนี้จะใช้การลงรหัสเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้กับผู้วิจัยและสามารถจัดหมวดหมู่ของข้อมูล แยกประเด็นหัวข้อต่าง ๆ โดยไม่ต้องยุ่งยากเหมือนจัดทำด้วยมือ (Stewart and Shamdasani, 1991) ทุกครั้งที่ควรทำในการรวบรวมหน่วยของข้อมูล ควรอ้างอิงถึงผู้เข้าร่วมสนทนา

(3) การแยกประเภทหน่วยข้อมูล (categorizing the units) หน่วยข้อมูลจะถูก

จัดเรียงเข้ากลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกันและในที่สุดก็จะกลายเป็น themes แต่ละลักษณะหรือคุณสมบัติของกลุ่มข้อมูล การจัดแยกประเภทหน่วยข้อมูลสามารถทำได้โดยการนำของที่มีขนาดใหญ่ที่เขียนชื่อประเภทติดบนซองพร้อมกับคำอธิบาย (Lewis Kitano and Lynch, 1992 อ้างถึงใน กนกวรรณ ชูชีพ, 2543) พบวิธีที่สามารถใช้ในการจัดเรียงได้อีกที่เรียกว่า index cards โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนาเขียนลงใน index cards ขนาด 3x5 นิ้ว ตั้งแต่คำตอบแรกจนถึงคำตอบสุดท้าย จากนั้นผู้ดำเนินการสนทนาลงรหัสด้วยสีใน cards แยกเป็นแต่ละส่วน เพื่อนำมาวิเคราะห์อีกครั้งในภายหลัง

(4) การพิจารณาประเภทหน่วยข้อมูล (negotiating categories) ขั้นตอนนี้เป็นการรวมของผู้วิเคราะห์ข้อมูลที่มี 2 คนหรือมากกว่านั้น โดยให้นักวิเคราะห์ 1 คน เป็นผู้ศึกษาในแต่ละประเภทและเสนอให้นักวิเคราะห์คนอื่นฟัง จากนั้นอภิปรายว่ามีข้อมูลประเภทใดที่คล้ายคลึงกับประเภทนี้หรือไม่ โดยการเปรียบเทียบอย่างง่าย ๆ

(5) ระบุแก่นของเรื่องและการใช้ทฤษฎี (identifying themes and use of theory) ขั้นตอนนี้เป็นการกลั่นกรองหน่วยข้อมูลและประเภทข้อมูล โดยนักวิเคราะห์และนักวิจัยเพื่อหา themes และศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่สนับสนุน themes นั้น

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Buchanan (2009) ศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นเลือกที่จะอ่านหนังสือ โดย Buchanan ได้ศึกษาโรงเรียนในชนบทแถบทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของโอไฮโอ ในการศึกษาครั้งนี้ Buchanan ใช้ยุทธวิธีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ทำให้เด็กวัยรุ่นเลือกที่จะอ่านหรือไม่อ่านหนังสือ ผลจากการศึกษาพบว่า การที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการอ่านหนังสือนั้นมีปัจจัยมาจาก 1) ความเชื่อมั่นของตัวนักเรียน 2) ชนิดของวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวย 3) ความสามารถในการเลือกของตัวนักเรียน 4) ครู และสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และ 5) ชนิดของกิจกรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการอ่านของนักเรียน

ลำพูน หามฤทธิ์ (2552) ได้ศึกษาการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุพหุระดับความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร: การวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระหว่างโรงเรียนเมื่อจำแนกโรงเรียนตามขนาดและสังกัด เพื่อวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุพหุระดับของความสามารถ

ทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1,080 คน และครู 36 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 36 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบทดสอบความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ ตัวแปรที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียนและระดับโรงเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่นด้วยโปรแกรม HLM ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนในโรงเรียนกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง (mean = 15.61, S.D. = 1.70) ค่าเฉลี่ยความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ค่าเฉลี่ยความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระหว่างโรงเรียนที่อยู่สังกัดต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยโรงเรียนเอกชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ ระดับผลการเรียนเฉลี่ย พฤติกรรมการอ่านของคนในครอบครัว และการสนับสนุนการอ่านของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ และมีความแปรผันระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\chi^2=216.33$, $R=6.100$) ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจคือ การสนับสนุนการอ่านของครู และมีความแปรผันระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\chi^2=201.81$, $R=6.097$)

บุษยารัตน์ จันทร์ประเสริฐ (2550) ได้ศึกษา การตรวจสอบประสิทธิผลของเทคนิคการคิดออกเสียงในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5: การทดลองแบบอนุกรมเวลา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอ่านโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียงกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกอ่านแบบปกติ ศึกษาและเปรียบเทียบพัฒนาการความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอ่านโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียงกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกอ่านแบบปกติ ตรวจสอบประสิทธิผลของวิธีการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจด้วยเทคนิคการคิดออกเสียง เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบอนุกรมเวลา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่ง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจจำนวน 7 ฉบับ ที่เป็นแบบวัดคู่ขนานกัน มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.768-0.901 และวิเคราะห์ผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ(Repeated Measure ANOVA) และสถิติทดสอบ z(z-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่ม

ทดลองที่ได้รับการฝึกอ่านโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียงมีความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่อ่านแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอ่านโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียง และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกอ่านแบบปกติ มีพัฒนาการความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการของค่าเฉลี่ยคะแนนเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 60.714 ในขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีพัฒนาการของค่าเฉลี่ยคะแนนเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 22.271 เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ร้อยละของพัฒนาการของค่าเฉลี่ยคะแนนในช่วงที่ 3-6 มีความแตกต่างกันระหว่าง กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่กลุ่มทดลองมีร้อยละของพัฒนาการของค่าเฉลี่ยคะแนนจากการวัดในช่วงที่ 3 ช่วงที่ 4 และช่วงที่ 5 สูงกว่ากลุ่มทดลอง และกลุ่มทดลองมีร้อยละของพัฒนาการของค่าเฉลี่ยคะแนนจากการวัดในช่วงที่ 6 น้อยกว่ากลุ่มควบคุม วิธีการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจด้วยเทคนิคการคิดออกเสียงมีประสิทธิภาพที่ดี เนื่องจากนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอ่านโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียงมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจและความสามารถในการคิดออกเสียงขณะอ่านเพิ่มขึ้นจากเดิมมากกว่าร้อยละ 25 และมีความพึงพอใจในการอ่านโดยใช้เทคนิคการคิดออกเสียงอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของประสิทธิผลที่กำหนดไว้

พัชราภรณ์ บุญมั่น (2550) ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการบริหารสมองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการบริหารสมองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ ศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่ใช้โปรแกรมการบริหารสมอง และเปรียบเทียบประสิทธิผลของโปรแกรมการบริหารสมองที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพญาไท กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2550 จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน โดยการสุ่มห้องเรียนจำนวน 5 ห้อง เป็นกลุ่มทดลอง 4 ห้อง และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีระยะเวลาดำเนินการ 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ แบบสอบถามความพึงพอใจการบริหารสมอง และแบบบันทึกการคิดสะท้อน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการวัดซ้ำ (Repeated Measure ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของโปรแกรมการบริหารสมองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประกอบด้วย การบริหารสมองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ จำนวน 8

ท่าทาง การคิดสะท้อน ช่วงเวลาที่บริหารสมอง ได้แก่ ช่วงเวลาเช้า ช่วงเวลาก่อนเรียนวิชาภาษาไทย และ ช่วงเวลาบ่าย นักเรียนที่ใช้โปรแกรมการบริหารสมองมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านภาษาไทย เพื่อความเข้าใจแตกต่างกับนักเรียนที่ไม่ใช้โปรแกรมบริหารสมองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่ใช้โปรแกรมการบริหารสมองจะมี พัฒนาการความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความ เข้าใจดีกว่า ส่วนนักเรียนที่บริหารสมองในช่วงเช้า แต่ไม่มีการคิดสะท้อนโดยภาพรวมพบว่า มี พัฒนาการด้านความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจไม่แตกต่างจากกลุ่มที่บริหารสมอง ในช่วงเช้า ช่วงก่อนเรียนวิชาภาษาไทย และช่วงบ่ายที่มีการคิดสะท้อน และกลุ่มควบคุมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละครั้งพบว่า เมื่อใช้การบริหารสมองในระยะ ยาวจะมีแนวโน้มพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้น นักเรียนที่ใช้การบริหารสมองและมีการคิดสะท้อนมีพัฒนาการ เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 35.02 ส่วนนักเรียนที่ใช้การบริหารสมองในช่วงเช้าเพียงอย่างเดียวมีพัฒนาการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 21 โปรแกรมการบริหารสมองที่มีประสิทธิผลสูงที่สุดคือ โปรแกรมที่ประกอบด้วย การบริหารสมองในช่วงก่อนเรียนวิชาภาษาไทยที่มีการคิดสะท้อน รองลงมาคือ โปรแกรมบริหารสมองช่วง บ่ายที่มีการคิดสะท้อน และโปรแกรมการบริหารสมองช่วงเช้าที่มีการคิดสะท้อน ตามลำดับ

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2550) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนมนโมทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนมนโมทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการ ใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนมนโมทัศน์กับการจัดการ เรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม จำนวน 71 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนมนโมทัศน์ จำนวน 36 คน และ กลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 35 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการภาษาไทยและแบบวัด ความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์ ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนมนโมทัศน์มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการ จัดการเรียนรู้แบบปกติ นักเรียนที่รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนมนโมทัศน์มีความสามารถ ในการคิดเชิงมนทัศน์สูงกว่าก่อนการทดลอง และนักเรียนที่รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการ สอนมนโมทัศน์มีความสามารถในการคิดเชิงมนทัศน์สูงกว่านักเรียนที่รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กาญจนา มากพูน (2548) ศึกษาผลการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และเจตคติต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ และกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ และศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลบุรีสุขบพ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองจำนวน 47 คน เรียนด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ และกลุ่มควบคุมจำนวน 47 คนเรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติ ส่วนในด้านเจตคตินักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมาก

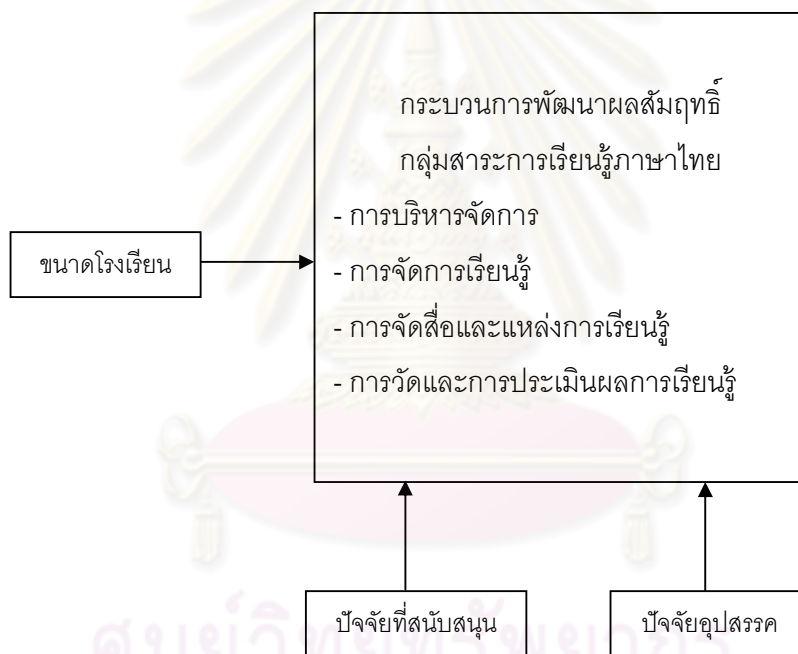
จิรพันธ์ บุญเรือน (2544) ศึกษาผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอานวยศิลป์ จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และแบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาไทย ผลจากการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ และคะแนนเจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ

วราศิริ วงศ์สุนทร (2543) ศึกษาการเรียนรู้อย่างมีความสุข: การวิจัยรายกรณีครูต้นแบบด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพฤติกรรมการสอนของครูต้นแบบด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา โดยเลือกกรณีศึกษาจากครูต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติยกย่องให้เป็นครูต้นแบบ เมื่อ พ.ศ.2541 การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาอยู่ในสนาม 9 เดือน โดยเป็นครูผู้ช่วยของครูต้นแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูต้นแบบนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน ครูในโรงเรียน และครูเครือข่ายของครูต้นแบบ การวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ครูต้นแบบมีคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอกที่เหมาะสมต่อการได้รับรางวัล และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการมาจากทฤษฎีการเรียนรู้หลาย ๆ ทฤษฎีแล้วนำมาปรับใช้เป็นทฤษฎีของตนเอง โดยมีรูปแบบและพฤติกรรมการสอน ดังนี้คือ 1) ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ทุ่มเทให้กับงาน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนในการประพฤติปฏิบัติตน 2) ครูมีความเข้าใจในพฤติกรรมและธรรมชาติของเด็กแต่ละบุคคล 3) ครูมีความรอบรู้ในเนื้อหาที่สอน มีการวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้า 4) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน 5) ครูมีสื่อการสอนที่หลากหลาย ทำง่าย และสอดคล้องกับบทเรียน 6) ครูจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 7) ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนอย่างหลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน จากรูปแบบและพฤติกรรมการสอนของครูสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน คือ นักเรียนเกิดความปิติจากการที่ได้เรียนและเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนอันเนื่องมาจาก 1) นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการฝึกปฏิบัติ มีประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์และนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 2) นักเรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ 3) นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีโอกาสแสดงความสามารถให้ปรากฏ 4) นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล เกิดความภูมิใจ ชื่นชม และยอมรับในผลงานทั้งของตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษางานวิจัยทำให้ทราบว่าครูนั้นมีผลต่อกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูที่ใช้เทคนิคการสอนในหลากหลายรูปแบบจะสามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และครูยังเป็นส่วนในการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้อีกด้วย

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ ขนาดของโรงเรียน และกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ และปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.5

แผนภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย บัณฑิตที่สนับสนุนและบัณฑิตที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research approach) ในลักษณะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (multiple case study research) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัย 4 กรณีตัวอย่าง เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้ประมาณ 4 เดือน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนามและการเตรียมตัวในการศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การคัดเลือกกรณีศึกษา การกำหนดแผนการศึกษาภาคสนาม ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสร้างความสัมพันธ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 3 เป็นการจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และแบบเจาะลึก (in-depth interview) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary analysis) และการประชุมกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกกรณีศึกษาอย่างเป็นระบบและตรงตามสภาพจริงมากที่สุด

1. การคัดเลือกกรณีศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา (multiple case study) โดยใช้กรณีศึกษา คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้คัดเลือกกรณีศึกษาจำนวน 4 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อให้ได้กรณีศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็กที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับสูงและต่ำ จำนวน 4 โรงเรียน โดยใช้คะแนนทดสอบความสามารถระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วจึงทำการเลือกโดยแบ่งตามช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 จำนวน 1 ชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 1 ชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเกณฑ์การเลือกโรงเรียนนั้นพิจารณาจากคะแนนทดสอบความสามารถระดับชาติ (NT) โดยเลือกจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 คะแนนทดสอบความสามารถระดับชาติ (NT) วิชาภาษาไทย

สังกัด	ชื่อโรงเรียน	ขนาด	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย
กรุงเทพมหานคร	โรงเรียนน้ำใจ (นามสมมติ)	โรงเรียนขนาดเล็ก	10	30	19	28	23.100
กรุงเทพมหานคร	โรงเรียนน้ำงาม (นามสมมติ)	โรงเรียนขนาดเล็ก	17	30	6	20	14.059
กรุงเทพมหานคร	โรงเรียนดีใจ (นามสมมติ)	โรงเรียนขนาดใหญ่	35	30	10	29	22.229
กรุงเทพมหานคร	โรงเรียนใจดี (นามสมมติ)	โรงเรียนขนาดใหญ่	60	30	3	27	15.133

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551

1.2 เป็นสถานศึกษาที่ให้ความร่วมมือและยินดีให้ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีทั้งตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยและมีเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและแนวทางการดำเนินงานในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ

2.2 สร้างเครื่องมือตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 นำเครื่องมือที่สร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องของภาษาที่ใช้

2.4 นำเครื่องมือมาปรับแก้ให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

2.5 นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษามาทดลองสัมภาษณ์โดยทำการทดลองสัมภาษณ์กับเพื่อนนิสิตจำนวน 5 คน เพื่อดูความเข้าใจในการใช้ภาษา และตรวจสอบระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์และเป็นการฝึกซ้อมการสัมภาษณ์ก่อนที่จะลงไปเก็บข้อมูลในสนามจริง โดยการฝึกซ้อมจะทำให้ผู้วิจัยลดความประหม่าและการฝึกซ้อมสัมภาษณ์ยังส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถจดจำประเด็นคำถามได้แม่นยำมากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้อุปกรณ์การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ

3.1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

ประวัติของโรงเรียน โครงสร้างการบริหาร วิทยุทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ

1) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนล่วงหน้า เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ก่อนที่จะจัดส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามไปในภายหลัง

2) การศึกษาก่อนลงภาคสนามผู้วิจัยเน้นศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกรณีศึกษา โดยศึกษาบริบทของโรงเรียน

3) ผู้วิจัยทำความเข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์

4) จัดเตรียมรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินการเก็บข้อมูล เช่น แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกเอกสาร

5) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวมข้อมูล เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์และของที่ระลึก

3.2 การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปสำรวจสถานที่ตั้งของโรงเรียน และเส้นทางในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้าก่อนเข้าสู่สนามจริง เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูลและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง เนื่องจากการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ราชการ จึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้อง

เปิดเผยสถานภาพที่แท้จริง ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง แตกต่าง กัน ขึ้นอยู่กับบุคคลและสภาพแวดล้อม

ในการลงภาคสนามในแต่ละโรงเรียนผู้วิจัยได้ขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยด้วยการส่ง หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงร่าง วิทยานิพนธ์ฉบับย่อแจ้งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในการขอความร่วมมือในการวิจัย แล้วจึงโทรศัพท์ นัดเพื่อเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อพูดคุยถึงรายละเอียดของการทำวิจัยในครั้งนี้ เมื่อ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดเวลาในการเก็บ รวบรวมข้อมูลในช่วงที่โรงเรียนสะดวก และแนะนำตัวกับครูผู้สอนวิชาภาษาไทย

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้อง ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ ครอบคลุมและครอบคลุม ซึ่งมีแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. แหล่งเอกสาร ได้แก่ เอกสารรายงานการประเมินตนเอง หลักสูตรสถานศึกษา สมุดบันทึก การใช้แหล่งการเรียนรู้ รายงานการประชุม แผนปฏิบัติงานประจำปี รายงานการจัดกิจกรรมและ โครงการ แผนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2. แหล่งบุคคล ได้แก่

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก จำนวน 4 โรงเรียน ทั้งหมด 4 คน
- 2) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของ โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก จำนวน 4 โรงเรียน ทั้งหมด 5 คน
 - (1) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดีใจ (นามสมมติ) จำนวน 2 คน
 - (2) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนใจดี (นามสมมติ) จำนวน 1 คน
 - (3) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำใจ (นามสมมติ) จำนวน 1 คน
 - (4) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำงาม (นามสมมติ) จำนวน 1 คน

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนครั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โรงเรียน	สัมภาษณ์ ผอ.รร.	สัมภาษณ์ ครู ป.3	สัมภาษณ์ ครู ป.5	สังเกต การสอน
โรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ)	2	3	3	10
โรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)	2	2	2	10
โรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ)	2	4	3	15
โรงเรียนปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	2	4	2	10

3. แหล่งเหตุการณ์ ได้แก่ กิจกรรมทั่วไปๆ ของครู กิจกรรมทั่ว ๆ ไปของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียน การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน

โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก ซึ่งมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและใช้ข้อมูลเอกสารประกอบการศึกษาดังนี้ แผนการดำเนินงานของโรงเรียน รายงานการดำเนินงานของโรงเรียน แผนการจัดการเรียนการสอนของครู ผลงานของนักเรียนและโรงเรียน เอกสารบันทึกการประชุม รายงานผลการเรียน

2. การสังเกต (observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมทั้งที่เกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย ครูผู้สอน นักเรียนและผู้บริหาร โดยผู้วิจัยใช้กรอบการสังเกตของ Lofland (1971 อ้างถึงใน นิตา ชูโต.2545)

2.1 การกระทำ (acts) ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวัน เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ในสนามที่เกิดขึ้น เช่น พฤติกรรมของผู้บริหาร การสั่งงาน การทำงานของผู้บริหาร พฤติกรรมของครู การสอน การดูแลนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียน การตั้งใจเรียน การให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน การตอบคำถามครู การทำชิ้นงาน เป็นต้น

2.2 กิจกรรม (activities) ผู้วิจัยสังเกตการกระทำ หรือกิจกรรมของบุคคลหลาย ๆ คนที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตอนเช้า กิจกรรมตอนกลางวัน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.3 ความหมาย (meanings) การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อนิยาม บรรทัดฐาน เช่น การปฏิบัติหน้าที่ เหตุผลในการกระทำหรือไม่กระทำ เป็นต้น

2.4 การมีส่วนร่วม (participation) การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน และการดำเนินงานในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

2.5 ความสัมพันธ์ (relationship) ความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ ในโรงเรียนว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในการดำเนินงานต่างๆ อย่างไร ทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางใด เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

2.6 สถานที่ (setting) สภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษาก่อเกิดขึ้น เช่น สภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด

3. การสัมภาษณ์ (interview) เนื่องจากผู้วิจัยต้องเก็บรวบรวมกับคนหลายกลุ่มและหลายสถานการณ์ซึ่งเป็นคนที่มีความแตกต่างกันในด้านภูมิหลัง เศรษฐกิจและสังคม วิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (formal interview) และวิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) เน้นการพูดคุยธรรมดาอย่างเป็นกันเอง ซึ่งเราจะต้องแสดงให้เห็นให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยพร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลให้มากที่สุด โดยมีวิธีการดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (formal interview) โดยเฉพาะครั้งแรกที่ต้องลงภาคสนามและต้องติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการขอพบเพื่อขออนุญาตทำการวิจัยและขอข้อมูลในขณะที่ทำการศึกษภาคสนามอย่างเป็นทางการ จากนั้นผู้วิจัยจะมีการโทรศัพท์แจ้งนัดหมายผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้าก่อนจะทำการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์อย่างกว้าง ๆ

3.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง โดยการกำหนดกรอบการสัมภาษณ์อย่างกว้างๆ โดยมีลักษณะสำคัญ คือ 1) ผู้วิจัยเปิดกว้างไม่จำกัดกรอบคำตอบของผู้ให้

ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบคำถามได้อย่างเต็มที่และอิสระ 2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะหรือแบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อหาข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา 3) แบบตะล่อมกลุ่มมเกลลา (probe) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนที่อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยจะต้องระวางคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลให้มากที่สุด และ 4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ในเฉพาะบางเรื่องที่มีผู้รู้และสามารถอธิบายได้

4. แผนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีช่วงเวลาที่แน่นอนและเป็นระบบ ซึ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลของโรงเรียนแต่ละแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง บางครั้งจึงมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการเก็บข้อมูลและเมื่อเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้บันทึกช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และแหล่งข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.3 แผนการศึกษาภาคสนาม

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
1 ก.ค. 2553	- ส่งเอกสารและโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับย่อ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	-โรงเรียนโรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ)
12 ก.ค. 2553 ถึง 28 ส.ค. 2553	- แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล - สังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - สังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน - ศึกษาเอกสารของทางโรงเรียน	- โรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ) - ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย - นักเรียน - ชุมชนบริเวณโรงเรียน - เอกสารของโรงเรียน
6 ส.ค. 2553	- ส่งเอกสารและโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับย่อ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	-โรงเรียนปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)
10 ส.ค. 2553 ถึง 17 ก.ย. 2553	- แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล - สังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - สังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - สัมภาษณ์สภาพทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน - ศึกษาเอกสารของทางโรงเรียน	-โรงเรียนปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ) - ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย - นักเรียน - ชุมชนบริเวณโรงเรียน - เอกสารของโรงเรียน

ตารางที่ 3.3 แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
6 ม.ค. 2554	- ส่งเอกสารและโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับย่อ เพื่อขอความ อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	- โรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ)
10 ม.ค. 2554 ถึง 31 ม.ค. 2554	- แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล - สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชน - ศึกษาเอกสารของทางโรงเรียน - สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน	- โรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ) - ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย - นักเรียน - ชุมชนบริเวณโรงเรียน - เอกสารของโรงเรียน - ผู้อำนวยการโรงเรียน
25 ม.ค. 2554	- ส่งเอกสารและโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับย่อ เพื่อขอความ อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	- โรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)
2 ก.พ. 2554 ถึง 25 ก.พ. 2554	- แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล - สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชน - ศึกษาเอกสารของทางโรงเรียน - สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน	- โรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ) - ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย - นักเรียน - ชุมชนบริเวณโรงเรียน - เอกสารของโรงเรียน - ผู้อำนวยการโรงเรียน
28 ก.พ. 2554	- สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน - สัมภาษณ์ครูภาษาไทย	- โรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ) - โรงเรียนบุยุผ้ายวิทยา (นามสมมติ)
9 มี.ค. 2554	- สัมภาษณ์ครูภาษาไทย	- โรงเรียนบุยุผ้ายวิทยา (นามสมมติ)

5. การจัดการกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้งสามกระบวนการจะกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอเขียนเป็นรายงานการวิจัย

5.1 การลดทอนข้อมูล (data reduction) หลังจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามเสร็จสิ้นในแต่ละวัน ผู้วิจัยจะนำมาอ่านทบทวนและลงรหัส ลงความคิดเห็นเบื้องต้นแล้วจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดในการศึกษา

5.2 การตรวจสอบข้อมูล ในการศึกษาภาคสนาม นอกจากผู้วิจัยจะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยยังต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาแล้วด้วย ซึ่งจะตรวจสอบข้อมูลใน 3 ลักษณะ คือ การตรวจสอบด้านความครบถ้วนของข้อมูล การตรวจสอบด้านความเป็นจริงของข้อมูลและการตรวจสอบความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมายข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวคิดเป็นกรอบกว้าง ๆ เพื่อให้มีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ และความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (typological analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลภาคสนาม (field note) ที่รวบรวมมาได้ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกๆ และเริ่มวิเคราะห์มองหาความหมายที่คล้ายคลึงกัน ความแตกต่าง อาจจะเป็นรูปแบบซึ่งเป็นข้อสมมติฐานชั่วคราวย่อยๆ หลายสมมติฐานและจากนั้นจะเก็บข้อมูลทดสอบสมมติฐานจนหาหลักฐานยืนยันได้ชัดเจน จากข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ไปเรื่อยๆ

5.4 การนำเสนอข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพยายามสร้างมโนทัศน์ของสภาพการณ์ธรรมชาติจากข้อมูลที่ได้มา เป็นการสร้างภาพรวมจากเหตุการณ์ย่อยๆ ทั้งหลายที่เกิดจากเหตุการณ์ที่พบ ซึ่งเป็นลักษณะของการอุปนัย (inductive approach) จากนั้นเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนาและพรรณนาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยศึกษาเปรียบเทียบแบบพหุกรณี จากกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับสูงและต่ำ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอบริบทของโรงเรียน กรณีศึกษาทั้ง 4 โรงเรียน โดยมีรายละเอียดบริบทของโรงเรียนดังนี้ โดยแบ่งนำเสนอบริบทของโรงเรียนเป็นลำดับ ดังนี้

1. กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ)

โรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 728/1 ถนนพระราม 4 แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 1 ไร่ 1 งาน 87 ตารางวา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 350 คน ข้าราชการครู 16 คนเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน พี่เลี้ยงเด็ก 4 คน นักการภารโรง 2 คน

จากการสังเกตบริเวณโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีความสะอาด เรียบร้อย มีการจัดสวนหย่อม ในบริเวณหน้าอาคารเรียน มีการจัดเก้าอี้บริเวณหน้าอาคารเรียนให้นั่งพักผ่อน เนื่องจากโรงเรียนมี พื้นที่น้อยและอยู่ติดกับชุมชนจึงไม่มีต้นไม้ให้ความร่มรื่น

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีคอมพิวเตอร์จำนวน ทั้งหมด 30 เครื่อง ใช้เพื่อการเรียนการสอน 20 เครื่อง ใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ 25 เครื่อง ห้องวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง ห้องศูนย์วิทยากร 1 ห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษาต่างประเทศ 1 ห้อง ห้องดนตรีนาฏศิลป์ 1 ห้อง ห้องดนตรีสากล 1 ห้อง ห้องพลศึกษา 1 ห้อง ห้องศิลปศึกษา 1 ห้อง ห้องออกกำลังกาย 1 ห้อง ห้องจริยศึกษา 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง สวนสมุนไพร ป้ายนิเทศที่เผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม มีพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรม/นันทนาการ ได้แก่ สนามโรงเรียนและห้องประชุม

แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย วัดหัวลำโพง(พระอารามหลวง) มูลนิธิร่วมกตัญญู สภากาชาดไทย สถานีรถไฟหัวลำโพง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบางรัก ห้องสมุดเนลสันเฮย์ สวนลุมพินี สวนลุมไนท์บาร์ซาร์ เป็นต้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.1 แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ)

สภาพทั่วไปของชุมชน

ลักษณะชุมชนโดยรอบโรงเรียน บริเวณใกล้เคียงเป็นชุมชนสังคมเมืองขนาดใหญ่ มีทั้งชุมชนแออัด ห้องเช่า อาคารพาณิชย์ โรงงานขนาดย่อม บริษัท ห้างร้าน ห้างสรรพสินค้า มูลนิธิร่วมกตัญญู และวัดอยู่รายรอบ ประชาชนมีอาชีพค้าขาย รับจ้างและรับราชการ บริเวณชุมชนเป็นจุดเชื่อมต่อเส้นทางถนนธุรกิจและเส้นทางเศรษฐกิจ เป็นชุมชนที่เต็มไปด้วยสถานบริการ แหล่งท่องเที่ยว ไนท์คลับ บาร์ โรงแรมและร้านอาหารรายรอบ

ข้อมูลพื้นฐาน

ปรัชญา “คุณธรรม คุณภาพ คุณลักษณะ”

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนตามเกณฑ์มาตรฐานด้านวิชาการควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสติปัญญา พัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดำรงรักษาและสืบทอดไว้ซึ่ง ประเพณีและวัฒนธรรมไทย พัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ว่า

“วิชาการเด่น เน้นคุณธรรม นำปัญญา มีพลานามัยสมบูรณ์ เพิ่มพูนเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่ชุมชน มีความเป็นสากล ดำรงตามวัฒนธรรมไทย”

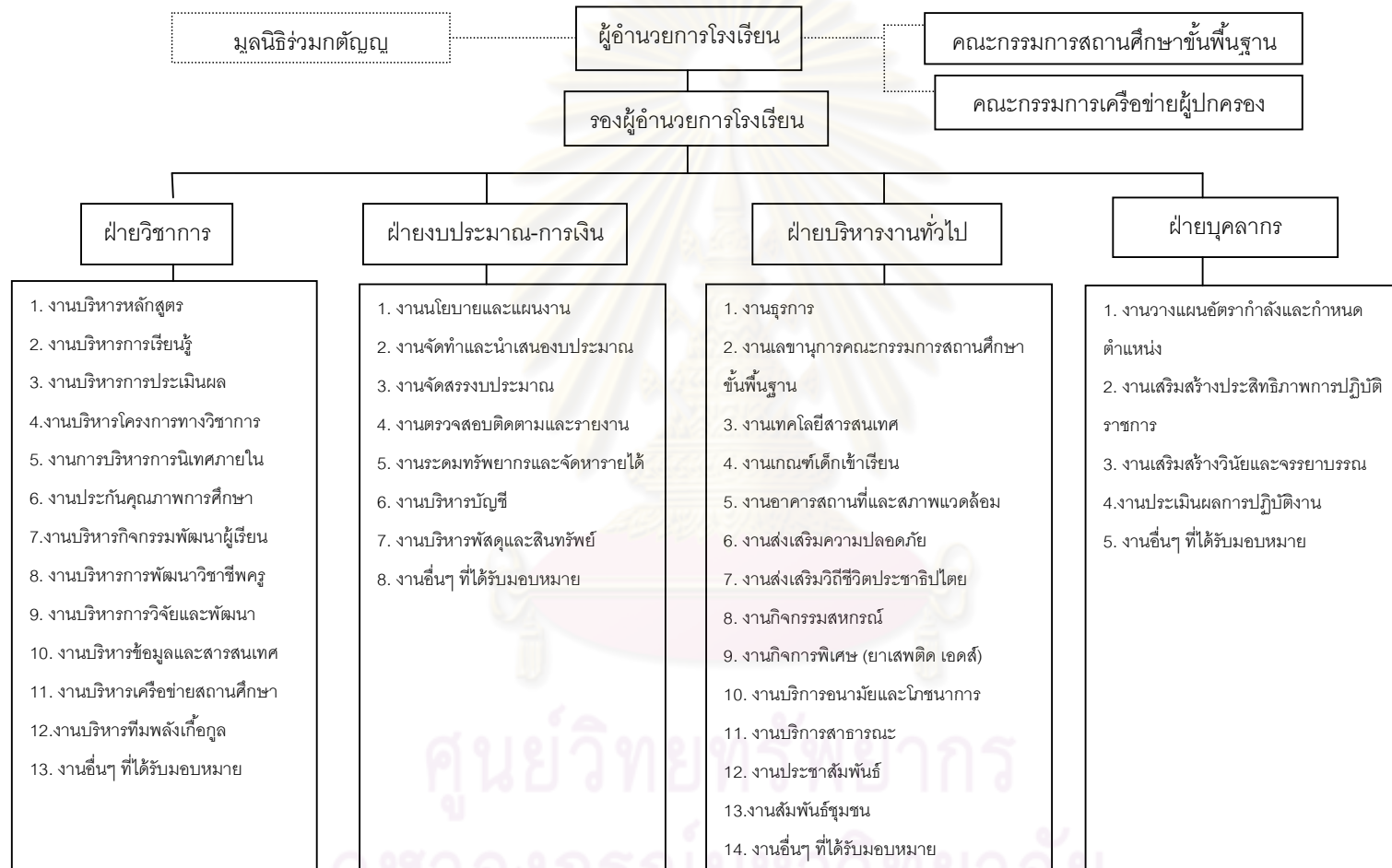
พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2) ส่งเสริมความสามารถด้านวิชาการตามศักยภาพของนักเรียน
- 3) จัดการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีพุทธ
- 4) ส่งเสริมผู้เรียนให้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนตลอดชีวิต
- 5) เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ระดับเพชร
- 6) ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นเลิศด้านกีฬาแบดมินตัน
- 7) นักเรียนมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 8) ระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมบริหารจัดการโรงเรียน
- 9) นักเรียนสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 2 ภาษา (จีน อังกฤษ)
- 10) นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน

โรงเรียนซ่อมม่วงวิทยา (นามสมมติ) แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายวิชาการ 2) ฝ่ายงบประมาณ-การเงิน 3) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป 4) ฝ่ายบุคลากร

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

แผนภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนซอ่ม่วงวิทยา (นามสมมติ)

ที่มา: รายงานการประเมินตนเอง (SAR), 2552

ข้อมูลการสังเกตการจัดการเรียนการสอน

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 12 ก.ค. 2553

จากการสังเกตบรรยากาศภายในห้องเรียนอากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ มีคอมพิวเตอร์อยู่หลังห้องเรียน 1 เครื่อง ที่นั่งค่อนข้างแน่น เพราะมีนักเรียนมาก มีมุมหนังสือ ชั้นหนังสืออัดเต็มหลังห้อง มีบอร์ดแสดงผลงานนักเรียน บุคคลที่ควรรู้จัก เช่น นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นต้น มีบอร์ดที่จัดแสดงวันสำคัญ ๆ แผนที่ประเทศไทย

จากการสังเกตการสอนของครู เมื่อนักเรียนตอบคำถามถูกต้อง จะมีการปรบมือให้กำลังใจทุกครั้ง สื่อที่ใช้มีการประยุกต์ใช้โดยการนำสิ่งของที่ถูกรอบ ๆ ตัวมาใช้ เช่น แก้วน้ำ ปากกา ดินสอ (เรียนเรื่องคำบุพพท) บอกตำแหน่งที่อยู่ของสิ่งของนั้น ๆ ทำให้นักเรียนยกมือแข่งกันตอบ นักเรียนพยายามตอบคำถาม แย่งกันยกมือตอบ ครูจะสอนเน้นให้นักเรียนตั้งใจฟัง จะได้ว่าคำถามอะไร หรือครูสั่งให้ทำอะไร มีการสอดแทรกระหว่างการสอน ในเรื่องการอ่านออกเสียง ให้อ่านออกเสียงให้ถูกต้อง ครูคอยให้กำลังใจนักเรียนตลอดเวลา ครูจะคอยชี้หน้าก่อนแล้วคอยถามให้นักเรียนได้คิดและตอบคำถาม ครูสอนให้นักเรียน มีสติ มีสมาธิ สอนให้เด็กรู้จักฟังให้ดีกว่าก่อน แล้วคอยตอบคำถาม มีการสรุปบทเรียนปิดท้าย ทบทวนว่าวันนี้เรียนอะไรไปบ้างแล้ว มอบหมายงาน แล้วให้นักเรียนกลับไปทบทวน ปิดท้ายด้วยการเน้นการออกเสียง “ร” มีการให้หัดอ่านออกเสียงเป็น คำ ๆ คำไหนอ่านผิดมีการสอนสะกด และผันเสียง มีร้องเพลงด้วย

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 19 ก.ค. 2553

เริ่มเรียน ครูทวงใบงาน แล้วทบทวนพยัญชนะไทยก่อนเรียน การออกเสียง ใช้แบบฝึกหัดอ่าน และทำความเข้าใจกับพยัญชนะไทยของป.1 ยังมีเด็กที่อ่านออกเสียงพยัญชนะผิด (ครูใช้แบบฝึกออกเสียงมาสอนเพิ่มเนื่องจากมีเด็กที่ออกเสียงพยัญชนะไม่ถูกต้อง) ครูทบทวนคำบุพพทที่เรียนไป เมื่อวันก่อน ครูหยิบสิ่งของเช่น สมุดไปวางไว้บนโต๊ะแล้วให้นักเรียนตอบ เป็นการทบทวนความจำและความเข้าใจของนักเรียน จากนั้นครูก็ให้ทำแบบฝึกหัดทบทวนเรื่อง คำบุพพท ครูคอยเน้นย้ำให้นักเรียนอ่านทบทวน ครู

คอยถามชี้แนะแล้วให้นักเรียนได้คิดและตอบคำถาม ครูจะมีคำพูดให้กำลังใจตลอดมีคำชม เช่น ดีมาก เก่งมาก อ้อ!นักเรียนเก่งนะเนี่ย

ครูให้ดูรูปภาพแล้วแต่งเรื่องให้มีคำบุพบททั้งหมด 5 คำ แล้วส่งตัวแทนออกมาแถวละ 1 คน ให้มาอ่านให้เพื่อน ๆ ฟังหน้าห้อง ครูคอยสอดแทรกมารยาทเข้าไประหว่างเรียน ครูบอกผลของการอ่านออกเสียงให้นักเรียนที่อ่านผิดฟังว่านักเรียนมีบอกจุดบกพร่องที่ไหนบ้าง และบอกด้วยว่าตัวใดบ้างที่ส่วนใหญ่ออกเสียงไม่ชัดเจน แล้วสรุปให้ฟังอีกครั้ง ครูชี้แนะการแต่งเรื่องให้มีความสอดคล้องของเรื่อง ที่นักเรียนแต่ง ชี้แนะเรื่องการใช้คำให้หลากหลายจะได้ไม่น่าเบื่อ การใช้คำซ้ำ ๆ ครูก็คอยแก้คำให้ หรือเสนอแนะให้ใช้คำอื่น ๆ แทน ครูแก้ไขให้เรื่องน่าสนใจและน่าฟังมากขึ้น (ครูฝึกให้เด็กออกมาพูดหน้าชั้นเรียน ให้เด็กกล้าแสดงออก จากนั้นก็มีการชม การให้กำลังใจ และให้เพื่อน ๆ ปรบมือให้กำลังใจ)

ก่อนการสอนในครั้งต่อไป ครูจะบอกนักเรียนล่วงหน้าว่าคาบต่อไปจะเรียนเรื่องอะไร ครูจะสอนอะไรให้ไปเตรียมตัวมา และมีทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาด้วยว่าเรียนอะไรไปบ้างแล้ว จากนั้นครูก็จะนำเข้าสู่บทเรียน มีการสรุปปิดท้าย นักเรียนได้มีส่วนร่วมตลอด ทุกคนอยากตอบคอยยกมือแย่งกันตอบ มีการบอกให้นักเรียนเตรียมตัวมาล่วงหน้า เพราะครูจะมีการทดสอบ มีสอบถามถึงวิชาต่อไปด้วยว่าเรียนอะไร ครูจะสอนสอดแทรกเรื่องการรักษาเวลา ความตรงต่อเวลา นักเรียนรับรู้ได้เร็วครูก็จะสอนเพิ่มนอกเหนือบทเรียน ครูให้เตรียมหนังสือพิมพ์(ตัดคอลัมภ์มา) เอามาดูข่าวแล้วหาคำบุพบท ครูสอดแทรกเรื่อง น่าใจ สอนการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปัน ครูแจกอีเมลนักเรียน

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 28 ก.ค. 2553

ก่อนเรียนครูจะทบทวนเรื่องที่เรียนมาก่อนหน้า ทวนความจำความเข้าใจของนักเรียนทุกครั้ง ก่อนจะเรียนในครั้งต่อไป ครูสอนเรื่องคำบุพบทต่อ คาบแรกเรียนเรื่องคำบุพบท ครูทบทวนเรื่องคำบุพบท ความหมาย การทำหน้าที่ เรื่องคำสันธาน ความหมาย การทำหน้าที่ เชื่อมคำกับคำ ประโยคกับประโยค สื่อที่ครูใช้ก็มีบัตรคำ เป็นการอ่านออกเสียงตัวสะกดทีละตัวเพื่อให้ออกเสียงให้ถูกต้อง เน้นการออกเสียง “ร” ให้ชัดเจน เด็กนักเรียนค่อนข้างเชื่อฟังครู ไม่ชน ครูให้อ่านออกเสียงพร้อม ๆ กัน แล้วครูก็อธิบายต่อ มีการซักถาม พูดจาตอบโต้ระหว่างครูกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลา (ผู้เรียนมี

ปฏิสัมพันธ์กับครูอยู่ตลอดเวลา) รวมทั้งมีการชมและให้กำลังใจตลอด(ปรบมือ) มีเด็กหลังห้อง 3 คนไม่สนใจเรียน ครูสังเกตเห็น และว่ากล่าวตักเตือน และนำกลับเข้าสู่บทเรียนอีกครั้ง นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม ช่วยกันแสดงความคิดเห็น เรื่อง คำอุทาน คำอุทานเป็นคำที่สื่อถึงอารมณ์ ครูนำบัตรคำที่เป็นคำอุทาน ออกมาให้ให้นักเรียนดู และให้นักเรียนอ่านออกเสียงตาม ทำท่าทางแสดงประกอบตามอารมณ์ของคำอุทาน แล้วครูก็นำเข้าสู่บทเรียนว่า จะเรียนต่อในเรื่องของคำอุทาน ครูเรียกนักเรียนที่คุยกันให้อธิบายถึงคำอุทานว่าเป็นแบบใด และให้โอกาสนักเรียนที่ตอบผิดได้ตอบใหม่ ครูอธิบายให้ฟังใหม่อีกรอบเป็นการทบทวนความเข้าใจ มีเรียกเด็กให้อธิบายคำอุทาน ใครเหม่อ ใครก้มหน้าไม่สบตา ไม่สนใจ ครูจะคอยเรียกให้ตอบ ทุกคนได้มีส่วนร่วม (เน้นให้เด็กจำให้ได้ก่อน) มีเด็กเอาคำในละครโทรทัศน์มาใช้ “ว้าย! ผัวเป็นเกย์” ครูเลยอธิบายต่อว่าการดูโทรทัศน์ ดูได้แต่ไม่ควรนำมาใช้มาทำตาม และควรคิดก่อนพูด แล้วครูก็ยกตัวอย่างละครมาหนึ่งเรื่อง “ด้วยแรงอธิษฐาน” นางเอกอาฆาตแค้น พยาบาท มีการสอนให้คิด ดูแล้วคิด (นำมาประยุกต์กับหลักพระพุทธศาสนา นำมาสอดแทรกในบทเรียน) ต้องรู้จักให้อภัย ดูหนังดูละครในโทรทัศน์แล้วต้องคิด การแต่งกายก็เหมือนกัน ดูได้แต่อย่าทำตาม ให้ดูตามความเหมาะสม แล้วก็สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ทำดีต้องชื่นชม ทำไม่ดีต้องถูกตำหนิ สอนให้กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกที่ควร สอนให้นักเรียนรู้จักระมัดระวังตนเอง จากนั้นครูก็ให้ทำแบบฝึกหัดในบทเรียน และกลับไปทบทวนที่บ้านด้วย เรื่องคำบุพบท สันทาน อุทาน ครูสรุปทิ้งท้าย ทำผิดไม่เป็นไร แต่ขอให้รู้จักคิด แล้วมาแลกเปลี่ยนและเรียนรู้กันใหม่

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 13 ก.ค. 2553

บรรยากาศในห้องเรียนอากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ มีบอร์ดแสดงผลงานนักเรียน (ส่วนใหญ่เป็นการคัดลายมือภาษาจีน เพราะเป็นห้อง 2 ภาษา เน้นภาษาจีน) และมีมุมหนังสือ มีบอร์ดให้ความรู้เรื่องวันสำคัญต่าง ๆ บอร์ดแสดงบุคคลที่ควรรู้จัก เป็นต้น

เข้าห้องเรียน ครูแจกสมุดให้เขียนไทยครั้งที่ 24 ครูให้เวลาเขียนวันที่และเตรียมตัวเขียนไทย แต่มีเด็กบางคนเขียนไม่ทันยังเตรียมตัวไม่พร้อม ครูก็เลยดู มีเพื่อนหลังห้องเขียนไม่ทัน หลังจากเขียนไทยเสร็จครูให้เปลี่ยนกันตรวจ แล้วเฉลย ครูคอยอธิบายความหมายคำที่เด็กอาจเข้าใจผิด คำที่

ใกล้เคียงกัน มีการออกเสียงย่ำ อธิบายคำพ้องเสียง เน้นการออกเสียงให้ถูกต้อง มีสะกดคำ มีการให้กำลังใจ ให้เพื่อน ๆ ปรบมือให้สำหรับคนที่ได้คะแนนสูงสุด (มีเด็กต่างชาติมาเรียนด้วย 2 คน) ครูจะคอยเน้นให้เด็กตั้งใจให้ฟังดี ๆ หลังจากเขียนไทยเสร็จ ก็จะเรียนเรื่องมาตราตัวสะกด แม่กก ครูจะมีบทความมาอ่านให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนคำที่สะกดด้วยมาตราตัวสะกด แม่กก ระหว่างการสอนก็มีการสอดแทรกเรื่องมารยาท การพูดจาให้สุภาพ เมื่อครูถามคำถาม นักเรียนจะแย่งกันตอบ แย่งกันยกตัวอย่างมาตราตัวสะกดแม่กก แล้วก็จะมีเด็กออกนอกเรื่องที่เรียนอยู่ ครูก็จะต้องชักจูงกลับเข้าสู่บทเรียน ครูให้นักเรียนบอกชื่อสัตว์ที่สะกดด้วยมาตราตัวสะกดแม่ กก กม เกย เกอว แล้วให้นักเรียนยกมือตอบ ครูจะเน้นการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยเรียกให้อ่านโดยสลับตามเลขที่ ยังมีเด็กอ่านออกเสียงตัวอักษรได้ไม่หมด “ฎ,ฏ” จบชั่วโมงครูนัดแนะกับนักเรียนว่าพรุ่งนี้ (วันพุธที่ 14 ก.ค. 2553)จะไปทัศนศึกษาที่บึงฉวาก สุพรรณบุรี ครูมีการนัดแนะเวลาสถานที่ขึ้นรถ รถออกเวลาที่โมง ครูสั่งให้เตรียมตัวมาให้เรียบร้อย จากนั้นก็เดินตรวจดูพูดคุยกับนักเรียนสอบถามสารทุกข์สุกดิบกับนักเรียนแล้วก็สั่งงานให้ทำในชั้นเรียนและให้มาส่งตอนเที่ยง

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 15 ก.ค. 2553

ครูแจกสมุด เขียนไทย 25 เซื่อโรค คำสาป แมลงสาบ วิญญาณ อังธพาล มงกุฏ ราษฎร อพยพ คำนวณ พระมหากษัตริย์ ครูแจกหนังสือราชการ ครูจะเฉลยคำตอบที่ถูกต้องทุกครั้งเมื่อเขียนเสร็จ เด็กอยากออกมาช่วยกันเฉลย ครูจะคอยเน้นเรื่องการเขียนให้นักเรียนสังเกตจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวที่มีอยู่ เน้นคำที่ใกล้ตัวที่พบเจอบ่อย ๆ อย่างเช่น ในหลวง กตัญญู พระมหากษัตริย์ ครูจะคอยเน้นในเรื่องที่เด็กไม่ค่อยเข้าใจอยู่เรื่อย ๆ อย่างตัว “ณ” ให้อ่านออกเสียงเป็น ซอเซอ มาจากภาษาเขมร แปลว่า ไม้ ครูมีกลอนมาให้ฟังแล้วให้นักเรียนเขียนคำที่สะกดด้วย แม่กต ทั้งหมดที่ได้ยินลงสมุด ครูให้นักเรียนหยิบหนังสือเรียนเปิดหน้า 37 มีเด็ก 1 คน (พลอย) ไม่มีหนังสือมาเรียน(ให้ดูกับเพื่อน) ครูให้อ่านในหนังสือเรื่องครุฑ แล้วถามเด็กว่ารู้จักไหมครุฑ แล้วครูก็หยิบหนังสือราชการขึ้นมาแล้วให้นักเรียนชี้รูปครุฑให้ครูดูว่าเป็นตรงไหน (ครูยกตัวอย่างจากสิ่งที่มีอยู่ใกล้ ๆ ตัว เด็กได้เห็นภาพและเข้าใจ) เด็ก ๆ ช่วยกันยกตัวอย่างบ้าง ศาล ก็มีรูปครุฑ ครูให้อ่านไปเรื่อย ๆ เจอคำที่น่าสนใจก็จะหยิบ

มาถามเด็กว่ารู้จักไหม เช่นคำว่า สัญญาณ ถามเด็กว่ารู้จักไหม ครูก็บอกว่า สัญญาณ(ไฟจราจร) แล้วครูก็ถามคำว่า เอกเขนก นอนเอกเขนกรู้จักไหม แล้วครูก็พูดต่อว่าที่เมื่อวานไปทัศนศึกษามาไง ก็ทำที่ขุนช้างนอน เลยมีเด็กคนหนึ่งปีนขึ้นไปบนโต๊ะทำท่านอนเอกเขนกให้เพื่อน ๆ ดู เพื่อน ๆ หัวเราะกัน สนุกสนาน จากนั้นครูก็ให้ทำแบบฝึกหัด ให้ใส่มาตราตัวสะกดแม่ กก ครูจะคอยเน้นการอ่านออกเสียง ให้ถูกต้อง เมื่อทำแบบฝึกหัดเสร็จแล้วครูให้นำมาให้ตรวจดูก่อนว่าทำถูกต้องหรือไม่ แล้วให้คำแนะนำ แล้วให้เด็กกลับไปทำต่อ

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 28 ก.ค. 2553

ครูให้เขียนไทย เป็นคำเดิมที่เคยได้เขียนกันมาแล้ว ได้แก่ เขี้ยยดหยาม อพยพ ราชฎร กฎหมาย ก้อนเมฆ สุจริต สัญญาณ แมลงสาบ เชื้อโรค อันธพาล จากนั้นครูก็เฉลยแล้วบอกให้เด็กกลับไปทบทวนด้วย วันนี้ครูมีเกมมาให้เล่น ให้นักเรียนคิดคำที่มีตัวสะกดมาตราแม่ต่าง ๆ ที่มีความหมาย นักเรียนกระตือรือร้นทุกคนได้มีส่วนร่วมกันหมดทุกคน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เฉลี่ย 1 คนให้คอยช่วยครูดูเพื่อน ๆ โดยให้แต่ละกลุ่มออกมาเขียนคำตรงตามมาตราตัวสะกดที่ครูบอก ทุกคนผลัดกันออกมาเขียน จนครบทุกคน เมื่อครบแล้วครูก็ตรวจให้คะแนน โดยครูได้เน้นว่า ถ้าพูดผิด ก็จะเขียนผิด ฉะนั้นต้องออกเสียงให้ถูกต้อง ครูสรุปปิดท้ายว่าการทำงานเป็นกลุ่ม ต้องรู้จักสามัคคีความร่วมมือ การวางแผน หลังจากเล่นเกมเสร็จครูก็ให้ทำแบบฝึกหัด 5 ข้อ นักเรียนตั้งใจทำ นั่งทำกันเงียบเรียบร้อย พอเสร็จก็เริ่มส่งเสียงดัง

แบบฝึกหัด

คำสั่ง: คำที่ครูกำหนดให้ต่อไปนี้ อยู่ในมาตราตัวสะกดแม่ใด

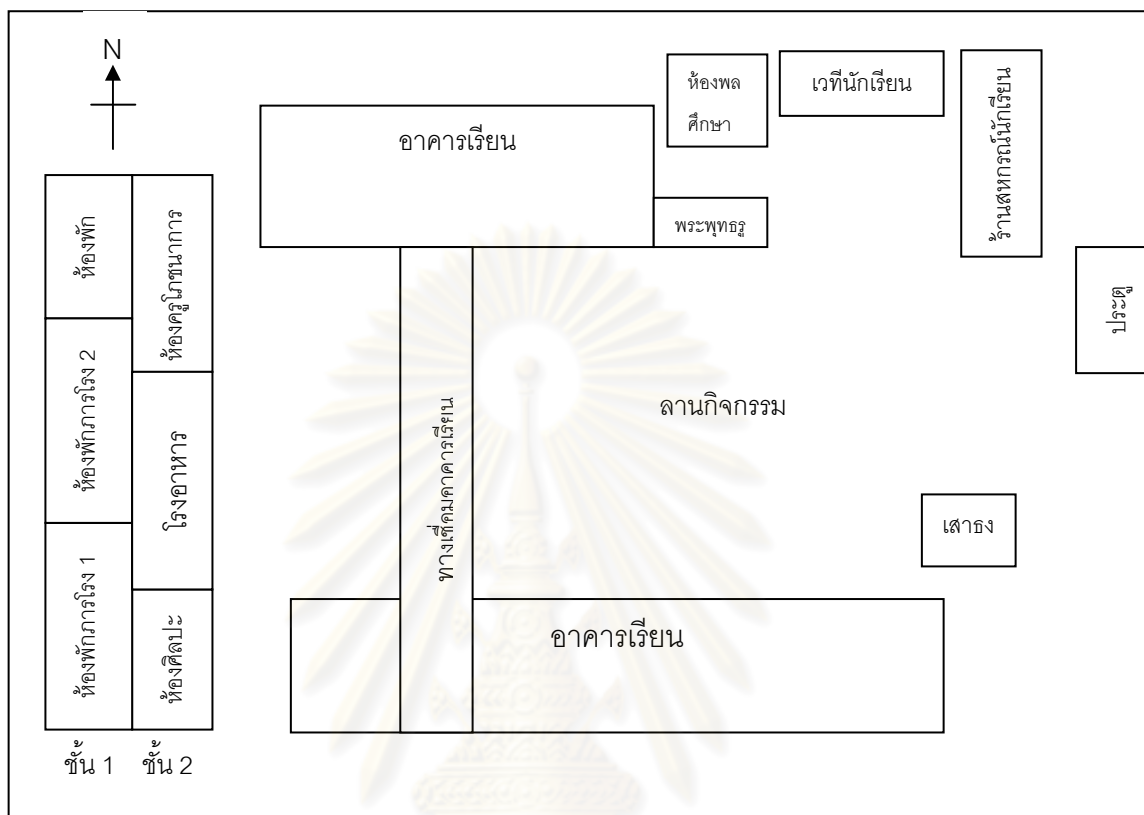
1. สามารถ อยู่ในมาตราตัวสะกด
2. กระดาษ อยู่ในมาตราตัวสะกด
3. อันธพาล อยู่ในมาตราตัวสะกด
4. เศรษฐี อยู่ในมาตราตัวสะกด
5. คำนวณ อยู่ในมาตราตัวสะกด

2. กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนปยุตต์วิทยา (นามสมมติ)

โรงเรียนปยุตต์วิทยา (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ในสังกัดกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ เลขที่ 130 ถนนพระราม 4 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน เปิดทำการสอน ชั้นอนุบาล- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 547 คน ข้าราชการครู 22 คน ข้าราชการสามัญ 1 คน ลูกจ้างประจำ 6 คน ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน

จากการสังเกตบริเวณโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีความสะอาด เรียบร้อย มีการจัดภูมิทัศน์ที่สวยงาม ร่มรื่น โดยโรงเรียนจัดสวนหย่อมในบริเวณหน้าอาคารเรียน มีป้ายนิเทศที่ให้ความรู้และข่าวสารกับนักเรียนกระจายไปในหลายๆ จุดของบริเวณโรงเรียน นักเรียนบางส่วนจะเข้าไปนั่งเล่นในห้องสมุด ส่วนนักเรียนที่เหลือจะวิ่งเล่นที่ลานกิจกรรมโรงเรียน เมื่อเข้าสู่บริเวณโรงเรียนจะพบกับ พระพุทธรูปประจำโรงเรียน คือ หลวงพ่อปทุมวัน ทำให้ดูสงบและร่มรื่น สร้างความเย็นตาเย็นใจให้แก่ นักเรียนและผู้เข้ามาเยี่ยมชม

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีคอมพิวเตอร์ จำนวนทั้งหมด 31 เครื่อง ใช้เพื่อการเรียนการสอน 22 เครื่อง ใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ 3 เครื่อง และใช้ในงานบริการ 6 เครื่อง ห้องกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 1 ห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษา 1 ห้อง ห้องดนตรีห้องนาฏศิลป์ 2 ห้อง ห้องศิลปะ 1 ห้อง ห้องการทำงานอาชีพ 1 ห้อง ห้องพุทธศาสนา 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง ขนาด 3 ห้องเรียน มีจำนวนหนังสือในห้องสมุดทั้งหมด 9,000 เล่ม มีมุมห้องเรียนธรรมชาติ สวนต้นไม้ภายในบริเวณโรงเรียน และสนามภายใน โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ สวน ลุมพินี สวนกุหลาบสถานเสาวภา วัดปทุมวนาราม วัดชานีหัตถการ สนามกีฬาแห่งชาติของกรมพลศึกษา พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 6 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานีรถไฟกรุงเทพ เป็นต้น ซึ่งถือว่าโรงเรียน ปทุมวันเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการปรับ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการระดมและจัดสรรงบประมาณ ให้กับโรงเรียนในทุกปีการศึกษา

แผนภาพที่ 4.3 แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนปยุตต์ฝ่ายวิทยา (นามสมมติ)

สภาพทั่วไปของชุมชน

โรงเรียนปยุตต์ฝ่ายวิทยา (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนที่แวดล้อมไปด้วยสถานที่ราชการสำคัญๆ หลายแห่ง เช่น สำนักงานเขตปทุมวัน สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีพื้นที่ติดกับชุมชนเชิงกึ่ง ประชากรในชุมชนนี้เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ประกอบอาชีพค้าขายเครื่องยนต์เก่า ที่มาของผู้เรียนโรงเรียนปทุมวัน จึงมีบุตรหลานของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตปทุมวัน พนักงานลูกจ้างของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ตำรวจสน.ปทุมวัน ลูกร้านจำหน่ายอะไหล่เครื่องยนต์เก่า ผู้เรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ปทุมวันที่มีผู้ประกอบการมีอาชีพค้าขายและผู้เรียนในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

ข้อมูลพื้นฐาน

ปรัชญา “การศึกษา คือ การเรียนรู้ มุ่งสู่ชีวิตที่มีคุณภาพ”

วิสัยทัศน์

เป็นผู้นำด้านการศึกษา

ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

นักเรียนมีคุณธรรมและสุขภาพดี

รักษาวินัยความเป็นไทย

ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

พร้อมอนุรักษ์พลังงาน

พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาปฐมวัย เตรียมความพร้อมผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ตามแบบแผนและวิถีไทย
- 3) สร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความรับผิดชอบ มีวินัย รักความเป็นไทยและสิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการในทุกสาระวิชาและกิจกรรม
- 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคลากรที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมทั้งมีน้ำใจนักกีฬา สามารถดำรงตน โดยจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 5) จัดกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การปฏิบัติจริง และการค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพ
- 6) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ
- 7) พัฒนาครู-อาจารย์ ให้มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญในวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

8) ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอก คือทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาประสบการณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

9) บริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน

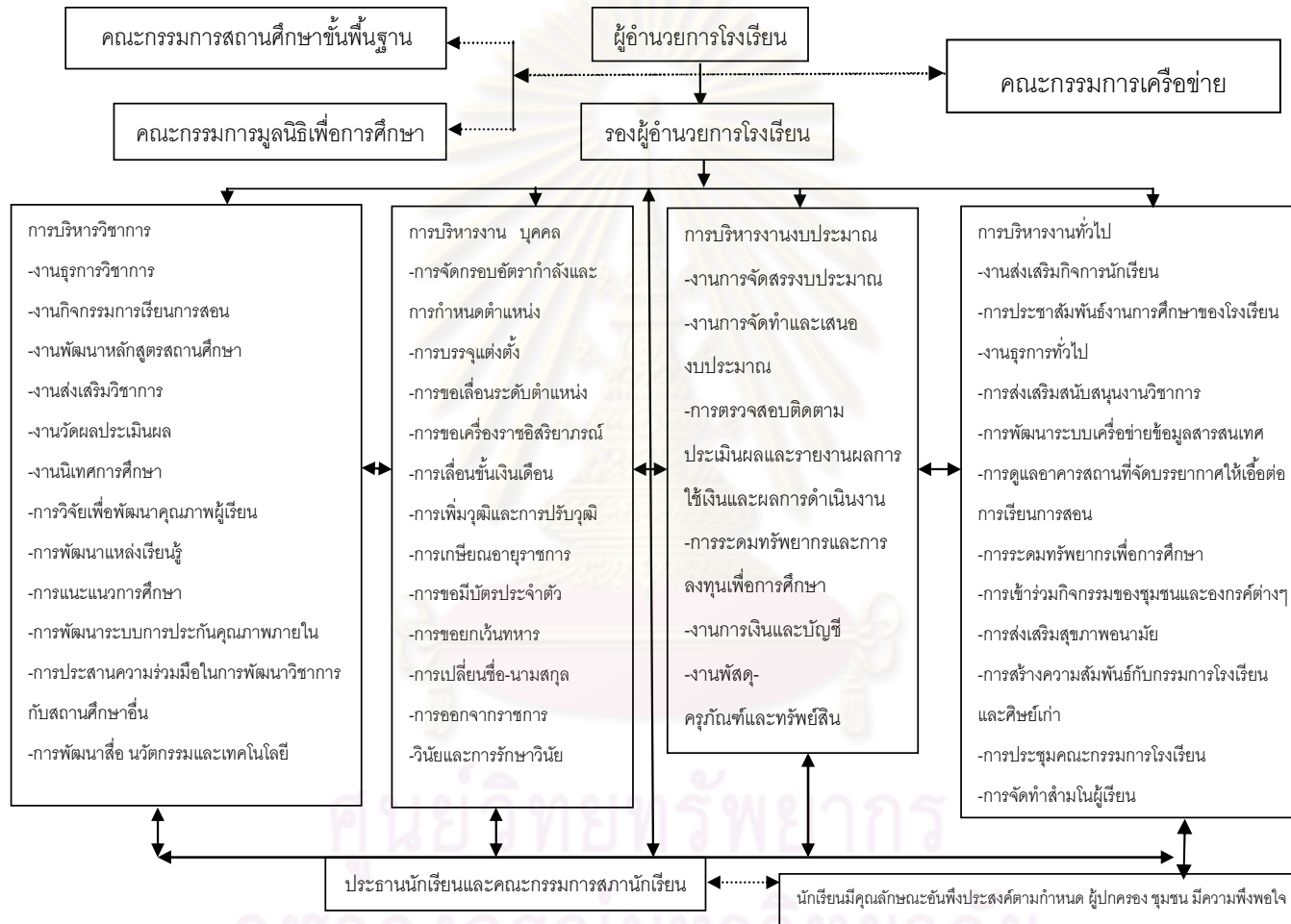
โรงเรียนปยุตต์วิทยา (นามสมมติ)แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่

1) การบริหารงานวิชาการ 2) ฝ่ายบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงาน 4) ฝ่ายบริหารงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

แผนภาพที่ 4.4 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนปยุตต์ฝ่ายวิทยา (นามสมมติ)

ที่มา : รายงานการประเมินตนเอง, 2552

ข้อมูลการสังเกตการจัดการเรียนการสอน

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 10 ส.ค. 2553

บรรยากาศภายในห้องเรียน อากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ มีการจัดบอร์ดแสดงผลงาน และให้ความรู้ตามผนังห้อง มีมุมรักการอ่านในห้อง

ครูทบทวนตารางมาตราตัวสะกด มี 9 มาตรา ได้แก่ ก กา กก กง กน กม เกย เกอว กต กบ มีเป็นใบความรู้แจกนักเรียน เป็นตารางมาตราตัวสะกดให้นักเรียน ครูสอนอ่านนักเรียนอ่าน ให้มีการเว้นวรรค ครูมีสื่อเป็นบัตรคำ เขียนมือใส่ในกระดาษ A4 ให้นักเรียนช่วยกันตอบว่าคำที่อยู่ในบัตรคำนี้อยู่ในมาตราตัวสะกดใด ครูสังเกตเห็นนักเรียนแอบอ่านการ์ตูนในห้องเรียน คุณครูยึดไปเก็บไว้ จากนั้นครูสอนเรื่อง คำควบกล้ำ ร ล ทบทวนไปเรื่องการออกเสียงวรรณยุกต์ ครูต้องเดินจี้รอบห้อง ให้นักเรียนจดแล้วจำ ครูมีเนื้อเพลงเรื่องคำควบกล้ำ คำควบแท้ ให้นักเรียนได้ฝึกอ่านออกเสียงและคัดลายมือไปด้วย

เรื่องคำควบกล้ำ คำควบแท้

ควายไล่ ขวิด ขว้าง ขวาน

วิ่งคว่ำมา วิ่งไล่ ควายไป

ควายขวาง วิ่งชน ขวิดไขว่(ซ้ำ)

คว่ำขวานไล่ ล้มลูก คลุกคลาน

ครูบอกนักเรียนล่วงหน้าว่าคาบต่อไปจะเรียนเรื่อง คำควบไม่แท้ (ครูจะสอนให้นักเรียนรู้จักฟัง สังเกต เพราะครูกำลังทำลิ้มใส่วรรณยุกต์เพื่อดูว่านักเรียนสนใจหรือไม่ มีใครแย้งไหม จากนั้นก็ให้การบ้าน) (มีไปสอบวัดไอคิว เพื่อหาเด็กที่มีความบกพร่องว่ามีไหม)

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 24 ส.ค. 2553

ครูทบทวนสอบถามเด็กว่าเมื่อวานเรียนอะไรไปบ้าง จัดระเบียบการนั่งเรียนใหม่ ทบทวนเพลงเรื่องคำควบแท้ ให้อ่านออกเสียงหนึ่งรอบและร้องเป็นทำนองเพลง เด็กนักเรียนฟังคำสั่งไม่ค่อยเข้าใจ(ครูต้องย้ำให้ตั้งใจฟังให้ดี ๆ) เพราะครูสั่งให้อ่านก่อนหนึ่งรอบยังไม่ได้ให้ร้องเป็นเพลง จากนั้นครูมีเกมมาให้เล่น แบ่งกลุ่มเป็น A, B, C ให้นักเรียนช่วยสะกดคำที่ครูเตรียมมา แล้วบอกด้วยว่ามีตัว

อะไรบ้าง จากนั้นเรียนเรื่อง ร ล ว ครูจะคอยสอดแทรกเรื่องความมีน้ำใจ การแบ่งปันให้เพื่อนได้มีโอกาส การปรบมือให้กำลังใจเพื่อน ๆ และตนเอง ครูก็มีการเชื่อมโยงไปสู่วิชาอื่น ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ว่ามีคำควบกล้ำอะไรบ้าง ครูได้ให้นักเรียนเตรียมถุงขนมมาล่วงหน้า (เป็นของวิชาอื่น) แล้วให้หยิบออกมาดูว่ามีคำควบกล้ำไหม ครูสอนจากสิ่งที่มีอยู่รอบ ๆ เด็กหยิบถุงขนมขึ้นมาดูกัน และพบคำว่า "เพลิน" เป็นยี่ห้อขนม จากนั้นครูก็ให้นักเรียนเปิดหนังสือแล้วให้นั่งอ่านในใจ เมื่อเด็กอ่านเสร็จแล้วครูก็ให้เด็กอ่านออกเสียงพร้อม ๆ กัน แล้วดูว่ามีคำไหนเป็นคำควบกล้ำบ้าง จากนั้นครูเขียนบนกระดานเรื่อง "โลมาสัตว์แสนรู้" และให้เด็กจดตามเป็นการฝึกคัดลายมือไปด้วย

“โลมาสัตว์แสนรู้”

โลมาสัตว์แสนรู้ที่สุดในทะเล แต่เชื่อไหมว่าสายตาของมันไม่ดีเลย มันจึงใช้คลื่นเสียงในการหาอาหาร โลมาอยู่กันเป็นครอบครัว โลมาว่ายน้ำได้เร็วมาก กระโดดสูง ถ้าโลมา มาใกล้ๆ เราจะวิ่งหนี เพราะความกลัว เวลาโพล่โพล่เราจะมาดูโลมาที่นี้อีก

เมื่อครูจดเสร็จก็ให้เด็กออกมาขีดเส้นใต้คำควบกล้ำ เพื่อดูว่าเด็กรู้จักคำควบกล้ำหรือไม่ เป็นการตรวจสอบและทบทวนความรู้ จากนั้นครูก็เดินตรวจดูงานที่เด็กจด(คัดลายมือ) ดูการเว้นวรรค การขึ้นบรรทัดใหม่ คอยแนะนำนักเรียน

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 26 ส.ค. 2553

ครูสอนเรื่อง คำควบไม่แท้ คำที่มีพยัญชนะสองตัวเรียงกัน พยัญชนะตัวหน้าคือ จ ช ท ศ ส พยัญชนะตัวควบคือ ร ประสมสระเดียวกันได้แก่ จร ชร ทร ศร เวลาอ่านไม่ออกเสียง ร ยกเว้น ทร ให้อ่านออกเสียงเป็น ช จากนั้นครูทบทวนคำควบกล้ำแท้อีกครั้ง ครูมีการแก่งอ่านออกเสียงผิดเพื่อดูว่านักเรียนสนใจฟังอยู่รึป่าว นักเรียนที่สนใจฟังและรู้ว่าครูออกเสียงผิดก็แย่งครูกันใหญ่ จากนั้นครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างคำควบแท้ นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่าง มีการสะกด การออกเสียง ครูจะคอยเน้นการออกเสียงให้ชัดเจน การฟัง มีการทำเป็นเนื้อเพลงให้เด็กได้จำได้ง่ายขึ้น (ครูจดบนกระดานแล้วให้นักเรียนจดตาม)

“บทร้อยกรองคำที่ใช้ ร”

ทรวดทรง ทราบ ทราม ทราย	ทรมโทรม หมายถึงนกรินทร์
มัทรี อินทรีย์มี	เทริด นนตรี พุทรา เพรา
ทรวงไทรทรัพย์แทรกวัด	โทรมนัส ฉะเชิงเทรา
ตัว “ทร” เหล่านี้เรา	ออกสำเนียงเป็นเสียง “ซ”

ครูให้เด็กอ่านออกเสียงพร้อม ๆ กัน ดูว่าเด็กอ่านออกหรือไม่ มีคำไหนบ้างที่อ่านผิด ครูคอยแก้ไขให้

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 10 ส.ค. 2553

บรรยากาศในห้องเรียนอากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างเพียงพอ รอบ ๆ ห้องเรียน มีบอร์ดให้ความรู้ต่าง ๆ บอร์ดแสดงผลงานนักเรียน มีตู้เก็บเอกสารหลังห้องเรียน มีมุมหนังสือ

ครูเตือนนักเรียนว่าวันนี้จะมีคนมาสังเกตนักเรียนเรียน จากนั้นครูก็ทวงงานที่ให้ทำเกี่ยวกับวันแม่ ครูถามนักเรียนว่าเรื่องที่เรียนค้างไว้คืออะไร นักเรียนช่วยกันตอบ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษ ที่เรียนไปเมื่อวาน ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างคำนาม นักเรียนก็ตอบว่า ดอกไม้เป็นคำนาม แล้วครูก็ถามเรื่องคำอื่น ๆ ให้นักเรียนตอบครูอธิบายเพิ่มเติม เมื่อทบทวนเสร็จครูเฉลยแบบฝึกหัดที่สั่งไว้เป็นการบ้าน ให้นักเรียนช่วยกันเฉลยพร้อมครู จากนั้นครูให้อาสาสมัครขึ้นมา ทำงานแบบฝึกหัดต่อ

คำนาม คือ.....

คำนามแบ่งเป็น.....ชนิด ได้แก่.....

คำสรรพนาม คือ.....

๑)

๒)

๓)

ครูบอกนักเรียนว่าคนไหนที่จำไม่ได้ให้จดไว้แล้วจะได้จำได้ ใครทำแบบฝึกหัดเสร็จแล้วให้นำมาส่ง ครูจะเดินตรวจดูงานที่สั่งให้นักเรียนทำตามโต๊ะ ครูมีพูดคุยสอบถามเรื่องวันแม่ มีถามหา นักเรียนที่ขาดเรียน ครูตรวจดูงานแล้วก็ชวนเด็กพูดคุย มีโอบกอดพูดคุย จากนั้นครูสั่งการบ้านเพิ่ม จากบทเรียนที่เรียนผ่านมาแล้ว

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ปยุตต์ฝ่ายวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 25 ส.ค. 2553

ครูตรวจงานที่ให้ไป เรื่องที่ให้นักเรียนส่งจดหมายหาเพื่อนต่างจังหวัด สอบถามนักเรียนว่ามีใครได้รับการตอบกลับแล้วบ้าง ถ้าได้รับการตอบกลับแล้วให้เอาหลักฐานมาให้ครูดูด้วย จากนั้นครูสอนเรื่องสำนวน สุภาพสิต คำพังเพย คำคม คำขวัญ คติพจน์ ครูสั่งงานให้ทำกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 1 ชิ้นงาน โดยครูให้วาดภาพ เขียนคำและความหมาย ของคำต่างๆที่ครูสอนไปให้เลือกมา 1 อย่าง ทำใส่กระดาษ A4 ระบายสีมาให้เรียบร้อย ครูขอดูสมุดนักเรียน ตรวจงานที่ได้สั่งไว้ว่านักเรียนทำมาครบหรือไม่ ส่วนใหญ่ครูให้ทำแบบฝึกหัดในหนังสือ จากนั้นก็ทบทวนความเข้าใจ ทบทวนความรู้เท่าที่ได้เรียนมาแล้ว และมอบหมายงานให้ทำ มีเดินตรวจดูงานนักเรียนตามโต๊ะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

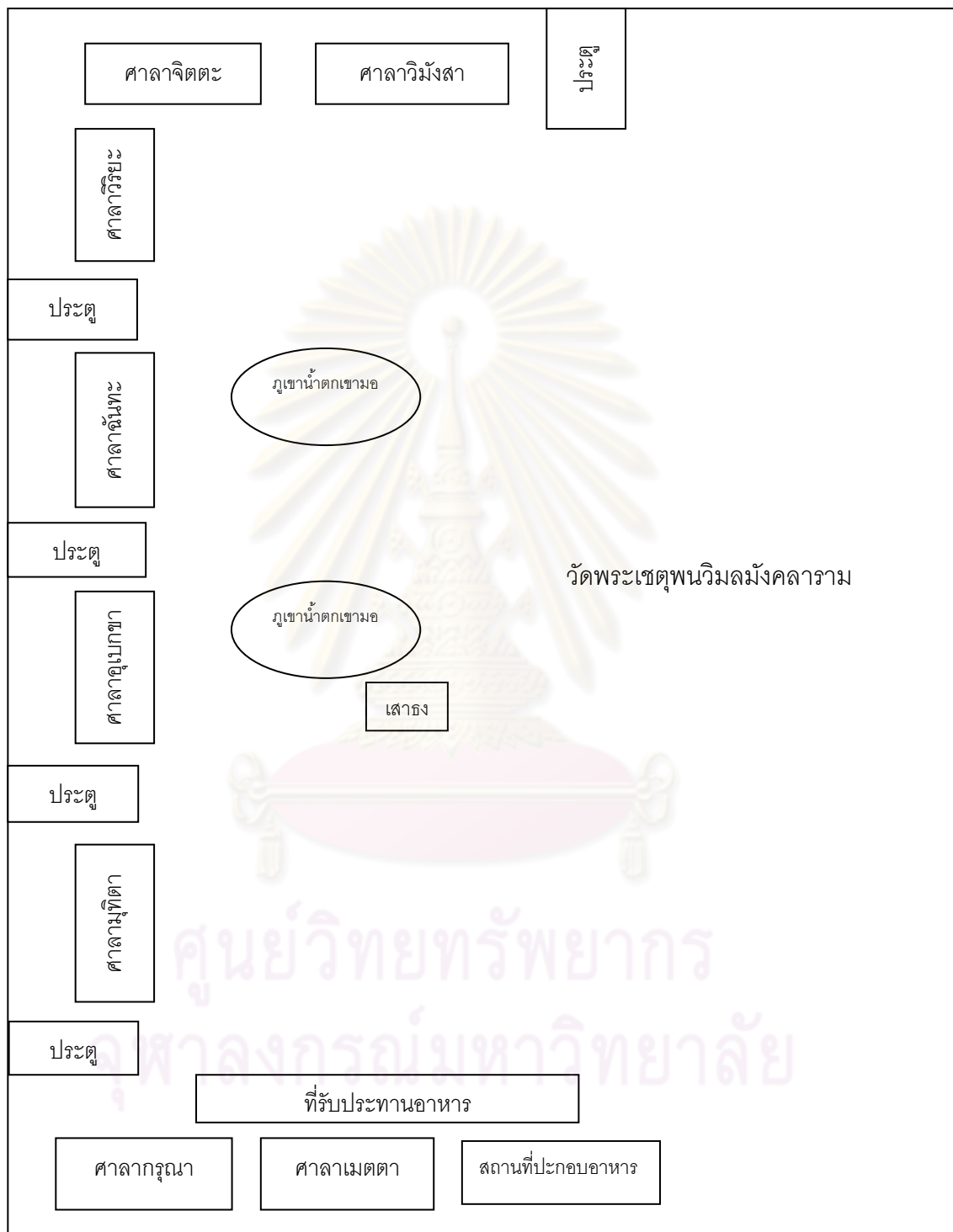
3. กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ)

โรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 2 ถนนสนามไชย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ทั้งหมด 2 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 115 คน ข้าราชการครู 9 คน (รวมทั้งผู้อำนวยการ) ไม่มีรองผู้อำนวยการ มีเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน นักการภารโรง 2 คน พี่เลี้ยงเด็ก 3 คน

จากการสังเกตบริเวณโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีความสะอาด เรียบร้อย มีการจัดสวนหย่อม (เขามอ) บริเวณรอบ ๆ มีป้ายนิเทศที่ให้ความรู้และข่าวสารกับนักเรียนกระจายไปในหลาย ๆ จุดของบริเวณโรงเรียน มีการจัดเก้าอี้บริเวณหน้าอาคารเรียนให้นั่งพักผ่อน เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามทางโรงเรียนจึงไม่สามารถสร้างอาคารเรียน หรือจัดสวนหย่อมเพิ่มเติมได้ และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นวัดเก่าแก่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร เนื่องจากโรงเรียนใช้ศาลารายเป็นอาคารเรียน ทำให้ไม่สะดวกต่อการเรียนการสอนภายในห้องเรียน เพราะมีชอกเล็กชอกน้อยระหว่างเสาอาคาร และยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามมากมายทำให้รบกวนการเรียนการสอน

นอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง ห้องสำนักงาน ศูนย์พุทธศาสนา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องนวดแผนไทย ห้องดนตรีไทย ห้องสหกรณ์ ห้องลูกเสือ ห้องสมุด ป้ายนิเทศที่เผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม มีการจัดมุมหนังสือตามจุดต่าง ๆ อีกทั้งโรงเรียนนั้นอยู่ในพื้นที่ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของโรงเรียน

แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย วัดพระศรีรัตนศาสดาราม(วัดพระแก้ว) พระบรมมหาราชวัง วังสราญรมย์ พิพิธภัณฑ์มิวเซียมสยาม กระทรวงมหาดไทย ศาลหลักเมือง ศาลฎีกา สนามหลวง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

แผนภาพที่ 4.5 แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ)

สภาพทั่วไปของชุมชน

สภาพชุมชนเป็นชุมชนที่เก่าแก่ที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ บริเวณชุมชนอยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา อาชีพส่วนใหญ่ของชุมชน คือ ค้าขาย เช่น ขายของทะเลแห้ง ยาสมุนไพรต่าง ๆ ขายอาหาร และร้านค้าขายของที่ระลึกให้กับชาวต่างชาติ ส่วนอีกชุมชนที่อยู่ใกล้โรงเรียน ได้แก่ ชุมชนปากคลองตลาด ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายรายย่อย ขายดอกไม้ปากคลองตลาด เป็นลูกจ้างขายของ กรรมการก่อสร้าง ช่างรับจ้าง และรับจ้างทั่วไป ล้วนเป็นผู้มีรายได้น้อย ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่จึงมีฐานะค่อนข้างยากจน ทางด้านศาสนาส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาและมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนดั้งเดิมที่ตลาดท่าเตียนเป็นคนไทยเชื้อสายจีน มีระดับการศึกษาค่อนข้างดี โดยเฉพาะลูกหลานจะมีฐานะการศึกษาค่อนข้างสูง และนิยมบุตรหลานเข้าโรงเรียนเอกชน แต่ครอบครัวที่รับจ้างและค้าขายทั่วไปจะนำบุตรหลานมาเข้าที่โรงเรียนนี้ สภาพชุมชนโดยรอบเป็นสังคมเมืองมีสถานที่ท่องเที่ยวและโบราณสถานที่น่าสนใจและสำคัญมากมายอยู่บริเวณโดยรอบชุมชน

ข้อมูลพื้นฐาน

ปรัชญา “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และคุณธรรมตลอดชีวิต”

วิสัยทัศน์

บริหารตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนาครูสู่มืออาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ สู่เทคโนโลยี ตามวิถีความพอเพียง เคียงคู่วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วม

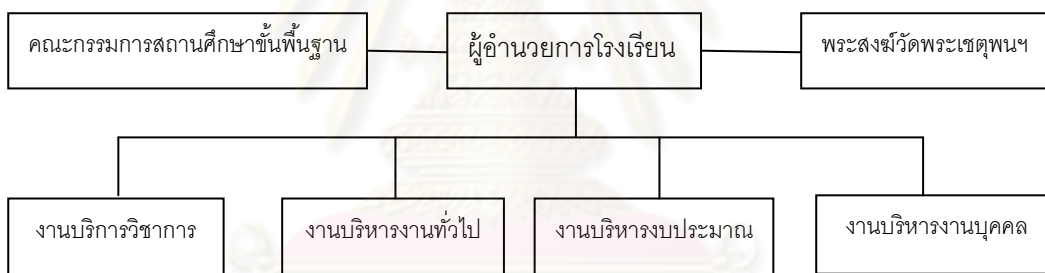
พันธกิจ

- 1) ส่งเสริมการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพตามหลักธรรมาภิบาล
- 2) พัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ
- 3) ส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ

- 4) พัฒนานักเรียนให้มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม และมีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 5) ส่งเสริมศักยภาพนักเรียนทางด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นวดแผนไทย และมีคฤศนน้อย
- 6) ส่งเสริมวิถีชีวิตความพอเพียง มีจิตอาสา รักษาสิ่งแวดล้อม และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย
- 7) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

แผนภาพที่ 4.6 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนอัญชันวิทยา (นามสมมติ)

ที่มา: รายงานการประเมินตนเอง, 2552

ข้อมูลการสังเกตการจัดการเรียนการสอน

ครูภาษาไทย ป.5 รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 24 ม.ค. 2554

อากาศในห้องถ่ายเทสะดวก แสงสว่างเพียงพอ มีบอร์ดแสดงผลงานนักเรียน เช่น การคัดลายมือ เรียงความ การวาดภาพระบายสีพร้อมเขียนคำบรรยายใต้ภาพ มีการจัดบอร์ดให้ความรู้ มี

แผนที่ประเทศไทย มีมุมรักการอ่าน (เป็นตะกร้าหนังสือ มีสมุดบันทึกการอ่าน ให้บันทึกว่าอ่านอะไรบ้าง) ห้องเรียนเป็นศาลาของวัด ทำให้มีเสา มีชอก พื้นที่น้อย

ครูแจกใบงานให้ทำ 5 ข้อ เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน ทบทวนความรู้เก่า ตรวจสอบพื้นฐานความรู้เดิม จากนั้นเรียนเรื่อง สำนวนไทย สุภาษิต คำพังเพย สำนวน ครูถามนำเรื่องสำนวนว่า นักเรียนรู้จักไหม ให้นักเรียนตอบ แล้วครูก็กล่าวโยนไปสู่คำถามอะไรเอ่ย? เช่น หมาหางกุดทำไมต้องอยู่วัด? ตอบ เพราะถูกตัดหางปล่อยวัด วัวอะไรเอ่ย เดินไม่ได้ ตอบ วัวลี้มตีน (มีเด็กตอบว่าวัวลี้มเท้า) ครูเลยอธิบายว่ามันเป็นคำสุภาษิตใช้มาแต่โบราณให้พูดได้ แต่ในการพูดจาทันทีไป ไม่ควรนำมาใช้ เพราะเป็นคำไม่สุภาพ ครูเดินดูนักเรียนรอบ ๆ ห้องเรียน ครูให้อ่านในใบความรู้พร้อม ๆ กัน แล้วก็คอยแก้ไขคำที่เด็กอ่านออกเสียงผิด ให้อ่านออกเสียงให้ถูกต้อง ครูคอยอธิบายความหมายของคำ นักเรียนตอบคำถามครู สนใจฟังครู มีการซักถามตอบโต้กันตลอด ครูยกตัวอย่างเรื่องใกล้ตัวให้นักเรียนได้เข้าใจง่ายขึ้น ครูมีสื่อที่รูปภาพสีปรีนใส่กระดาษ A4 ทำมาเป็นเล่มให้นักเรียนได้ดู (มีเป็น powerpoint แต่เครื่องคอมพิวเตอร์เสีย ครูเลยปรีนใส่กระดาษมาให้ดู) เป็นภาพคำสำนวนไทย สุภาษิต คำพังเพย เป็นภาพสี มีคำเฉลยพร้อมคำอธิบายความหมายของสำนวนไทย สุภาษิต คำพังเพยนั้น ครูเปิดให้นักเรียนดูทีละภาพและปิดคำเฉลยไว้ก่อน นักเรียนแย่งกันตอบ ๆ สนใจที่จะตอบคำถาม จากนั้นครูแจกใบงาน แล้วทำแบบฝึกหัด ครูสั่งงานให้นักเรียนแต่งเรื่องจากสำนวน นักเรียนเลยจะไปค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่ห้องสมุด

ครูภาษาไทย ป.5 รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 26 ม.ค. 2554

ครูให้เตรียมกระดาษมาทำสื่อ pop up เป็นรูปภาพที่นักเรียนวาดหรือปรีนเตรียมมาระบายสี และเขียนคำบรรยายใต้ภาพ โดยภาพที่ให้ทำนั้นเป็นจุดต่าง ๆ ภายในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แล้วแต่ว่าใครจะเลือกวาดในส่วนไหน จากนั้นก็นำมาระบายสี ตัดแปะลงบนกระดาษในส่วนที่จะทำเป็น pop up เมื่อทำเสร็จเรียบร้อย ครูก็จะเคลือบพลาสติกใสให้จะได้เก็บไว้ใช้ได้นาน (วันนี้ทำสื่ออย่างเดียว เพราะเพิ่งมีวิทยากรมาอบรมเรื่องการทำสื่อไป ครูจึงให้นักเรียนได้ทดลองทำ)

อากาศในห้องถ่ายเทสะดวก แสงสว่างเพียงพอ มีบอร์ดแสดงผลงานนักเรียน เช่น การคัดลายมือ การวาดภาพระบายสี มีการจัดบอร์ดให้ความรู้ พยัญชนะ สระ-วรรณยุกต์ มีแผนภาพสูตรคูณ มีบอร์ดแสดงมาตราตัวสะกด มีตู้หนังสืออ่านเสริมประกอบ มีมุมรักการอ่าน (เป็นตะกร้าหนังสือ มีสมุดบันทึกการอ่าน ให้บันทึกว่าอ่านอะไรบ้าง) ห้องเรียนเป็นศาลาของวัด ทำให้มีเสา มีชอก

ครูสอนเรื่องมาตราตัวสะกด โดยครูแจกบัตรคำ(สื่อบัตรคำสำเร็จรูปเป็นรูปช้าง) รูปช้างที่มีคำอยู่ข้างในคนละ 1 ตัว (เกมจับคู่) นักเรียนรับไปแล้วก็อ่าน จากนั้นครูก็ให้ไปจับคู่กับคำอ่านที่ครูใส่ไว้ในช่องหน้าห้องเรียน (นักเรียนจะได้คำเต็มมา แล้วจะนำไปใส่คู่กับ คำอ่านที่ครูเสียบไว้หน้าห้อง) นักเรียนพอได้บัตรคำมา หลังจากฟังคำสั่งจากครูเสร็จก็รีบวิ่งเอาไปใส่ร่วมกับคำอ่านที่หน้าห้อง จากนั้นครูกับนักเรียนก็ช่วยกันเฉลย ครูคอยถามนักเรียนว่าสะกดด้วยมาตราอะไรบ้าง นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม ครูมีแก๊งเฉลยผิดเพื่อตรวจดูความสนใจ ความเข้าใจของเด็กด้วย จากนั้นครูแจกใบความรู้เรื่องมาตราตัวสะกด แม่กต มีคำว่า มาตรา มีนักเรียนอ่านผิดเป็น มาด-ตะ-ถาน ครูต้องคอยอธิบายและบอกให้นักเรียนสังเกตให้ดี ครูแจกใบงานให้ทำ ครูคอยชมและให้กำลังใจนักเรียน ครูถามเพื่อนนักเรียนในห้องถึงนักเรียนคนที่ไม่มาว่าเพื่อน ๆ มีใครเจอบ้าง (มีเด็กสมาธิสั้น 1 คน พ่อแม่ไม่ให้ความร่วมมือ มีพี่สองคนพูดไม่ได้)

(ครูภาษาไทย ป.3 รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), การสังเกต, 24 ม.ค. 2554)

4. กรณีศึกษาที่ 4 โรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)

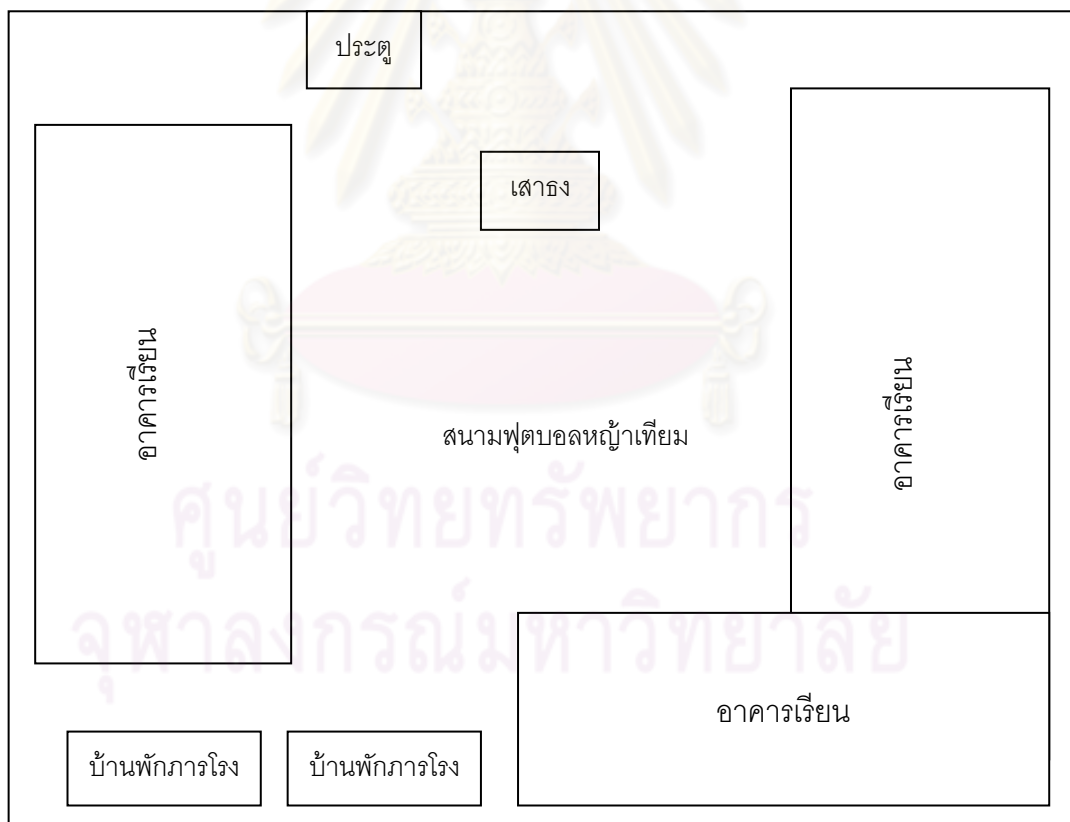
โรงเรียนข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 2 มหาไชย แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 125 คน ข้าราชการครู 9 คน (รวมทั้งผู้อำนวยการ) ไม่มีรองผู้อำนวยการ มีเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน นักการภารโรง 3 คน พี่เลี้ยงเด็ก 2 คน

จากการสังเกตบริเวณโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีความสะอาด เรียบร้อย มีการจัดภูมิทัศน์ที่สวยงาม โดยโรงเรียนเพิ่งทำการปรับสนามหน้าอาคารเรียนเป็นสนามหญ้าเทียม และสร้างศาลาไทยเป็นศาลาเอนกประสงค์ ในการปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก

กรมศิลปากร เนื่องจากโรงเรียนวัดราชนัดดานั้นอยู่ในพื้นที่พระบรมมหาราชวัง บริเวณหน้าอาคารเรียนมี
เก้าอี้ให้นั่งพักผ่อน และยังมีมุมหนังสือให้ได้ศึกษาเรียนรู้

นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้อง
วิทยาศาสตร์ ห้องดนตรีไทย ห้องสหกรณ์ ห้องลูกเสือ ห้องสมุด ป้ายนิเทศที่เผยแพร่ความรู้
ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม มีการจัดมุมหนังสือตามจุดต่าง ๆ

แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย วัดราชนัดดา โลหะปราสาท วัดสระเกศ(ภูเขาทอง)
วัดเทพธิดาราม(กุฎิสุนทรภู่) หอนิทรรศน์ตนโกสินทร์ หอศิลป์พระบาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้ารัชกาลที่ 7 สมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ลาน
พลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ พิพิธภัณฑ์ 16 ตุลาคม (ที่แยกคอกวัว) เป็นต้น

แผนภาพที่ 4.7 แผนผังอาคารเรียนโรงเรียนข่าววิทยวิทยา (นามสมมติ)

สภาพทั่วไปของชุมชน

รอบๆ โรงเรียนจะมีชุมชนอยู่ 2 ชุมชน ซึ่งทั้ง 2 ชุมชนจะเป็นชุมชนเล็ก ๆ ซึ่งทาง กรุงเทพมหานคร กำลังจะนำพื้นที่บางส่วนของชุมชนป้อมมหากาฬมาปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ อีกส่วนหนึ่งเป็นธนาคาร บริษัท ร้านค้า และหน่วยงานของทางราชการที่ตั้งอยู่รอบโรงเรียน ทำให้มองดูเสมือนมีคนอยู่มาก แต่จริง ๆ แล้ว บุคคลเหล่านี้จะไปเข้าเย็นกลับ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณรอบโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียน จะมีอาชีพใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ฐานะยากจน ต้องพึ่งโรงเรียนตลอด หลังจากกรุงเทพมหานครปรับปรุงพื้นที่บางสวนเป็นสวนสาธารณะจะทำให้จำนวนนักเรียนลดน้อยลงอีก

ข้อมูลพื้นฐาน

ปรัชญา “คุณธรรม คุณภาพ คุณลักษณะ”

วิสัยทัศน์

มุ่งจัดการศึกษาโดยใช้คุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและใช้สื่อเทคโนโลยีพัฒนาผู้เรียนให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และอนุรักษ์ความเป็นไทย เป็นคนดี คนเก่ง ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

เสริมสร้างระเบียบวินัย ฝึกใฝ่คุณธรรม

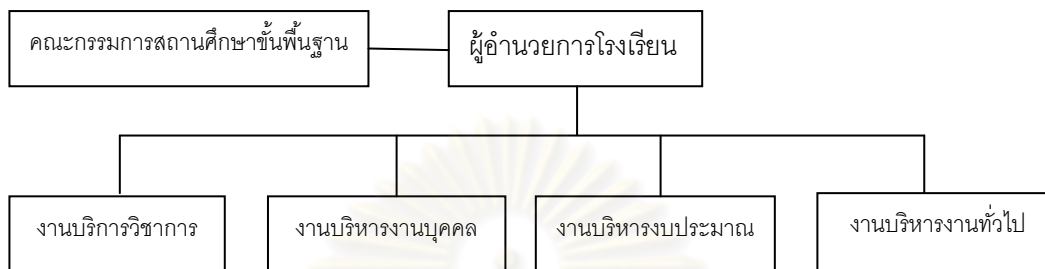
นำสมัยวิชาการ สืบสานวัฒนธรรมไทย

มีพลานามัยที่ดี ใช้ชีวิตพอเพียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

แผนภาพที่ 4.8 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนข้าวมฤตวิทยา

ที่มา: รายงานการประเมินตนเอง, 2552

ข้อมูลการสังเกตการจัดการเรียนการสอน

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ข้าวมฤตวิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 17 ก.พ. 2554

ห้องเรียนอยู่ชั้น 3 อากาศถ่ายเทห้องโปร่ง แสงสว่างเพียงพอ มีบอร์ดแสดงผลงานนักเรียน
แล้วก็บอร์ดแสดงบุคคลสำคัญ วันสำคัญ

ครูให้นักเรียนเปิดแบบฝึกหัด เรื่อง คำกริยา ให้เด็กนักเรียนหาคำกริยาในแบบฝึกหัด แล้ว
เรียกให้นักเรียนตอบ บางคนก็ยกมือขอตอบ เด็กช่วยกันหาคำกริยาในแบบฝึกหัดแล้วก็ยกมือตอบ ครู
จึงต้องบอกว่าใครยกมือเร็วที่สุด คนนั้นมีสิทธิ์ตอบก่อน นักเรียนแข่งกันยกมือตอบ จากนั้นครูก็สั่งให้
แต่งเรื่องสั้น ความยาว 5 บรรทัดขึ้นไป แต่งชื่อเรื่อง ดูรูปภาพ แล้วเขียนบรรยายจากคำที่กำหนดให้ใน
แบบฝึกหัด ครูสอนไปให้งานทำไปด้วย ใครทำเสร็จแล้วให้มาส่งเลย ครูคอยตรวจแก้ และให้
คำแนะนำ นักเรียนก็จะกลับไปแก้แล้วนำมาส่งใหม่ (ระหว่างที่เด็กนั่งทำงานครูก็ถามว่ามีใครจะฝาก
เงินบ้าง เป็นกรวให้นักเรียนออมเงิน) หลังจากเรียกเด็กให้มาฝากเงินแล้ว ครูก็เดินตรวจดูนักเรียนทีละ
คนว่าแต่ละคนเขียนเป็นไง ทำไปถึงไหนแล้วและคอยให้คำแนะนำ เด็กก็มีซักถามครูตลอดเวลา อย่าง
ถามว่าคำนั้นคำนี้สะกดอย่างไร เขียนด้วยตัวอะไรบ้างถามคำที่ไม่ค่อยรู้จักให้ครูสะกดให้ฟัง จากนั้น
ครูก็สั่งงานล่วงหน้าว่าปิดเทอมให้ไปคัดลายมือมาให้อ่านให้ออก แล้วก็เดินตรวจดูว่าลายมือเด็กเป็น

อย่างไร เขียนเรียบร้อยใหม่ เป็นการฝึกนักเรียนให้คัดลายมือ (เมื่อวานมีทดสอบการอ่านไปด้วย มีอ่านไม่ออก 1 คน อ่านไม่คล่อง 2 คน ที่เหลืออ่านคล่อง เกณฑ์มี 4 ระดับ แต่ครูจำได้แค่ 3 ระดับ คือ 1. อ่านคล่อง 2..... 3. อ่านไม่คล่อง 4. อ่านไม่ออก)

ครูตรวจงานแล้วให้ข้อมูลกลับมาเลยว่านักเรียนเขียนเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงหรือแก้ตรงไหนบ้าง เด็กก็เข้าใจขึ้น และสามารถกลับไปปรับแก้ได้เลย การเขียนวันวรรค การเขียนถูกเขียนผิด ตรวจดูคำให้ ดูความสอดคล้องของเนื้อเรื่องกับคำและรูปภาพว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ครูต้องคอยตรวจดูความถูกต้อง สะกดคำให้นักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่เขียนผิดเยอะ ผันเสียงวรรณยุกต์ผิด ครูต้องคอยช่วยแก้ไขให้ถูกต้อง ครูคอยตรวจความต่อเนื่องของเนื้อเรื่อง ความสอดคล้อง ความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องที่แต่งขึ้นมา ครูต้องสอนเขียนแล้วให้รู้จักวันวรรคเมื่อจบประโยค ครูมีการติการชมไปในตัว (ตรวจแล้วแก้งานเลยเด็กก็จะรู้ว่างานที่ทำไปเป็นเช่นไร) จากนั้นครูส่งงานเพิ่มให้ทำแบบฝึกหัดในหน้า 183 ใครส่งงานแล้วก็ออกไปตั้งแถวเตรียมไปกินข้าว (เอางานลงไปทำต่อด้วย)

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 21 ก.พ. 2554

ครูทบทวนเรื่อง คำนาม กริยา กรรม สรรพนาม นักเรียนช่วยกันตอบ มีสอบเก็บคะแนน 10 ข้อ เน้นให้เด็กอ่านโจทย์ให้ชัดเจน ก่อนเรียนก็มีการสอบถามสารทุกข์สุขดิบใครขาด ใครไม่มา ใครเป็นอะไร แล้วก็ถามเด็กว่าครั้งที่แล้วเรียนอะไรไปบ้าง จากนั้นครูก็เริ่มทบทวนให้ฟัง เด็กชอบถามครูว่าคำนั้นคำนี้เขียนอย่างไร สะกดอย่างไร ผมเขียนไม่ถูก หนูเขียนไม่ได้ ครูต้องคอยสะกดให้หรือเขียนให้ดูบนกระดานแล้วบางครั้งก็มีอธิบายเพิ่มเติม ครูให้เด็กทำแบบฝึกหัด แล้วถามว่าทำเสร็จหรือยัง ให้รีบทำให้เสร็จเดี๋ยวจะมีสอบต่อเด็กก็จะมีข้อซักถามมาถามครูอยู่เรื่อย ๆ คำที่เด็กสงสัย ครูก็สนใจฟังและตอบนักเรียนอธิบายให้นักเรียนฟัง เมื่อทำข้อสอบเสร็จแล้ว ครูเอามาตรวจแล้วมีซักถามนักเรียนว่าได้มาเรียนวันที่ครูสอนเรื่องคำนาม กริยา สรรพนาม หรือเปล่า ตรวจดูว่าเด็กเข้าใจในเรื่องที่เรียนไปหรือไม่ เมื่อทดสอบเสร็จตรวจเสร็จครูก็เฉลยให้นักเรียนฟังและอธิบายทีละข้อ ๆ นักเรียนก็ช่วยกันตอบ (มีเด็ก 1 คน (ฮัท) เดินไปรอบๆ ห้อง ไปดูงานของคนโน้นคนนี้ เป็นเด็กพิเศษ)

ครูภาษาไทย ป.3 รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 22 ก.พ. 2554

ครูสอนเรื่องแผนที่ ครูอธิบายความหมายของแผนที่ ครูจดบนกระดานให้นักเรียนได้จดตามลงในสมุด แผนที่ คือ แบบที่เขียนย่อจากพื้นดิน เพื่อบอกลักษณะของพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ทะเล จังหวัด ทางรถไฟ ถนน เป็นต้น ครูใช้สื่อ เป็นบัตรคำ เป็นแผนภูมิรูปภาพ แล้วก็มีกาตั้งคำถามนักเรียน นักเรียนไม่ตั้งใจฟังคำถามให้จบก็ตอบเลย ครูต้องคอยเน้นย้ำว่าให้ฟังให้จบก่อน เมื่อฟังจบแล้วต้องคิดให้ดีแล้วจึงค่อยตอบ ครูต้องคอยเน้นย้ำอยู่เรื่อยๆ ครูอธิบายต่อว่า ส่วนแผนภูมิ คือ แผนภาพอย่างหนึ่งที่เขียนบอกจำนวนเวลาหรือระดับสิ่งของต่าง ๆ ที่แสดงไว้ ซึ่งแผนภูมิที่พบอยู่เสมอ ได้แก่ แผนภูมิแท่ง แผนภูมิรูปภาพ เป็นต้น ครูก็มีรูปภาพมาให้ดู นักเรียนก็เข้าใจมากขึ้น ครูเอาแผนภูมิรูปภาพมาให้ให้นักเรียนดูแล้วตั้งคำถามให้นักเรียนคิดตอบ จากนั้นก็มีใบงานให้เด็กได้ทำ

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 17 ก.พ. 2554

ห้องเรียนอยู่ชั้น 4 อากาศถ่ายเทห้องโปร่งโล่ง แสงสว่างเพียงพอ มีบอร์ดแสดงผลงานนักเรียนแล้วกับบอร์ดแสดงบุคคลสำคัญ วันสำคัญ มีมุมผลงานนักเรียน มุมรักการอ่านมุมหนังสือ

ครูเฉลยข้อสอบ NT ถ้าสุดที่นักเรียนได้สอบไปดูว่าเด็กตอบได้บ้างไหมให้อ่านโจทย์แล้วช่วยกันเฉลย ครูคอยอธิบายตัวเล็อกทีละตัวเล็อกอย่างละเอียดให้นักเรียนได้เข้าใจ (มีนักเรียนไม่สนใจอยู่ 1 คน นนทวิช (มัลลิกา อรชุน 2 คนนี้ก็เป็นอย่าง)ไม่ตอบคำถาม หนึ่งนิ่งๆ ไม่ค่อยสนใจ ครูถามก็ไม่ค่อยตอบ ไม่ยอมตอบ) ครูสอนให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต การเอาใจใส่ ควรอ่านคำถามอย่างน้อย 2 รอบเพื่อความเข้าใจในคำถาม จากนั้นครูให้อาแบบฝึกหัดขึ้นมาทำ และให้ไปหยิบนิทานมุมห้องมาคนละ 1 เรื่องเอาสมุดหรือกระดาษขึ้นมาแต่งเรื่อง ให้มีตัวละคร สถานที่ เหตุการณ์เป็นไปอย่างไร ให้ข้อคิดอะไร

ครูภาษาไทย ป.5 รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), ผู้วิจัยสังเกต, 22 ก.พ. 2554

ครูสอนเรื่องคำควบกล้ำ คำควบแท้และคำควบไม่แท้ ครูจดกลอนลงบนกระดาน

“คำควบไม่แท้”

มีสาวทรวดทรงสวย	ทราบว่ารวยมีทรัพย์หนา
ทราวมวยปลุกพุกทรา	ใกล้ต้นไทรตะเชิงเทรา
น้ำพัดทรายมาแทรก	ทรวงแทบแยกต้องอับเฉา
ฐานะทชุดไทรหมเหงา	เร่งรีบเข้าในกระทรวง

ครูชี้ให้เด็กตอบ(จำเป็นคน ๆ) จากนั้นครูให้เด็กอ่านออกเสียงคำกลอน คำประพันธ์ แล้วถามคำถาม เป็นแบบทดสอบ

นิทานพื้นบ้าน

ที่สงขลามีนิทานพื้นบ้านเล่า ตำนานเค้า เกาะแมวอ้าง ช้างเกาะหนู นานมาแล้วมีพ่อค้าจีนคนหนึ่งคุมเรือสำเภาจากเมืองจีนมาค้าขายที่เมืองสงขลาเมื่อขายสินค้าหมดแล้วจะซื้อสินค้าจากสงขลากลับไปเมืองจีนเป็นประจำ วันหนึ่งขณะที่เดินซื้อสินค้าอยู่นั้น พ่อค้าได้เห็นหมากับแมวคู่หนึ่งมีรูปร่างหน้าตาน่าเอ็นดู จึงขอซื้อพาลงเรือไปด้วย หมากับแมวเมื่ออยู่ในเรือนาน ๆ ก็เกิดความเบื่อหน่ายและอยากจะได้กลับไปอยู่บ้านที่สงขลา จึงปรึกษาวางวิธีการที่จะกลับบ้าน หมมาได้บอกกับแมวว่าพ่อค้ามีดวงแก้ววิเศษที่ใครเกาะแล้วจะไม่จมน้ำ แมวจึงคิดที่จะได้แก้ววิเศษนั้นมาครอบครองจึงไปขมขู่หนูให้ขโมยให้ และอนุญาตให้หนูหนีขึ้นฝั่งไปด้วย ครั้นเรือกลับมาที่สงขลาอีกครั้งหนึ่ง หนูก็เข้าไปลอบเข้าไปลักดวงแก้ววิเศษของพ่อค้าโดยอมไว้ในปาก แล้วทั้งสาม ได้แก่ หม่า แมว และหนู หนีลงจากเรือว่ายน้ำจะไปขึ้นฝั่งที่หน้าเมืองสงขลา ขณะที่ว่ายน้ำมาด้วยกัน หนูซึ่งว่ายน้ำนำหน้ามาก่อนก็นึกขึ้นได้ว่าดวงแก้วที่ตนอมไว้ในปากนั้นมีค่ามหาศาล เมื่อถึงฝั่งหมากับแมวคงแย่งเอาไป จึงคิดที่จะหนีหมากับแมวขึ้นฝั่งไปตามลำพัง ดวงแก้วจะได้เป็นของตนเองแต่เพียงผู้เดียวตลอดไป แต่แมวที่ว่ายน้ำตามหลังมาก็คิดจะได้ดวงแก้วไว้ครอบครองเช่นกัน จึงว่ายน้ำดำตรงรี่เข้าไปหาหนู ฝ่ายหนูเห็นแมวตรงเข้ามาก็ตกใจกลัวแมวจะตะปบจึงว่ายน้ำหนีสุดแรงและไม่ทันระวังตัวดวงแก้ววิเศษที่อมไว้ในปากก็ตกลงจมนหายไปไหนเลย เมื่อดวงแก้ววิเศษจมน้ำไปทั้งหนูและแมวต่างหมดแรงไม่อาจว่ายน้ำต่อไปได้

สัตว์ทั้งสองจึงจมน้ำตายกลายเป็น "เกาะหนูเกาะแมว" อยู่ที่อ่าวหน้าเมืองสงขลา ส่วนหมากก็ตะเกียกตะกายว่ายน้ำไปจนถึงฝั่ง แต่ด้วยความเหน็ดเหนื่อยจึงขาดใจตายกลายเป็นหินเรียกว่า "เขาดังกวน" เป็นภูเขาตั้งอยู่ริมอ่าวสงขลา ส่วนดวงแก้ววิเศษที่หล่นจากปากหนูก็แตกแหลกละเอียดเป็นหาดทราย เรียกสถานที่นี้ว่า "หาดทรายแก้ว" ตั้งอยู่ทางเหนือของอ่าวสงขลา

หลังจากอ่านบทกลอนเสร็จก็จะมีคำถามมาให้ให้นักเรียนช่วยกันคิดคำตอบ นักเรียนยกมือแย่งกันตอบคำถาม ช่วยกันดู ช่วยกันวิเคราะห์ จากนั้นครูก็อธิบายตัวเลือกที่ละตัวให้เด็กได้เข้าใจได้มากขึ้น (ครูจดกลอนบนกระดานแล้วค่อยให้เด็กอ่านทีละเรื่องจากนั้นก็มีการถามคำถาม แล้วก็ขึ้นอีกกลอนหนึ่ง จากนั้นก็ถามคำถามจนครบ ในแต่ละเรื่องครูจะสรุปปิดท้ายว่าข้อคิดมีอะไร เนื้อเรื่องกล่าวถึงอะไรบ้าง) จากนั้นครูมีเกมมาให้นักเรียนเล่น เป็นบัตรคำ โดยจะให้เด็กตอบว่า คำในบัตรคำต่อไปนี้เป็นคำที่มาจากภาษาอะไร รู้ได้อย่างไรว่าแต่ละคำมาจากภาษาอะไร สังเกตจากอะไร โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม แข่งกันให้ยกมือตอบ

จากนั้นครูสรุปให้ฟังอีกครั้งว่าคำไทยแท้สังเกตได้จาก

๑. เป็นคำพยางค์เดียวที่มีความหมาย เช่น พ่อ แม่ บ้าน เรือน ดิน น้ำ ลม ไฟ
๒. มีตัดสะกดตรงตามมาตรฐานตัวสะกด เช่น แม่ก ก ใช้ ก สะกด เช่น นก จิก แม่ก ด ใช้ ด สะกด เช่น มด ผิด คัด จัด เบ็ด แม่กน ใช้ น สะกด เช่น กรน ก้น
๓. มีเสียงวรรณยุกต์แน่นอน คำที่มีเสียงวรรณยุกต์ใดจะมีความหมายเฉพาะคำนั้น ถ้าเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ ความหมายของคำก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น ชา ช่า ช้ำ คา ค่า คำ ทุกคำจะมีความหมาย
๔. คำไทยแท้จะไม่นิยมคำควบกล้ำ และตัวการ์นต์
๕. คำไทยแท้จะไม่ใช้พยัญชนะต่อไปนี้ ฮ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ฌ ษ ฬ
๖. คำไทยแท้จะไม่มีการเปลี่ยนรูปคำเหมือนภาษาอื่น เช่น ภาษาบาลี-สันสกฤต เพื่อให้มีความหมายเปลี่ยนไป

ครูจะมีใบงานมาให้ให้นักเรียนทำทำชั่วโมง หลังจากครูอธิบายว่าคำใดเป็นคำไทยแท้เสร็จและให้นักเรียนส่งตรวจครวหน้า ส่งสมุดให้ครูตรวจด้วย

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในด้าน 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งจะนำเสนอแต่ละประเด็นที่ศึกษาของกรณีศึกษาดังนี้

1.1 การบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการทั้ง 4 โรงเรียนจะยึดหลักการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (school based management) ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินงานทุกโครงการ มีการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการนิเทศติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้การอบรมความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการสอนให้กับครูผู้สอน ใช้การสร้างทีมงานคุณภาพในการดำเนินงานและวางแผนงาน และให้อิสระกับครูในการทำงานอย่างเต็มที่

“ในการบริหารแต่ละด้านเค้าก็จะมีอยู่ 4 ฝ่าย ก็จะจัดการระบบในการบริหาร โดยแบ่งเป็นคุณครูเป็นคนรับผิดชอบ แบ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่าย ก็ดี ก็จะมีการแจกงานมาถึงเราอย่างนี้ มีการกระจายงานมาหา โดยมีครูที่เป็นหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายเป็นคนรับผิดชอบ”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“ในด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน จริง ๆ แล้ว ผอ.จะเป็นนักพัฒนานะ เพราะว่าก่อนหน้านี้อยู่กับ ผอ.ท่านอื่น ท่านมาเป็นรักษาการก็ไม่ได้มีอะไรมาก คือท่านแค่มารักษาการในส่วนอื่น ๆ ตอนที่ผ่านมาก็ไม่ได้มีอะไร คือ แต่ละท่านอยู่ไม่นานก็ย้าย ที่ฟังจากครูที่อยู่ก่อนนะ แต่มี ผอ.ท่านนี้อยู่ยาวนาน ก็เลยเห็นผลงานเยอะ”

(ครูภาษาไทย รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นจะให้ความสำคัญทางด้านภาษาไทย เริ่มจากการปูพื้นฐานนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ซึ่งนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ต้องสามารถอ่านพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ได้

เนื่องจากโรงเรียนซ่อม่วงวิทยา (นามสมมติ) นั้นเป็นโรงเรียน 2 ภาษา ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการปูพื้นฐานภาษาไทยให้แน่นก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ภาษา และวิชาอื่น ๆ ต่อไป

การเป็น ผอ. ต้องรู้ทุกเรื่องต้องรู้ให้รอบ โดยเฉพาะเรื่องวิชาการต้องลงลึก ต้องทำเอกสาร แบบฟอร์ม การวัดการประเมิน ซึ่งโรงเรียนนี้ ผอ.มาทำงานที่นี้จากโรงเรียนที่ไม่ค่อยมีอะไรที่มันเป็นหลักฐานให้ผู้ประเมินมาเห็น การทำงานค่อนข้างจะเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม แต่เดี๋ยวนี้จะเป็นรูปธรรมเยอะ เพราะเอกสารหลักฐานการศึกษามีจริงแล้วเราก็ทำจริงๆ การบริหารจัดการของ ผอ. เด็กที่นี้ต้องอ่านหนังสือได้ตามศักยภาพของแต่ละระดับชั้น ผอ.พูดได้เลยว่าภาษาไทยถือว่าเป็นวิชาที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา ถ้าภาษาไทยยังเรียนไม่ดี อย่าหวังเลยว่าจะไปเรียนภาษาจีนได้ดี ผอ. เลยมีสโลแกนว่า “เด็กโรงเรียนนี้ต้องปลอดการอ่านหนังสือไม่ออก” เด็กอนุบาล 2 ของผอ.ต้องอ่านพาดหัวข่าวตัวโต ๆ ได้ และตัวผอ. ก็จะเป็นคนสอบเด็กเองด้วย ผอ.จะมีบันทึกว่ามีเด็กอ่านไม่ออกกี่คน ห้องไหนบ้าง ผอ.บันทึกไว้หมด”

(ผู้อำนวยการ รร. ซ่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มี.ค. 2554)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทย โดยวันเสาร์ทางโรงเรียนจะเปิดติวให้กับนักเรียนฟรีและมีการติวเพื่อเตรียมสอบทั้ง NT และ O-NET และในช่วงปิดภาคเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมีแผนการจะส่งครูทุกกลุ่มสาระการเรียนไปอบรมเกี่ยวกับภาษาไทยอีกด้วย

“หลัก ๆ แล้วเราต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาองค์กรภาพรวม พัฒนาการบริหารโรงเรียน พัฒนาครู พัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ภาษาไทยจากที่ทำมา 1 ปีเนี่ย ส่วนหนึ่งก็มาจากการจัดการเรียนการสอนของครูสมัยใหม่ ครูที่จบการฝึกหัดครูหรือจบทางด้านครุศาสตร์สมัยใหม่ยังไม่มีคามอดทนและมีจิตวิญญาณในความเป็นครู ยังต้องพัฒนาอีกนะคะ เพราะฉะนั้น ผอ.มีแผนว่าปิดภาคเรียนนี้จะให้ครูทุกคนได้รับการอบรมทักษะการสอนภาษาไทย ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ครูภาษาไทยก็ต้องเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนคนหนึ่ง อ่านออกเขียนได้ มันต้องร่วมมือกันทุกกลุ่มสาระ ไม่ใช่แค่ครูภาษาไทยอย่างเดียว ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกัน

เพราะถ้าภาษาไทยแข็งแรงทุกกลุ่มสาระก็จะแข็งแรงไปด้วย และวันเสาร์ทางโรงเรียนก็มีจัดติวเพิ่มเติมให้นักเรียนที่สนใจอีกด้วย”

(ผู้อำนวยการ รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเห็นถึงปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออก การอ่านไม่คล่องของเด็กนักเรียน จึงร่วมมือกับกับครูภาษาไทย ให้นักเรียนได้มาทดสอบอ่านกับผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อดูว่านักเรียนมีปัญหานั้นด้านใดบ้าง จะได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยจะมีการทำบันทึกว่ามีนักเรียนอ่านไม่ออกกี่คน อ่านไม่คล่องกี่คน ชื่ออะไร เรียนอยู่ชั้นไหนบ้าง ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูจะได้วางแผนการจัดการ สอนซ่อมเสริมหรือติวเพิ่มเติมได้

“เรามีวิสัยทัศน์ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนาครูสู่มืออาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรมนำความรู้ สู่วิถีเทคโนโลยี ตามวิถีความพอเพียง เคียงคู่วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วม เราเน้นชุมชน ทั้งชุมชน พระสงฆ์ กรรมการสถานศึกษา และในด้านการอ่านออกเขียนได้นั้นเป็นนโยบายของโรงเรียนอยู่แล้วว่านักเรียนทุกคนต้องอ่านออกและเขียนได้ แต่ว่าเราจะทำอย่างไรละ ผอ.ก็เริ่มสำรวจนักเรียนเลย ผอ.เรียกนักเรียนมาทดสอบอ่านเลย ดูสิว่าครูเค้าวัดด้วยใหม่ว่าใครอ่านออก อ่านไม่ออก ผอ.ก็จะทดสอบทุกชั้น ตั้งแต่ป.1-ป.6 ว่ามีกี่คน จากนั้นก็เอาเด็กเหล่านี้มาซ่อมเสริม โดยผอ.จะประชุมกับครู แล้วก็แบ่งงานกัน แล้วจัดซ่อมเสริมชั่วโมงสุดท้าย และหลังโรงเรียนเลิกเพิ่มไปอีก 1 ชม. เน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้ แล้วหลังจากสอบเสร็จก่อนปิดภาคเรียน ผอ.ก็จะให้เด็กกลุ่มนี้มาเรียนเพิ่มเติม ส่วนเด็กที่อ่านคล่องแล้วก็ไม่ต้องมาจนกว่าจะรับผลสอบ เด็กที่อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่องก็จะลดลงไปเรื่อย ๆ และเด็กก็จะอ่านได้ดีขึ้น”

(ผู้อำนวยการ รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเรียนมีการมุ่งพัฒนาการสอนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เน้นให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ ผู้อำนวยการโรงเรียนจะมุ่งไปที่ผลตรงที่ว่านักเรียนทุกคนต้องอ่านออกทุกคน เพราะฉะนั้นทางโรงเรียนจึงมีการจัดชั่วโมงเสริมตอนพักกลางวันระหว่างเวลา 12.30 น.- 13.00

น. เพื่อปลูกฝังการรักการอ่าน ทุกคนต้องอ่านหนังสือ โดยจะมีครูคอยดูแล ครูแต่ละคนจะมีเด็กในความดูแลของตนประมาณ 12 คน โดยทางโรงเรียนแบ่งเป็นระบบสี่ 8 สี่ และมีครู 8 คน คอยดูแลให้คำแนะนำนักเรียน

“ด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาการเรียนการสอน มุ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งไว้ตามหลักสูตร เน้นเรื่องเด็กอ่านออกเขียนได้ เราจะมีชั่วโมงเสริมตอนกลางวันก็คือ ครึ่งชั่วโมงระหว่างเวลา 12.30 น.-13.00 น. เพื่อให้เด็กรักการอ่าน โดยจะมีครูดูแลตลอด และเราทำกันทุกวัน”

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

1.2 การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียนจะมีลักษณะร่วมกันที่เหมือนกัน คือ ใช้ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ใช้การกระตุ้นด้วยคำถาม เพิ่มกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยทุกโรงเรียนจะมีโครงการรักการอ่านร่วมไปกับการจัดการเรียนการสอน และในส่วนที่แตกต่างกันคือ

จะเน้นการสอนแบบให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและมีการบูรณาการวิชาภาษาไทยเชื่อมโยงกับวิชาอื่น ๆ มีการพูดให้กำลังใจ และปรบมือให้นักเรียนตลอดเวลา มีการพานักเรียนไปทัศนศึกษาเพื่อเปิดโลกการเรียนรู้ของนักเรียน

“แผนการสอนของพี่ก็ดูจากโครงสร้างหลักสูตร ดูโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลาแล้วก็มาลงที่แผน เขียนแผนล่วงหน้าก่อน แล้วค่อยลงแผนผอมในรายชั่วโมงไป พี่ก็ไม่ค่อยมีเทคนิคการสอนอะไร ส่วนใหญ่จะให้เด็กได้ทำกิจกรรมในชั้นเรียน ให้เค้าได้คิดได้แสดงออก เค้าก็สนุก”

(ครูภาษาไทยป.3 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 9 มี.ค. 2554)

“ด้านการจัดการเรียนรู้ที่ทำแผนการสอนเป็นรายภาคเรียน การสอนของพี่ก็ยืดหยุ่นตามเวลาและการเรียนรู้ของเด็ก พี่ก็จะใช้เกม เพลง บัตรคำ สิ่งของที่ถูกรอบ ๆ ตัวมาเป็นสื่อในการสอน ช่วยให้เด็กเข้าใจได้มากขึ้น ”

(ครูภาษาไทยป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“เมื่อนักเรียนตอบคำถามถูกต้อง ครูจะพูดชมให้กำลังใจ และปรบมือให้ทุกครั้ง สื่อที่ใช้ก็จะเป็นสิ่งของที่ถูกรอบ ๆ ตัว นักเรียนมีกำลังใจและยกมือแย่งกันตอบคำถาม”

(ผู้วิจัย, สังเกต, 12 ก.ค. 2553)

เน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำกิจกรรมให้นักเรียนได้กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก

“ในด้านการจัดการเรียนรู้เราก็มีการจัดทำแผนการสอน ในการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้เราก็จะยืดหยุ่นไปตามความยากง่ายของแผนการเรียนรู้ก็นำมาปรับให้เข้ากับเด็กนะคะ เวลาสอนพี่ก็มีสื่อมาช่วย มีกิจกรรมมาเสริมทำให้เค้าเข้าใจได้มากขึ้น”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตัยวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“ครูมีบัตรยกธงมาให้ให้นักเรียนหัดอ่าน คัดลายมือ แล้วตอบคำถามจากเรื่องที่ครูจดให้อ่าน จากนั้นครูจะคอยตั้งคำถามแล้วให้นักเรียนยกมือตอบ ช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน”

(ผู้วิจัย, สังเกต, 24 ส.ค. 2553)

มีการใช้กิจกรรมภายในชั้นเรียน มีการวิจัยในชั้นเรียนมีการออกแบบชิ้นงานและการจัดทำสื่อร่วมกับครู

“แผนการสอนพี่ก็วางไว้ยาวๆ เรามีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาเด็กอ่อน อย่างเด็กชั้นป.3 เมื่อปีที่แล้วที่พี่สอนนะจะอ่อนในเรื่องของการออกเสียง การอ่านไม่คล่องในเรื่องของคำควบกล้ำ เราก็จะทำการวิจัยและพัฒนาในเรื่องนี้ แต่ในเด็กปีนี้เด็กจะอ่อนในเรื่องของการอ่านได้แต่

ไม่คล่อง พี่ก็จะทำวิจัยเกี่ยวกับการอ่านสะกดคำ สำหรับการอ่านที่มีตัวสะกดมีมาตราตัวสะกด เพราะว่ามันเหมาะกับเด็กที่พออ่านได้แล้ว แต่จะให้อ่านเป็นคำเลยแบบเห็นแล้วอ่านเลยแบบนี้ยังไม่ได้ ก็จะต้องทำแบบฝึกตรงนี้ขึ้นมาให้ฝึกอ่านบ่อย ๆ พี่จะเน้นมาก ๆ ในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ เพราะว่าเราคิดไปเถอะว่า ถ้าเค้าอ่านของเราได้ วิชาอื่น ๆ เค้าก็จะอ่านได้เค้าก็จะทำได้ไปเอง ในส่วนของเด็กเล็กก็จะเน้นเรื่องการอ่านการเขียน และส่วนเด็กโตนั้นก็ต้องหาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย เช่น จากนิตยสาร จากข่าว จากอะไรต่าง ๆ ที่ทันสมัยที่เค้าควรรู้ และก็ทำสื่อร่วมกันเค้าจะชอบ”

(ครูภาษาไทย รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

“ครูให้นักเรียนเตรียมกระดาษมาทำสื่อ pop up โดยให้นักเรียนวาดภาพหรือจะปริ้นรูปภาพมาก็ได้ ระบายสีตกแต่งให้สวยงามพร้อมเขียนคำบรรยายใต้รูปภาพ โดยภาพที่ครูให้ทำนั้นก็จะเป็นจุดต่าง ๆ ภายในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อทำเสร็จครูจะเคลือบพลาสติกใสให้จะได้เก็บไว้ใช้ได้นาน”

(ผู้วิจัย, สังกศต, 26 ม.ค. 2554)

เน้นการสอนให้ครบตามเนื้อหาโดยการใช้ใบความรู้และใบงาน และทางโรงเรียนมีกิจกรรมเสริมการจัดค่ายในการพัฒนาความสามารถของนักเรียนควบคู่ไปด้วย

“คือก็เป็นครูศิลปะนะค่ะ แต่ต้องมาสอนภาษาไทยด้วย แผนการสอนก็เลยมีเฉพาะของวิชาศิลปะ ส่วนภาษาไทยนั้นก็สอนตามเนื้อหา โดยดูจากหนังสือว่าเด็กต้องเรียนรู้อะไรบ้าง ก็สอนให้ครบตามหนังสือ สื่อการสอนก็ไม่ค่อยมี ส่วนใหญ่จะให้นักเรียนทำเป็นใบงานใบความรู้ ซึ่งตอนนั้นก็กำลังพัฒนาตนเองอยู่”

(ครูภาษาไทย รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

“ครูให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด เรื่อง คำกริยา โดยให้นักเรียนหาคำกริยาในแบบฝึกหัด แล้วครูจะเรียกให้นักเรียนตอบคำถาม”

(ผู้วิจัย, สังกศต, 17 ก.พ. 2554)

1.3 การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ พบว่า ทั้ง 4 โรงเรียนจะเน้นการปรับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ในโรงเรียนซ่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), มีการจัดทำห้องสมุดใหม่และในอนาคตจะพัฒนาห้องสมุดให้ครบวงจร จะจัดทำเป็นห้องสมุดแบบ E-Library แหล่งการเรียนรู้ก็จะอยู่ภายในชุมชนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน หรือพาไปทัศนศึกษายังสถานที่อื่น ๆ ซึ่งการไปทัศนศึกษาในแต่ละครั้งนักเรียนจะมีใบงานไว้สำหรับจดบันทึกเรื่องราวที่นักเรียนได้ไปศึกษามา และต้องนำมาส่งครูด้วย สื่อที่ครูใช้ก็จะเป็นสิ่งที่หาได้ง่าย หรือเป็นสื่อที่ครูผลิตขึ้นเอง เช่น บัตรคำ หรือถ้าสอนเรื่องบทเพลง บทกลอน ก็จะมีเทปมาเปิดให้นักเรียนฟัง

“สื่อที่เราจะได้มาจาก 1) สำนักการศึกษาส่งมาให้ 2) ใ้ดงบประมาณมาให้ครูผลิตสื่อ 3) สื่อที่โรงเรียนใ้ดงบประมาณเองแล้วจัดซื้อมาให้ครู 4) ครูอาจจะผลิตเอง ส่วนใหญ่เดี๋ยวนี้อันคั้นว่าเอาจากอินเทอร์เน็ตกัน ก็เอามาปรับใช้กัน และแหล่งการเรียนรู้ เราก็มีการพาเด็กไปทัศนศึกษาบริเวณใกล้ชุมชน พานักเรียนไปอ่าน จดบันทึก เวลาเราพาเด็กไปทัศนศึกษาเราก็จะมีใบงานให้เด็ก เด็กก็จะได้อ่านและจดบันทึกไปด้วย”

(ผู้อำนวยการ รร.ซ่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มี.ค. 2554)

“สื่อที่ใ้ใช้ก็มี เกม เพลง บัตรคำ เพราะเด็กใ้เป็นเด็กเล็ก ใ้ก็เลือกใ้ตามความเหมาะสม เช่น ถ้าเป็นบทร้อยกรอง ก็ต้องมีเทป ใ้ก็จะมีใ้เทปเปิด ถ้าเป็นบทพวกมาตราตัวสะกด ใ้ก็จะมีใ้พวกบัตรคำ ก็มีแผนภาพด้วย เด็กก็จะได้เรียนรู้ใ้ได้มากขึ้น”

(ครูภาษาไทย รร.ซ่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

มีการใ้สื่อที่ผลิตใ้ได้ง่ายอย่าง เช่น บัตรคำ (การเขียนคำลงบนกระดาษ A4) หรือการใ้เกมมาช่วยใ้ดึงดูดความสนใจของนักเรียนใ้เพื่อนำใ้เข้าสู่บทเรียน แหล่งการเรียนรู้ก็จะเป็นบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน

“กทม. ให้งบประมาณในการผลิตสื่อ และมีข้อบังคับว่าให้ครูผลิตสื่อเองอย่างน้อยปีละ 1 ชิ้น แต่พอมาถึงที่โรงเรียนก็อยากจะให้ผลิตปีละ 2 ชิ้น คือ หมายถึงชิ้นหลักๆ ที่เป็นสื่อถาวร และสื่อทั่วไป สื่อมีทั้งที่ กทม.จัดซื้อแล้วส่งมาให้ ไม่ว่าจะ เป็นสื่อ IT สื่อมัลติมีเดีย กทม.ให้การสนับสนุนมาเยอะ เราใช้แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติที่มีอยู่ในโรงเรียน ใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลจากห้องคอมพิวเตอร์ โดยอยู่ในความควบคุมของคุณครู ตามวัย ตามชั้น ตามศักยภาพ แหล่งการเรียนรู้ นอกจากห้องสมุดแล้ว โรงเรียนเราก็จะมีการพาไปทัศนศึกษา เริ่มตั้งแต่ต้นปีเลย พอเปิดภาคเรียนเราก็จะพาไปเข้าค่ายพุทธบุตร”

(ผู้อำนวยการ รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“พี่ก็ใช้สื่อเป็นตัวนำเข้าสู่บทเรียน อย่างเช่น เกมประมาณว่าจูงใจเค้า สื่อของพี่ก็มีที่ผลิตเอง หรืออาจจะไปยืมของเพื่อนครูที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน แหล่งการเรียนรู้โรงเรียนก็มีพาไปทัศนศึกษา ตั้งแต่ต้นเทอมเลย อย่างเข้าค่ายพุทธบุตร บางครั้งก็พาไปไกล ๆ ก็แถว ๆ โรงเรียนนี่ละ”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

มีสื่อสำเร็จรูปที่หลากหลาย และยังมีการผลิตสื่อร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน แหล่งการเรียนรู้ก็จะอยู่ภายในโรงเรียนเพราะโรงเรียนนั้นอยู่ภายในบริเวณวัด

“สื่อเราก็จะมีครูคอยผลิตสื่อ มีทั้งสื่อที่ครูและเด็กผลิตร่วมกัน เด็กก็จะค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ โดยเราเชื่อมโยงระบบอินเทอร์เน็ตให้เด็กรู้จักค้นคว้า และสุดท้ายเราจะเชิญวิทยากรมาสอนผลิตสื่อ ซึ่งในปีหนึ่งเราก็จะเชิญมา 1 ครั้ง อย่างล่าสุดก็มีเชิญวิทยากรมาสอนทำหนังสือเล่มเล็กที่ทำเป็น POP UP”

(ผู้อำนวยการ รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

“สื่อที่โรงเรียนเราก็มีเยอะ เค้าจะมีมาให้ สื่อสำเร็จรูปก็เยอะ แล้วก็มีเชิญวิทยากรมาสอนทำ POP UP ที่เห็นๆ นะ นั่นละทางโรงเรียนเชิญมา ก็ที่น้องเห็นว่าเราทำหนังสือเล่มเล็กที่เป็น POP UP อยู่ นั่นละ และล่าสุดก็มีวิทยากรจากข้างนอกมาสอนการแตงนิทาน”

(ครูภาษาไทย รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

มีการจัดทำสื่อกันเอง มีสื่อสำเร็จรูปบ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่ครูจะจัดทำเป็นใบความรู้ใบงาน แหล่งการเรียนรู้ก็จะอยู่บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน ทั้งนี้ในทุกโรงเรียนนั้นจะไม่มีห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

“สื่อเราสนับสนุนเต็มที่ อย่างห้องสมุด บรรณารักษ์อยากได้อะไรเพิ่มก็ให้เค้าสำรวจจากครูประจำวิชาว่าอยากได้อะไรเสริม โดยเฉพาะภาษาไทยเนี่ยเราสนับสนุนมากเลย แล้วเราก็มีสื่อ CAI เรามีการให้ครูได้ผลิตสื่อเองโดยสนับสนุนเป็นวัสดุอุปกรณ์ อย่างก่อนเปิดเทอมนี้เราก็มีการผลิตสื่อ ครูต้องการสื่ออะไร ชนิดไหน แล้วเค้าก็จะจัดทำกันเอง และแหล่งการเรียนรู้ก็มีหอนิทรรศน์โกสินทร์ ที่ข้างๆโรงเรียนของเรา เด็กของเราก็จะไปเรียนรู้จากตรงนั้น

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

ก็จะมีเด็ก ป.5 ชอบเล่นเกมเราก็จะเอามาประยุกต์กับเนื้อเรื่องที่สอน สื่อ ปกติก็ไม่ค่อยมี ทุกวันนี้เตรียมแต่สื่อของวิชาศิลปะอย่างเดียว ส่วนในวิชาภาษาไทยส่วนมากที่ใช้ก็จะ

เป็นใบงาน

(ครูภาษาไทย รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

1.4 การวัดและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ทั้ง 4 โรงเรียนจะให้การประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกต การประเมินชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน และใช้แบบทดสอบ การตัดเกรดในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนจะเข้าร่วมกับการประเมินทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนสื่อความของโรงเรียนเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่ครูจะทำการวัดและประเมินผลจากการสังเกตเบื้องต้นในชั้นเรียน การดูว่านักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียน การซักถามและการตอบคำถามของนักเรียน

“การวัดการประเมินผล มันก็จะมีแบบสังเกต แล้วก็จะมีแบบอ่านคิดวิเคราะห์ ทั้งเรื่อง การอ่าน คิดวิเคราะห์ แล้วก็การเขียนสื่อความ มีแบบรูปที่ไว้วัดรอบด้าน ทางโรงเรียนก็มีการวัดผลสัมฤทธิ์จากการประเมินด้วยเกรด ซึ่งตัดอยู่ 8 เกรด”

(ครูภาษาไทย รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มี.ค. 2554)

“การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ พี่ก็มีให้เด็กทำแบบสอบถาม ทำประเมินเด็ก โดยการสังเกตโดยตรง การทำกิจกรรมประมาณว่าตรวจดูผลงานที่เค้าทำ แบบสอบถามก็คือ ให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการแต่ละโครงการ แต่ละโครงการก็จะมีแบบสอบถามแบบเช็ค ลิสต์เป็นรายชื่อแล้วอาจจะสอบถามโดยตรงว่ารู้สึกอย่างไรกับการเข้าร่วมกิจกรรม”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“การประเมินผลเราก็ทำกันอย่างต่อเนื่อง มีการทดสอบอยู่เรื่อยๆ โดยเฉพาะการอ่าน เราก็จะเรียกเด็กมาทดสอบอ่านว่ามีพัฒนาการอ่านที่ดีขึ้น หลังจากที่ทดสอบไปครั้งแรกแล้ว”

(ครูภาษาไทย รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

“การวัดการประเมินผลก็ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ มีการสอบกลางภาค ปลายภาค คะแนนการร่วมกิจกรรม คะแนนการทำงานส่ง”

(ครูภาษาไทย รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก

กระบวนการพัฒนา	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดเล็ก	
	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)
1.การบริหารจัดการ	- ผอ.รร.มีนโยบายว่าเด็กชั้นอนุบาล 2 ต้องสามารถอ่านพาดหัวข่าวได้ มีการส่งเสริมตั้งแต่ในช่วงชั้นปฐมวัย	- ผอ.รร. มีการวางแผนจะส่งครูทุกกลุ่มสาระไปอบรมการสอนภาษาไทย - มีนโยบายให้จัดการเรียนการสอนเสริมเพิ่มเติมในวันเสาร์	- ผอ.รร. มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาเด็กอ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง โดยการเรียกเด็กมาทดสอบ แล้ววางแผนงานร่วมกับครูในการจัดการสอนซ่อมเสริม	- ผอ.รร. ส่งเสริมโครงการรักการอ่านให้ทุกช่วงพักกลางวันเด็กทุกคนต้องเข้าห้องสมุดอ่านหนังสือและมีครูคอยดูแลให้คำปรึกษา - คอยนิเทศติดตามการสอนของครู คอยให้คำแนะนำ
2.การจัดการเรียนรู้	มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชื่อมโยงวิชาภาษาไทยไปสู่การเรียนรู้วิชาอื่น ๆ	เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้กล้าคิด กล้าแสดงออก	เน้นการจัดทำสื่อการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของครู	เน้นการสอนให้ครบตามเนื้อหาวิชาภาษาไทยโดยใช้ใบงานละใบความรู้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก(ต่อ)

กระบวนการพัฒนา	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดเล็ก	
	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)
3.การจัดสื่อและ แหล่งการเรียนรู้	สื่อมีทั้งสำเร็จรูป และสื่อที่ครูผลิตขึ้น เอง ในส่วนของ แหล่งการเรียนรู้ก็จะ มีห้องสมุดและ แหล่งการเรียนรู้ อื่นๆภายในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ ภายนอก ก็จะมี บริเวณรอบๆ โรงเรียน ภายใน ชุมชนใกล้เคียง หรือ สถานที่สำคัญๆ อื่นๆที่โรงเรียนจัด พานักเรียนไป	สื่อมีทั้งสำเร็จรูป และสื่อที่ครูผลิตขึ้น เอง ในส่วนของ แหล่งการเรียนรู้ก็จะ มีห้องสมุดและ แหล่งการเรียนรู้ อื่นๆภายในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ ภายนอก ก็จะมี บริเวณรอบๆ โรงเรียน ภายใน ชุมชนใกล้เคียง หรือ สถานที่สำคัญๆ อื่นๆที่โรงเรียนจัด พานักเรียนไป	สื่อมีทั้งสำเร็จรูป และสื่อที่ครูผลิตขึ้น เอง ในส่วนของ แหล่งการเรียนรู้ก็จะ มีห้องสมุดและ แหล่งการเรียนรู้ อื่นๆภายในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ ภายนอก ก็จะมี บริเวณรอบๆ โรงเรียน ภายใน ชุมชนใกล้เคียง หรือ สถานที่สำคัญๆ อื่นๆที่โรงเรียนจัด พานักเรียนไป	สื่อมีทั้งสำเร็จรูป และสื่อที่ครูผลิตขึ้น เอง ในส่วนของ แหล่งการเรียนรู้ก็จะ มีห้องสมุดและ แหล่งการเรียนรู้ อื่นๆภายในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ ภายนอก ก็จะมี บริเวณรอบๆ โรงเรียน ภายใน ชุมชนใกล้เคียง หรือ สถานที่สำคัญๆ อื่นๆที่โรงเรียนจัด พานักเรียนไป
4. การวัดและ ประเมินผล	การประเมินตาม สภาพจริง การ สังเกต การ ประเมินผลงาน แฟ้มสะสมผลงาน และแบบทดสอบ	การประเมินตาม สภาพจริง การ สังเกต การ ประเมินผลงาน แฟ้มสะสมผลงาน และแบบทดสอบ	การประเมินตาม สภาพจริง การ สังเกต การ ประเมินผลงาน แฟ้มสะสมผลงาน และแบบทดสอบ	การประเมินตาม สภาพจริง การ สังเกต การ ประเมินผลงาน แฟ้มสะสมผลงาน และแบบทดสอบ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ปัจจัยสนับสนุน

1) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ทั้ง 4 โรงเรียนนั้น ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทย ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้

“เราต้องวางแผนปูพื้นฐานให้เด็ก อย่างเด็กของผม.นะ เด็กอนุบาล 2 ต้องอ่านพาดหัวข่าวตัวโตๆ ได้นะ คือเราต้องเตรียมความพร้อมให้เด็ก การสอนภาษาที่ดีต้องสอนตั้งแต่เด็กๆ ลึนยังอ่อนเด็กสมองเค้าเปิด สมองยังว่าง ใส่อะไรเข้าไปก็ได้หมด”

(ผู้อำนวยการ รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มี.ค. 2554)

“เรามีการสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการฝึกอบรม ช่วงตอนปิดเทอมคาดว่าจะให้ครูทุกคนได้รับการอบรมทักษะการสอนภาษาไทย ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ครูภาษาไทยก็ต้องเรียนรู้ที่จะให้เข้าใจว่า การทำให้เด็กคนหนึ่งอ่านออกเขียนได้นั้นมันต้องร่วมมือกันทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่ใช่แค่ภาษาไทยอย่างเดียว ไปวิทยาศาสตร์วิทยาศาสตร์ไม่สอน รอให้ครูภาษาไทยสอนอย่างเดียวมันไม่ได้ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกัน เพราะถ้าภาษาไทยแข็งแรง ทุกกลุ่มสาระก็จะแข็งแรงขึ้นมาได้”

(ผู้อำนวยการ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“ผอ.ลงมาลุยงานเองด้วย ตรงนี้ก็คือตัวที่กับผอ.ช่วยกันทดสอบการอ่านของเด็ก โดยเราจะจัดตารางเด็กเลยว่า ผอ.จะสอบอ่านทีละคน ทั้งโรงเรียนเลยว่ามีเด็กกี่คนที่อ่านไม่ได้ อย่างปีที่แรกที่ผอ.มา มีเด็กอ่านไม่ได้ 15 คนแล้วมาปีนี้เหลืออยู่ 7 คน ก็จะทำกันทุกปีตรงนี้ก็ช่วยได้เยอะ”

(ครูภาษาไทย รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

“การสนับสนุน ผอ.ก็มีการจัดกิจกรรมค่ายรักการอ่าน มุ่งเน้นให้เด็กได้อ่านแล้ว
แสดงผลออกมา สนับสนุนตรงจุดนี้ เด็กจะชอบ ทำให้เกิดการพัฒนารึ้น”

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

2) ความร่วมมือ และความเสียสละของครูอาจารย์ในการอบรมสั่งสอน ทั้ง 4 โรงเรียนนั้น ครู
ให้ความร่วมมือ และดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะครูผู้สอนภาษาไทยที่ต้องเป็นแกนนำหลักใน
การพัฒนาเด็กให้สามารถอ่านออกเขียนได้

“ปัจจัยที่สนับสนุนหรือ ภาษาไทยจะอ่านออกเขียนได้จะว่าตัวครู ครูก็ต้องปรับการ
เรียนการสอนให้เป็นปัจจุบันตามแนวทาง ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางมันก็ต้อง 50 % แต่ถ้าไปเอาเด็ก
เป็นศูนย์กลางหมด ก็ไม่ต้องเป็นอันสอนกัน มันต้อง 50:50 เด็กด้วยครูด้วยช่วยกัน”

(ครูภาษาไทย ป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“ปัจจัยที่สนับสนุนก็คงต้องส่งครูภาษาไทยมาสอนโดยตรงถึงจะเกิดการพัฒนาก็ดีกว่า
นี้ ตัวพี่เองเป็นครูสอนศิลปะ ก็ต้องมาพัฒนาตนเองเพื่อที่จะได้สอนวิชาภาษาไทยได้”

(ครูภาษาไทย รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

3) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครองทั้ง 3 โรงเรียน มีการจัดให้ผู้ปกครองเข้า
มามีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาของตัวบุตรหลาน เพื่อที่จะวางแนวทางในการพัฒนาร่วมกันกับ
สถานศึกษา เพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การพึ่งพาอาศัยเพื่อร่วมกันดูแลนักเรียน ส่วนโรงเรียนข้าว
ทิพย์วิทยา (นามสมมติ) นั้นผู้ปกครองยังขาดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหรือการเอาใจใส่บุตร
หลาน

“ปัจจัยที่สนับสนุนนั้น ครูก็ต้องช่วยกระตุ้นนักเรียน ผู้ปกครองก็ต้องคอยช่วยกัน ตัว
เด็กด้วยที่จะต้องขยันชวนขวยที่จะเรียนรู้อันต้องช่วยกันทุกฝ่าย”

(ครูภาษาไทย ป.3 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 9 มี.ค. 2554)

“ส่วนผู้ปกครองบางคนที่เค้ามีเวลา เค้าก็สอนลูกเค้าดี ผู้ปกครองบางคนทำงานดึกกว่า จะกลับบ้านก็ไม่ได้ช่วยทบทวนให้ลูก มันก็ไม่ทั้งหมดทุกคนหรอก”

(ครูภาษาไทย ป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

4) ทั้ง 4 โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร คณะกรรมการสถานศึกษา ในด้านการจัดอบรมบุคลากร การส่งเสริม การการพัฒนาการสอน การสนับสนุนงบประมาณ การบริการอำนวยความสะดวก เป็นต้น

“การมีส่วนร่วมของชุมชนก็มีอย่างหอ尼ทธศรีตนโกสินทร์ก็เอื้อกับเราให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของเด็ก อย่างผู้ปกครองเวลามีนงานอะไรเค้าก็จะมาลงแรงช่วย”

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

“ก็มีทั้งหน่วยงานภายนอกที่เค้าทำโครงการซึ่งต้องมาทำร่วมกับโรงเรียน แล้วยังโครงการที่หน่วยงานในสังกัดเดียวกันที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคลากร พัฒนาเด็กใน กทม. สโมสรโรตารีที่สนับสนุนด้านศิลปะวัฒนธรรมและอื่น ๆ”

(ผู้อำนวยการ รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

5) ทั้ง 4 โรงเรียนนั้นมียงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน งบประมาณที่เพียงพอทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลากหลาย หรือการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ภายในโรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แก่นักเรียนได้

“งบประมาณที่ได้มาก็มีมาจากรัฐบาลส่วนหนึ่ง เรื่องงบประมาณไม่อัน คือเรามียบมา กองอยู่แล้ว ครูต้องการเบิกเท่าไร ต้องการทำอะไรเบิกได้หมด อย่างแจอสื่อสวย ๆ ครูก็ซื้อมาแล้วก็มาเบิกกับทางโรงเรียน”

(ผู้อำนวยการ รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

“งบประมาณก็มีรัฐบาลส่วนหนึ่ง รัฐบาลออก 60% แล้วของ กทม.อีก 40% แล้วก็จะมีงบรายหัวนักเรียน งบตามโครงการต่าง ๆ”

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

“งบประมาณหลัก ๆ แล้วก็จะได้มาจากการสนับสนุนของ กทม. เป็นเรื่องของวัสดุ แล้วก็เรื่องของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม แล้วก็กิจกรรมอันไหนที่ไม่มีงบประมาณจาก กทม. สนับสนุน เราก็จะใช้มติคณะกรรมการสถานศึกษาว่าขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้ร่วมบริจาคซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ไม่สูงเกินไป ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ปกครอง หรือจัดทอดผ้าป่าการศึกษาขึ้นมา”

(ผู้อำนวยการ รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

6) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ทุกโรงเรียนนั้นให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เพราะคิดว่าบรรยากาศภายในห้องเรียนที่ดี อากาศถ่ายเทไม่อบอ้าว ทำให้นักเรียนมีความสุขเมื่ออยู่ในห้องเรียน ทำให้มีจิตใจที่แจ่มใสพร้อมที่จะเรียนรู้ และบรรยากาศที่ดีก็เอื้อต่อการเรียนรู้ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ภายในห้องเรียน เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

“ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ก็อาจจะเป็นสภาพแวดล้อม การจัดห้องเรียนให้น่าเรียน การจัดมุมให้นักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติม การจัดบอร์ดให้ความรู้ต่าง ๆ”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

7) เพื่อนร่วมห้องเรียนนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งของทั้ง 4 โรงเรียน เพราะถ้าเพื่อนร่วมห้องสนใจใฝ่เรียนก็จะเป็นการดึงดูด หรือชักชวนกันทางอ้อมให้ทุกคนตั้งใจเรียน

“ด้านเพื่อนร่วมห้องก็มีส่วนในการเรียน สมมุติว่าจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ถ้ากลุ่มเค้ากระตือรือร้น เพื่อนในกลุ่มก็มีส่วนช่วยให้เค้าอยากเรียน อย่างการจัดแบ่งกลุ่มที่จะใช้วิธีจับคนที่เรียนไม่ค่อยเก่งหรือไม่ค่อยขยัน ก็จะจับมาอยู่กับกลุ่มที่เด็กค่อนข้างมีความรับผิดชอบ เค้าก็เหมือนจะช่วยกระตุ้นเพื่อนไปในตัว”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู โรงเรียนต้องให้ครูรับผิดชอบงานสอน และรับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน อีกทั้งยังมีงานจากภายนอกโรงเรียนที่ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ซึ่งมีผลทำให้ครูไม่มีเวลาในการพัฒนาการสอน

“ถ้าจะมีปัญหาก็คือ ขณะนี้ครูไม่ได้ทำการสอนอย่างเดียว ครูต้องทำงานเพื่อตอบสนององค์กรต่างๆ ที่เข้ามาในโรงเรียน ทำให้การทำงานของครูไม่ต่อเนื่อง ตรงนี้ละโดยเฉพาะการปูพื้นฐานภาษาไทยมันต้องต่อเนื่อง มันต้องไม่ขาดตอน ให้เด็กได้เข้าใจหลักภาษาไทย”

(ผู้อำนวยการ รร.ปยุตต์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“ปัญหาอุปสรรคอยู่ที่การจัดกระบวนการเรียนรู้ ถ้าเราสามารถจัดการเรียนรู้ให้เด็กสนใจเค้าก็จะตั้งใจ สนใจ มันอยู่ที่ครูว่าจะออกแบบการเรียนรู้ให้เด็กสนใจได้อย่างไร”

(ผู้อำนวยการ รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มี.ค. 2554)

2) ครูที่สอนไม่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย เนื่องจากครูที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ส่งครูมาไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนนั้นไม่สามารถคัดเลือกหรือรับครูได้เองทำให้ได้ครูที่ไม่ตรงตามกลุ่มสาระที่โรงเรียนขาด

“อุปสรรคก็คือ โดยส่วนตัวเป็นครูสอนศิลปะปัญหาก็คือเราต้องมาเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อที่จะสอนวิชาภาษาไทย อีกอย่างปัญหาก็คือ เด็กอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้นี่ละ บางครั้งปัญหาก็อยู่ที่ตัวเด็ก”

(ครูภาษาไทย รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

“ปัญหาอุปสรรคของเรา คือ ครูที่สอนนั้นไม่ตรงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนขาด เราจึงต้องมาพัฒนาครูกันเอง อย่างที่เห็นครูที่สอนภาษาไทยอยู่นั้น เป็นครูสอนศิลปะซึ่งตอนแรกเค้าก็ไม่อยากสอน ผอ.ก็ต้องพยายามบอกเค้าว่าเราต้องมีความพยายาม เพราะครูเจ้าน้อย เอาอย่างนี้สอนไปก่อน เดี่ยวผอ.จะมีเทคนิคการสอนให้ว่าต้องทำอะไร”

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

3) ขาดครูภาษาไทย ครูภาษาไทยไม่เพียงพอต่อการพัฒนา เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจึงต้องกระจายครูให้ครบตามกลุ่มสาระจึงทำให้ครูภาษาไทยมีเพียงคนเดียวและต้องรับผิดชอบงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับภาษาไทย คือต้องเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาภาษาไทย

“ปัญหาสำหรับโรงเรียนเล็กๆ ตรงนี้ก็คือในเรื่องของบุคคลากร บุคคลากรของเรามีน้อย แล้วงานในโรงเรียนเราก็มีมาเยอะ บุคคลากรเรามีอยู่ 7 คน แล้วยังต้องทำงานเหมือนกับโรงเรียนอื่นๆ ที่มีครู 70 คน โรงเรียนอื่นๆ มีโครงการนี้โรงเรียนเราก็ต้องมีโครงการนี้เหมือนกัน อย่างโรงเรียนนี้นะ เค้าบอกว่าหมวดภาษาไทยต้องไปอบรม ซึ่งในโรงเรียนมีเราเป็นครูภาษาไทยคนเดียว ถ้าต้องไปอบรม 2 วัน เราก็ต้องไปเลยคนเดียว 2 วัน เราก็ต้องทิ้งเด็กไปเลยหรือฝากไว้กับครูคนอื่น กับโรงเรียนที่มีครูภาษาไทย 5 คน เค้าไปอบรม 2 คน ครูที่เหลือก็ยังสอนแทนกันได้ ยังไม่ต้องทิ้งเด็กไปเลย”

(ครูภาษาไทย รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

4) นักเรียนบางส่วนขาดความร่วมมือ การขาดความร่วมมือจากนักเรียน และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญ เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทุกโรงเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การไม่ตั้งใจเรียน การส่งการบ้านแล้วไม่ยอมทำมาทั้งที่เมื่อนั่งทำอยู่ที่โรงเรียนก็ทำได้ แต่พอส่งเป็นการบ้านกลับไม่ยอมทำมาส่งครู ทำให้การสอนนั้นช้าลง การเรียนไม่ทันกัน

“อย่างปัญหาภายในชั้นเรียนที่พบเจอก็คือ เราไม่มีสิทธิ์ที่จะปฏิเสธเด็ก ปฏิเสธนักเรียน บางทีครมมาเราก็ต้องรับหมด บางคนมาอย่างนี้ไม่ได้อะไรเลย ก็ทำให้การเรียนการสอนช้าลง บางครั้งส่งงานไปเด็กก็ไม่ค่อยทำมาทั้ง ๆ ที่มันก็ได้ยากเลย ทั้งที่นั่นทำเลยก็เสร็จแต่พอส่งให้

ไปทำเป็นการบ้านเค้าก็ไม่ยอมทำมา ผู้ปกครองบางคนก็มีส่วนร่วม บางคนเค้าก็ไม่มีเวลา เพราะเค้าต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ”

(ครูภาษาไทย ป.3 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 9 มี.ค. 2554)

“อุปสรรค ก็คือเด็กบางคนเค้าเรียนรู้ได้น้อย บางคนเค้าไม่ได้จริงๆ ด้านสติปัญญาน้อย แต่กีฬาพยายามช่วยเค้า โดยให้เด็กเก่งคอยไปช่วยคนไม่เก่ง หรือบางทีก็เข้าไปประชิดตัวเค้า เรียกมาสอนตัวต่อตัว ”

(ครูภาษาไทย รร.ปยุตัยวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

“อุปสรรค ก็คือ ตัวเด็ก เพราะว่าบางทีเค้าอยู่กับเรานะ เราสอนไปพอกลับไปบ้าน ถ้าเค้าไม่ได้จากที่บ้าน พอเข้ามาอีกเค้าก็ลืม มันต้องช่วยกันทั้งสองฝ่าย เราดันอยู่ฝ่ายเดียวก็ไม่ได้ ผู้ปกครองต้องมาประกบเราอีกข้าง นี่คือปัญหาหลักต่อให้สอนดี พอกลับไปบ้านเข้ามาก็เริ่มใหม่อีกละ”

(ครูภาษาไทย ป.5 รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 28 ก.พ. 2554)

5) ปัญหาด้านครอบครัวของเด็กนักเรียน ผู้ปกครองบางคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด มีการนำบุตรหลานมาฝากตายายเลี้ยง ครูไม่สามารถติดต่อผู้ปกครองได้โดยตรง ผู้ปกครองไม่สามารถร่วมกิจกรรมในการประชุมผู้ปกครอง หรือร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองจึงเกิดความไม่ต่อเนื่อง

“เด็กบางคนก็อ่อนมาก คือ แม้ครูจะสอนดี สอนอะไรไป สติปัญญาของเค้าอาจจะอยู่ในระดับค่อนข้างอ่อน เพราะเด็กนักเรียนของเราส่วนใหญ่ก็จะเป็นลูกพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ สติปัญญาของเค้าก็ไม่ค่อยจะทันเพื่อน อันนี้สองเด็กบางคนเค้าไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กมาจากต่างจังหวัด พ่อแม่เอามาฝากกับยายบ้าง สามบางคนก็ขาดเรียนบ่อยหรือมาสาย ก็จะตามเพื่อนๆ ไม่ทัน”

(ผู้อำนวยการ รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

6) ผู้ปกครองบางส่วนขาดความตระหนักถึงความสำคัญ คือ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการตรวจสอบบุตรหลานว่าทำการบ้านหรืองานไปส่งครูหรือไม่ เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง หาเช้ากินค่ำจึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน

อีกปัจจัยก็คือ เด็กทุกวันนี้พ่อแม่ไม่ค่อยมีความรู้ เค้าก็เชื่อมั่นว่ามาที่โรงเรียนครูจะสอนได้มองเราเป็นที่พึ่ง อะไรก็ส่งมาให้เราให้การบ้านไปบางครั้งเค้าก็ไม่ค่อยสนองหรือสนับสนุนลูกเค้า อันนี้ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน”

(ผู้อำนวยการ รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มี.ค. 2554)

7) เพื่อนร่วมห้องเรียนนั้นเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของทั้ง 4 โรงเรียน เพราะเด็กนักเรียนบางคนขาดเรียนบ่อย และอัตราการย้ายเข้า-ออกของโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนบางส่วนต้องย้ายตามครอบครัว บางครอบครัวที่อยู่ในชุมชนถูกไล่ที่ก็ทำให้ต้องย้ายที่อยู่ใหม่ หาที่ทำกินใหม่ ทำให้นักเรียนขาดเรียน ทำให้การเรียนการสอนเกิดความล่าช้าต้องย้อนมาทวนให้เด็กนักเรียนที่ขาดเรียนหรือบางครั้งเด็กนักเรียนที่ขาดเรียนนั้นเรียนไม่ทันเพื่อนก็เกิดอาการเบื่อไม่อยากเรียน และยังมีนักเรียนที่น่าจะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องแต่ไม่ได้ทำการตรวจวัด และผู้อำนวยการได้แนะนำผู้ปกครองให้ย้ายบุตรหลานไปในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาพิเศษแต่ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญผลกระทบมาให้โรงเรียน เมื่อมาอยู่ในห้องเรียนก็ทำให้การเรียนการสอนล่าช้า บางครั้งยังรบกวนการเรียนสอน และรบกวนเพื่อนร่วมชั้นเรียน

“อุปสรรค ก็คือเด็กบางคนเค้าเรียนรู้ได้น้อย บางคนเค้าไม่ได้จริง ๆ เรายังต้องรอสอนให้เค้า ส่วนคนที่ได้ก็ต้องรอเพื่อนที่ยังไม่เข้าใจ หรือเด็กที่ทำการบ้านมา กับส่วนที่ไม่ได้ทำการบ้านมา เด็กที่ทำการบ้านมากก็ต้องมารอเพื่อนให้ทำการบ้านให้เสร็จ มันก็เลยเข้าไปกันใหญ่”

(ผู้อำนวยการ รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 4 ก.พ. 2554)

“ผอ.ก็คุยกับพ่อแม่ของนักเรียนที่น่าจะมีความบกพร่องให้พาลูกไปตรวจ หรือย้ายเค้าไปเรียนที่โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาพิเศษ เค้าจะได้เรียนและไม่เป็นภาระของโรงเรียนด้วย เพราะอยู่ที่โรงเรียนเค้าก็ไม่ค่อยได้เรียนแถมยังเดินเข้า-ออกห้องอื่น ๆ อีกด้วย”

(ผู้อำนวยการ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 21 ก.พ. 2554)

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนของโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจัยสนับสนุน	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดเล็ก	
	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)
1) วิสัยทัศน์ของ ผู้บริหารที่ตระหนักถึง ความสำคัญของวิชา ภาษาไทย	มีนโยบายว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ต้องสามารถอ่าน พาดหัวข่าวได้	การวางแผนการส่ง ครูทุกกลุ่มสาระ เข้า รับการอบรมการ สอนภาษาไทย	มีนโยบายทดสอบ การอ่านนักเรียนทุก คนร่วมกับครูผู้สอน ภาษาไทย	ส่งเสริมการรักการ อ่านอย่างจริงจัง การทำกิจกรรม รักการอ่านทุกวัน ช่วงเวลาพักเที่ยง
2) ความร่วมมือ และ ความเสียสละของครู	ครูพบข้อบกพร่อง ของนักเรียน แล้วทำ การหาแบบฝึกหัด มาสอนสอดแทรก ระหว่างเรียน	ครูมาสอนเสริม เพิ่มเติมในวันเสาร์	ครูเสียสละเวลา สอนเสริมเพิ่มเติม หลังโรงเรียนเลิก	ครูคิดปะพยายาม พัฒนาการสอนของ ตนเองให้ดีเพื่อที่จะ สอนภาษาไทยได้ดี ขึ้น
3) ความร่วมมือของ ผู้ปกครองเครือข่าย ผู้ปกครอง	ผู้ปกครองร่วมมือใน การเข้าประชุมรับฟัง ปัญหาและร่วมกัน หาแนวทางแก้ไข	ผู้ปกครองเข้าร่วม การประชุมรับฟัง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับ ตัวบุตรหลาน	-	-
4) การสนับสนุนจาก ชุมชน และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการ สถานศึกษา ในการ จัดการอบรม บุคคลากร การ สนับสนุน งบประมาณ	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการ สถานศึกษา ในการ จัดการอบรม บุคคลากร การ สนับสนุน งบประมาณ	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการ สถานศึกษา ในการ จัดการอบรม บุคคลากร การ สนับสนุน งบประมาณ	สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการ สถานศึกษา ในการ จัดการอบรม บุคคลากร การ สนับสนุน งบประมาณ

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนของโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก (ต่อ)

ปัจจัยสนับสนุน	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดเล็ก	
	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.อัญชันวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ข้าวทิพย์วิทยา (นามสมมติ)
	บริการอำนวยความสะดวก	การบริการอำนวยความสะดวก	การบริการอำนวยความสะดวก	การบริการอำนวยความสะดวก
5) งบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	มีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	มีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	มีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	มีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	มีการจัดมุมให้ความรู้ แผนภาพ มุมแสดงผลงาน นักเรียนต่าง ๆ มีมุมหนังสือ	มีการจัดมุมให้ความรู้ แผนภาพ มุมแสดงผลงาน นักเรียนต่าง ๆ มีมุมหนังสือ	มีการจัดมุมให้ความรู้ แผนภาพ มุมแสดงผลงาน นักเรียนต่าง ๆ มีมุมหนังสือ	มีการจัดมุมให้ความรู้ แผนภาพ มุมแสดงผลงาน นักเรียนต่าง ๆ มีมุมหนังสือ
7) เพื่อนร่วมห้องเรียนที่ตั้งใจเรียน	นักเรียนส่วนมากตั้งใจเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนตลอดเวลา	นักเรียนบางส่วนตั้งใจเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนตลอดเวลา	นักเรียนส่วนมากตั้งใจเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนตลอดเวลา	นักเรียนบางส่วนตั้งใจเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนตลอดเวลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3เปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดเล็ก	
	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)
1) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู	นอกจากงานสอนแล้ว ครูยังต้องรับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายภายในโรงเรียน และยังมีงานที่ชุมชนและองค์กรภายนอกขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ทำให้ครูต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้น	นอกจากงานสอนแล้ว ครูยังต้องรับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายภายในโรงเรียน และยังมีงานที่ชุมชนและองค์กรภายนอกขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ทำให้ครูต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้น	นอกจากงานสอนแล้ว ครูยังต้องรับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายภายในโรงเรียน และยังมีงานที่ชุมชนและองค์กรภายนอกขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ทำให้ครูต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้น	นอกจากงานสอนแล้ว ครูยังต้องรับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายภายในโรงเรียน และยังมีงานที่ชุมชนและองค์กรภายนอกขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ทำให้ครูต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้น
2) ครูที่สอนไม่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย	-	-	-	ครูที่สอนเป็นครูที่จบการสอนศิลปะ
3) ขาดครูภาษาไทย	-	-	มีครูภาษาไทยเพียงคนเดียว เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จึงต้องกระจายครูให้ครบตามกลุ่มสาระ	ครูที่สอนเป็นครูที่จบการสอนศิลปะ และไม่มีครูที่จบการสอนภาษาไทยในโรงเรียน
4) นักเรียนบางส่วนขาดความร่วมมือไม่สนใจเรียน	นักเรียนบางคนไม่ทำการบ้าน	นักเรียนบางคนไม่ทำการบ้าน	นักเรียนขาดเรียนบ่อย อัตราการย้าย-เข้าออกของโรงเรียนค่อนข้างสูง	นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่ตอบคำถามครู

ตารางที่ 4.3เปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก (ต่อ)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดเล็ก	
	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)	ผลสัมฤทธิ์สูง รร.ช่อม่วงวิทยา (นามสมมติ),	ผลสัมฤทธิ์ต่ำ รร.ปุยฝ้ายวิทยา (นามสมมติ)
5) ปัญหาด้านครอบครัวของเด็กนักเรียน	ผู้ปกครองบางคนมีภูมิฐานะอยู่ต่างจังหวัด และนำบุตรหลานมาฝากตายายเลี้ยง	ผู้ปกครองบางคนมีภูมิฐานะอยู่ต่างจังหวัด และนำบุตรหลานมาฝากตายายเลี้ยง	ผู้ปกครองบางคนมีภูมิฐานะอยู่ต่างจังหวัด และนำบุตรหลานมาฝากตายายเลี้ยง	ผู้ปกครองบางคนมีภูมิฐานะอยู่ต่างจังหวัด และนำบุตรหลานมาฝากตายายเลี้ยง
6) ผู้ปกครองบางส่วนขาดความตระหนักถึงความสำคัญ	ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาหรือตรวจสอบบุตรหลาน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหาเช้ากินค่ำ และคาดหวังว่าโรงเรียนจะอบรมสั่งสอนและให้การศึกษที่ดีแก่นักเรียน	ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาหรือตรวจสอบบุตรหลาน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหาเช้ากินค่ำ และคาดหวังว่าโรงเรียนจะอบรมสั่งสอนและให้การศึกษที่ดีแก่นักเรียน	ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาหรือตรวจสอบบุตรหลาน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหาเช้ากินค่ำ และคาดหวังว่าโรงเรียนจะอบรมสั่งสอนและให้การศึกษที่ดีแก่นักเรียน	ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาหรือตรวจสอบบุตรหลาน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหาเช้ากินค่ำ และคาดหวังว่าโรงเรียนจะอบรมสั่งสอนและให้การศึกษที่ดีแก่นักเรียน
7) เพื่อนร่วมห้องเรียนที่ไม่สนใจเรียน	นักเรียนบางส่วนไม่สนใจเรียน	นักเรียนบางคนแอบเอาหนังสือการ์ตูนมาอ่านตอนเรียน	นักเรียนบางคนนั่งเหม่อ ครูต้องคอยกระตุ้น	นักเรียนบางคนไม่มีปฏิสัมพันธ์ตอบโต้ครูถามอย่างไรก็ไม่ตอบ นั่งเฉย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยศึกษาเปรียบเทียบแบบพหุกรณี จากกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับสูงและต่ำ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย รวมทั้งการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา ลงข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบพหุกรณี เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก มีกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและ การประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าการบริหารจัดการ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยการส่งครูเข้ารับการอบรม การลงมามีส่วนร่วมในการวางแผนการทดสอบนักเรียน การจัดสื่อและ แหล่งการเรียนรู้ ทางโรงเรียนมีงบประมาณที่มากพอในการจัดทำสื่อไม่ว่าจะจัดซื้อเป็นสื่อสำเร็จรูป วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อทางโรงเรียนจะสนับสนุนอย่างเต็มที่ ให้ครูได้มีสื่อไว้ประกอบการเรียนการสอน ดังนั้นจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้สื่อมาประกอบการเรียนการสอนการวัดและ การประเมินผลการเรียนรู้ของทั้ง 4 โรงเรียนมีลักษณะ

ที่คล้ายคลึงกัน คือ จะใช้การประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกต การประเมินชิ้นงาน เพิ่มสะสมผลงาน และใช้แบบทดสอบ การตัดเกรดในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนจะใช้ร่วมกับการประเมินทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนสื่อความของโรงเรียนเป็นหลัก ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ของทั้ง 4 โรงเรียน จะมีลักษณะร่วมที่เหมือนกันคือ ใช้ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่แตกต่างกันคือ ในการสอนของครู ครูผู้สอนแต่ละคนก็มีเทคนิคแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับผู้เรียนด้วยว่ามี การตอบสนองต่อการเรียนการสอนแบบใด

2. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก พบว่า

2.1 ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทย ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ 2) ความร่วมมือ และความเสียสละของครู ในการ อบรมสั่งสอน และดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะครูผู้สอนภาษาไทยที่ต้องเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาเด็กให้สามารถอ่านออกเขียนได้ 3) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง มีการจัดให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาของตัวบุตรหลาน เพื่อที่จะวางแผนทางในการพัฒนาร่วมกันกับสถานศึกษา 4) การสนับสนุนจากชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการจัดอบรมบุคลากร การส่งเสริมการพัฒนาการสอน การสนับสนุนงบประมาณ การบริการอำนวยความสะดวก เป็นต้น 5) งบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน งบประมาณที่เพียงพอทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลากหลาย หรือการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ภายในโรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แก่นักเรียนได้ 6) สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ดีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ภายในห้องเรียน เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวได้อย่างมีความสุข 7) เพื่อนร่วมห้องเรียนที่ตั้งใจเรียนนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะถ้าเพื่อนร่วมห้องสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนก็จะเป็นการดึงดูด หรือชักชวนกันทางอ้อมให้ทุกคนตั้งใจเรียน

2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ 1) ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู ทางโรงเรียนต้องให้ครูรับผิดชอบงานสอน และรับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน อีกทั้งยังมีงานจากภายนอกโรงเรียนที่ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ซึ่งมีผลทำให้ครูไม่มีเวลาในการพัฒนาการสอน 2) ครูที่สอนไม่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย เนื่องจากครูที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งมาไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนนั้นไม่สามารถคัดเลือกหรือรับครูได้เองทำให้ได้ครูที่ไม่ตรงตามกลุ่มสาระที่โรงเรียนขาด 3) ขาดครูภาษาไทย ครูภาษาไทยไม่เพียงพอต่อการพัฒนา เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจึงต้องกระจายครูให้ครบตามกลุ่มสาระจึงทำให้ครูภาษาไทยมีเพียงคนเดียวและต้องรับผิดชอบงานโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาไทย คือต้องเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาภาษาไทย 4) นักเรียนบางส่วนขาดความร่วมมือ การขาดความร่วมมือจากนักเรียน และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญ เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทุกโรงเรียน ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การไม่ตั้งใจเรียน การส่งการบ้านแล้วไม่ยอมทำมาทั้งที่เมื่อนั่งทำอยู่ที่โรงเรียนก็ทำได้ แต่พอส่งเป็นการบ้านกลับไม่ยอมทำมาส่งครู ทำให้การสอนนั้นช้าลง การเรียนไม่ทันกัน 5) ปัญหาด้านครอบครัวของเด็กนักเรียน ผู้ปกครองบางคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด มีการนำบุตรหลานมาฝากตายายเลี้ยง ครูไม่สามารถติดต่อผู้ปกครองได้โดยตรง ผู้ปกครองไม่สามารถร่วมกิจกรรมในการประชุมผู้ปกครอง หรือร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองจึงเกิดความไม่ต่อเนื่อง 6) ผู้ปกครองบางส่วนขาดความตระหนักถึงความสำคัญ คือ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการตรวจสอบบุตรหลานว่าทำการบ้านหรืองานไปส่งครูหรือไม่ เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง หาเช้ากินค่ำจึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน 7) เพื่อนร่วมห้องเรียนที่ไม่สนใจเรียนนั้นเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เพราะเด็กนักเรียนบางคนขาดเรียนบ่อย และอัตราการย้ายเข้า-ออกของโรงเรียนก็ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนบางส่วนต้องย้ายตามครอบครัว บางครอบครัวที่อยู่ในชุมชนถูกไล่ที่ก็ทำให้ต้องย้ายที่อยู่ใหม่ หาที่ทำกินใหม่ ทำให้นักเรียนขาดเรียน ทำให้การเรียนการสอนเกิดความล่าช้าต้องย้อนมาทวนให้เด็กนักเรียนที่ขาดเรียนหรือบางครั้งเด็กนักเรียนที่ขาดเรียนนั้นเรียนไม่ทันเพื่อนก็เกิดอาการเบื่อไม่ยอมเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ซึ่งขนาดของโรงเรียนนั้นไม่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย แต่สิ่งที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนามากที่สุดคือ ครู ครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาได้มากที่สุด และกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

1 การบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียนพบว่า ในการบริหารจัดการ โรงเรียนมีลักษณะการบริหารจัดการที่คล้ายคลึงกัน โดยแบ่งสายงานในการบริหารอย่างชัดเจนแบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ และฝ่ายบริหารทั่วไป และใช้การบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (school based management) มีการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินงานทุกโครงการ โดยมีการนิเทศติดตามงานอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เน้นการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการทำงาน ผู้บริหารให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีการอบรมความรู้แก่ครูผู้สอนอย่างเต็มที่ การบริหารจัดการเช่นนี้ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการทำงานที่ชัดเจน และทุกคนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิสาร์ตน์ ตริโรจน์อนันต์ (2545) ได้ทำการศึกษารูปแบบและวิเคราะห์กลุ่มพหุของโมเดลคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการดำเนินงานคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการพัฒนาครู เมื่อพิจารณาจากแนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นกระบวนการคิดของโรงเรียนทั้ง 3 กรณีศึกษา พบได้ว่า ผู้บริหารจะให้ความสำคัญการพัฒนาบุคลากรครูในโรงเรียนเป็นอันดับแรก โดยมีการให้เหตุผลที่คล้ายคลึงกันที่ว่า ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถที่มากพอในการจัดการศึกษาและพัฒนางานด้านการสอน

และให้ความสำคัญในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ของโรงเรียนเป็นอันดับที่สองรองลงมา ดังนั้นในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นแรงเสริมและแรงผลักดันให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมและดำเนินการตามโครงการที่โรงเรียนได้วางกรอบในการพัฒนานักเรียน โดยใช้การนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้ครูผู้สอนมีการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถของนักเรียนอยู่ตลอดเวลา

2. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้นั้นส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนั้นครูผู้สอนควรมีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับบทเรียน สามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพผู้เรียน การมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายและการใช้สื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริกมล หม่อมมลทิน (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน มี 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านวิธีและเทคนิคการสอน ควรมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สนุกสนาน มีการทำบันทึกผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมเรียนเป็นอย่างไร สอนแบบเน้นการเรียนรู้แบบโครงงาน สนับสนุนให้ผู้เรียนเขียนอิสระตามความคิด นำกิจกรรมเข้าจังหวะมาใช้ในการสอน การใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมบ่อย ๆ ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน คือ ใช้หนังสือที่น่าสนใจและมีความหลากหลายมีรูปภาพดึงดูดน่าสนใจ ครูผู้สอนผลิตสื่อด้วยตนเองและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อร่วมกับครู มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการทำห้องเรียนให้เป็นสารพัดประโยชน์ ด้านการวัดประเมินผล คือ การประเมินตามสภาพจริงเป็นรายบุคคลโดยไม่คำนึงถึงคะแนนหรือนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบระหว่างบุคคล การวัดและการประเมินผลควรทำไปพร้อมกันระหว่างการเรียนการสอนเพราะเป็นกระบวนการเดียวกัน นำวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึกมาใช้ในการวัดและการประเมินผลระหว่างเรียน และการศึกษาประวัติ ภูมิหลังของนักเรียนมาประกอบการประเมินซึ่งจะเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

3. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ในด้านแหล่งการเรียนรู้นั้นมีเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน แต่ในด้านการจัดสื่อใช้นั้นครูยังใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนน้อย อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนไม่มีความสัถย์ทางด้านการสอนภาษาไทย หรือไม่สามารถเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมได้ ดังนั้นครูควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในการที่จะเลือกสื่อให้เหมาะสมกับบทเรียนที่จะสอน และความสนใจของนักเรียน นอกจากการใช้สื่อสำเร็จรูปแล้ว ครูควรมีการจัดทำสื่อร่วมกันกับนักเรียน ซึ่งวชิราพร อัจฉริยโกศล และคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ พบว่า โรงเรียนควรจัดเทคโนโลยีสื่อการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ให้มีความพร้อมในสื่อนวัตกรรมทุกชนิดที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาความสามารถในการอ่านเขียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้เช่นกัน เพราะการจัดแหล่งเรียนรู้และการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์และช่องทางในการรับรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น เมื่อนักเรียนมีความสนใจ มีสมาธิในการติดตามการสอนของครูมากขึ้น ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการในการพัฒนาทักษะและความสามารถทางการอ่านเขียนของนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้นเช่นกัน

4. จากการศึกษาการวัดและประเมินผล พบว่าครูใช้การประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกต การประเมินชิ้นงาน แฟ้มสะสมผลงาน และใช้แบบทดสอบ การตัดเกรดในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนจะใช้ร่วมกับการประเมินทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนสื่อความของโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งครูควรมีการวัดและประเมินทุกครั้งเพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียนและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนว่าเป็นไปในทิศทางใด การวัดและการประเมินผลควรทำไปพร้อมกันระหว่างการเรียนการสอนเพราะเป็นกระบวนการเดียวกัน และควรมีการสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึกมาใช้ในการวัดและการประเมินผลระหว่างเรียน และการศึกษาประวัติ ภูมิหลังของนักเรียนมาประกอบการประเมินซึ่งจะเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อนำมา

ประกอบการศึกษาว่านักเรียนมีความสามารถและพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้ไปในทิศทางใด ครูผู้สอนก็จะได้ซ่อมเสริมหรือแนะนำให้ผู้เรียนแก้ไขข้อบกพร่องได้อย่างถูกต้อง

จากการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก พบว่า

1. ปัจจัยสนับสนุนของกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยหรือกลุ่มสาระอื่น ๆ นั้น จะดำเนินการได้ด้วยดี ถ้าผู้บริหารวิสัยทัศน์ที่ดี ผู้บริหารนั้นสังเกตเห็นถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทย ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมร่วมกับครูในการวางแผนเพื่อพัฒนาให้เด็กนักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ ความร่วมมือ และความเสียสละของครูอาจารย์ในการสอนซ้ำสอนเสริมเพิ่มเติม หรือการเรียกเด็กนักเรียนมาเรียนแบบตัวต่อตัวจะทำให้เด็กเข้าใจมากขึ้นและเรียนตามเพื่อน ๆ ทัน ทั้งนี้ครูต้องใช้เวลาและความพยายามในการพัฒนาการสอนอย่างมาก ความร่วมมือจากผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครองก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การจัดให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาของตัวบุตรหลาน เพื่อที่จะวางแผนหาแนวทางในการแก้ไขและการพัฒนา ร่วมกับสถานศึกษา การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ในด้านการจัดอบรมบุคลากร การส่งเสริมการพัฒนาการสอน การบริการอำนวยความสะดวก การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน งบประมาณที่เพียงพอทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลากหลาย หรือการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ภายในโรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แก่นักเรียนได้ ทุกโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การทำห้องเรียนให้เป็นห้องสารพัดประโยชน์ เป็นทั้งห้องเรียนและแหล่งการเรียนรู้ เพราะบรรยากาศภายในห้องเรียนที่ดี อากาศถ่ายเทสะดวกไม่อบอ้าว ทำให้นักเรียนมีความสุขเมื่ออยู่ในห้องเรียน ทำให้มีจิตใจที่แจ่มใสพร้อมที่จะเรียนรู้ และยังสามารถหาความรู้ได้ภายในห้องเรียน เพื่อนร่วมห้องเรียนนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะถ้าเพื่อนร่วมห้องสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนก็จะเป็นการชักชวนกันให้ตั้งใจเรียน ดังนั้นควรให้นักเรียนที่สนใจเรียนและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนจับคู่กับคนที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน จะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ประการแรกเลยคือ ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครูผู้สอน ซึ่งทางโรงเรียนต้องให้ครูรับผิดชอบทั้งงานสอน และรับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน อีกทั้งยังมีงานจากภายนอก

โรงเรียนที่ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ซึ่งมีผลทำให้ครูมีภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ครูไม่มีเวลาในการพัฒนาการสอน จึงควรลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูลงเพื่อให้ครูได้มีเวลาพัฒนาตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งบางโรงเรียนยังขาดครูผู้สอน มีครูผู้สอนไม่ตรงกลุ่มสาระ ครูที่สอนไม่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย เนื่องจากครูที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งมาไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนนั้นไม่สามารถคัดเลือกหรือรับครูได้เองทำให้ได้ครูที่ไม่ตรงตามกลุ่มสาระที่โรงเรียนขาดทางเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรตรวจสอบว่าทางโรงเรียนนั้น ๆ ขาดครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อะไรบ้างแล้วจัดส่งไปให้ตรงตามความต้องการของโรงเรียน หรือครูผู้สอนควรมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อที่จะสอนได้หลากหลายวิชาเป็นการ บูรณาการการสอนไปด้วย นอกจากนี้ครูผู้สอนไม่เพียงพอแล้วตัวนักเรียนก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนนั้นช้าลง ทั้งในเรื่องสติปัญญาของตัวนักเรียนเอง ความไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน หรือแม้กระทั่งตัวผู้ปกครองที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ซึ่งการจะพัฒนาการเรียนการสอนได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูผู้ปกครอง และตัวนักเรียนด้วย นอกจากนี้เพื่อนร่วมห้องเรียนก็มีส่วนชักจูงหรือผลักดันให้การเรียนนั้นดีขึ้นหรือแย่ลงได้อีกเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การบริหารจัดการ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยการลงมามีส่วนร่วมกับครูผู้สอนภาษาไทยในการพัฒนาและตรวจสอบนักเรียนในแต่ละด้าน หรือแม้แต่การนิเทศการสอนคอยชี้แนะครูผู้สอนหรือร่วมกันหาเทคนิคการเรียนการสอนใหม่ ๆ มาพัฒนาการสอนของครู การส่งครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไปอบรมด้านการสอนภาษาไทย

2. การจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการการเรียนรู้ ใช้การจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และจดจำได้มากขึ้น และครูผู้สอนต้องเสียสละเวลาเพื่อที่จะให้เวลากับนักเรียน ช่วงพักกลางวันหรือหลังเลิกเรียน สำหรับนักเรียนที่อ่านไม่คล่องเขียนไม่ได้ให้นักเรียนมาหัดอ่าน หัดเขียนกับครู ครูคอยอธิบายแบบตัวต่อตัวนักเรียนจะได้เข้าใจได้มากขึ้น และควร

สนับสนุนให้มีการจัดการส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องและให้ผลตอบกลับแก่นักเรียน เมื่อครูสั่งให้นักเรียนไปอ่านหนังสือมา ครูควรมีการสร้างคำถามกระตุ้นนักเรียน คอยตั้งคำถามว่าได้ขบคิดอะไรจากเรื่องที่อ่าน อ่านแล้วเป็นอย่างไรนักเรียนจะได้ไม่เบื่อและรู้จุดมุ่งหมายของการอ่าน เพราะฉะนั้นครูควรมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นว่านักเรียนจะได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องที่ครูสั่งให้ไปอ่าน

3. การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีงบประมาณที่เพียงพอ ควรมีการจัดสรรงบประมาณมาลงในเรื่องสื่อ สนับสนุนให้ครูใช้สื่อประกอบการสอน การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม การจัดหาสื่อที่ครูต้องการ นำสื่อมาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

4. ครูควรมีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน มีการทดสอบและให้ผลตอบกลับในทันทีว่านักเรียนมีข้อบกพร่องในจุดใด นักเรียนจะได้รับทราบและนำกลับไปแก้ไข และครูควรมีการวัดซ้ำหลายครั้ง เพื่อดูพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน

5. ครูควรมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน ศึกษาหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความพร้อมที่จะศึกษาหาความรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการสอน ซึ่งขอบเขตการศึกษาไม่ได้ทำการศึกษาในส่วนของพฤติกรรมก่อนการสอน ศึกษาการเตรียมการสอนของครู และพฤติกรรมหลังการสอนของครู จึงควรมีการศึกษาในพฤติกรรมเหล่านี้เพิ่มเติม

2. ควรศึกษาในกรณีศึกษาที่อยู่ในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 เพื่อดูกระบวนการการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของเด็กมัธยมศึกษา ว่ามีกระบวนการอย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ ชูชีพ. (2543). *กรณีศึกษาคุณลักษณะของผู้ดำเนินการสนทนาในการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. *อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ แล้วจะคิดเป็นได้อย่างไรกัน ความล้มเหลวของการศึกษาไทย*. ผู้จัดการรายวัน. 28 กรกฎาคม 2552. หน้า 3.
- กาญจนา มากพูน. (2548). *ผลการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและเจตคติต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การศึกษานอกโรงเรียน กรม. (2545). *อ่านให้มากเท่าที่ใจอยากอ่าน: โครงการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการอ่าน*. กรุงเทพมหานคร: เศรษฐ สตุติโอ แอนด์ กราฟิก ดีไซน์.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. *ข้อเสนอยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในการสัมมนาเรื่อง วิกฤตและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษาและสังคมไทย*. โรงแรมสยามซิตี 21. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ กันยายน 2542.
- จิรนนท์ บุญเรือน. (2544). *ผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์. *ท่วงบประมาณ 722 ล้าน ขยับผลสัมฤทธิ์ภาษาไทย*. ไทยรัฐ. 25 กรกฎาคม 2552.
- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน. (2547). *นวัตกรรมการศึกษา ชูดี จิตวิทยาการอ่าน*. กรุงเทพมหานคร: อารักษ์.

- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2550). ผลของการใช้รูปแบบการสอนมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ หลักการใช้ภาษาไทยและความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชารี มณีศรี. (2538). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาคาร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ม.ป.ป. (อัดสำเนา).
- นิสาร์ตน์ ตริโรจน์อนันต์. (2545). การพัฒนาและวิเคราะห์กลุ่มพหุของโมเดลคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและ จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น.การพิมพ์.
- บุญถิ่น อัตถากร. (2514). คำปราศรัยและคำบรรยายของนายบุญถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมการ ฝึกหัดครู.
- บุษยารัตน์ จันทร์ประเสริฐ. (2550). การตรวจสอบประสิทธิผลของเทคนิคการคิดออกเสียงในการ พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5: การทดลองแบบอนุกรมเวลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประวิต เอราวรรณ์. (2539). การวิจัยในชั้นเรียน= Classroom research. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการ.
- ปรีชา เผ่าเครื่อง. (2541). การสร้างแบบฝึกการอ่านคำควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช์. ประมวลสาระชุดฝึกอบรมผู้บริหาร. [ออนไลน์]. 2552 แหล่งที่มา: <http://learners.in.th/file/normalman/Education.pdf>. [2552, กันยายน 1].
- พนม พงษ์ไพบูลย์ (2542). หัวใจการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

- พัชราภรณ์ บุญมั่น. (2550). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการบริหารสมองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา เข้มเนตติวิทย์. (2550). การวิเคราะห์การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย อุทัยวรรณ เฉลิมชัย และกลุ่มบ้านเรียน ปัญญากร. รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนากิจการการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543. (อัดสำเนา).
- โรงเรียนปทุมวัน (2552). รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2552. (อัดสำเนา)
- โรงเรียนวัดพระเชตุพน. (2552). รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2552. (อัดสำเนา).
- โรงเรียนวัดราชนัลดตา. (2552). รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2552. (อัดสำเนา).
- โรงเรียนวัดหัวลำโพง. (2552). รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2552. (อัดสำเนา).
- ลำพูน หามฤทธิ. (2552). การวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุพระระดับความสามารถทางการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร: การวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราศิริ วงศ์สุนทร. (2543) การเรียนรู้อย่างมีความสุข: การวิจัยรายกรณีครุต้นแบบด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิราพร อัจฉริยโกศล และคณะ. (2550). แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติดีเลิศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วไรรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และสุพิชญา ธีระกุล. (2519). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์พิมณศ.

- วิจิตร ศรีสอ้าน. วิจิตรยอมนรป น.ร.มีปัญญาใช้ภาษาไทย ผลสัมฤทธิ์นำห่วง-ปิ้งประเมินคุณภาพครู. มติชน. 28 กรกฎาคม 2550.
- วินัย เกษมเศรษฐ์. (2521). หลักการและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา: ประมวลบทความการนิเทศการศึกษา ปี 2521. กรุงเทพฯ: หน่วยนิเทศ กรมสามัญศึกษา.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี และปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- สิริกมล หมดมลทิน. (2549). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2533). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธการพิมพ์.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธการพิมพ์.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2545). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการและมาตรฐานการศึกษา. (2546). การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ม.ป.ป.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). ความร่วมมือของภาคเอกชนในการปฏิรูปการศึกษา. (อัดสำเนา).
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). สมศ.เผยแพร่ผลประเมินคุณภาพโรงเรียนรอบ2. [ออนไลน์]. 2552.แหล่งที่มา: http://www.tlcthai.com/webboard/view_topic.php?table_id=1&cate_id=110&post_id=55657&title=%CA%C1%C8.%E0%BC%C2%BC%C5%BB%C3%D0%E0%C1%D4%B9%A4%D8%B3%0%D2%BE%E2%C3%A7%E0%C3%D5%C2%B9%C3%CD%BA2. [2554, พฤษภาคม 2].
- อาคม จันทสุนทร. (2527). การนิเทศในหมวดวิชา. เอกสารอบรมหัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียนในเขตการศึกษา 6 จังหวัดลพบุรี.
- อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกรนิเทศการศึกษา. [ออนไลน์]. 2552 แหล่งที่มา: <http://panchalee.wordpress.com/2009/03/30/supervision/>. [2552, ตุลาคม 3].

ภาษาอังกฤษ

Buchanan, M. (2009). *To read or not to read: an exploration of the classroom factor that motivatate adolescent readers*. The Master's Thesis of arts in education at Marietta College.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. 3d ed. New York: McGraw-Hill Book Co.

Vaughn, S., Schumm, S.J., and Sinagub, M.J. (1996). *Focus Group Interviews in Education and Psychology*. United State of America: Sage Publishing.

Witkin, R. and J. Altschuld. (1995). *Planning and conducting needs assessments*. Thousand Oaks, CA: Sage Publishing.

Yin, R. (1994). *Case study research: Design and methods*. 2nd ed. Beverly Hills, CA: Sage Publishing.

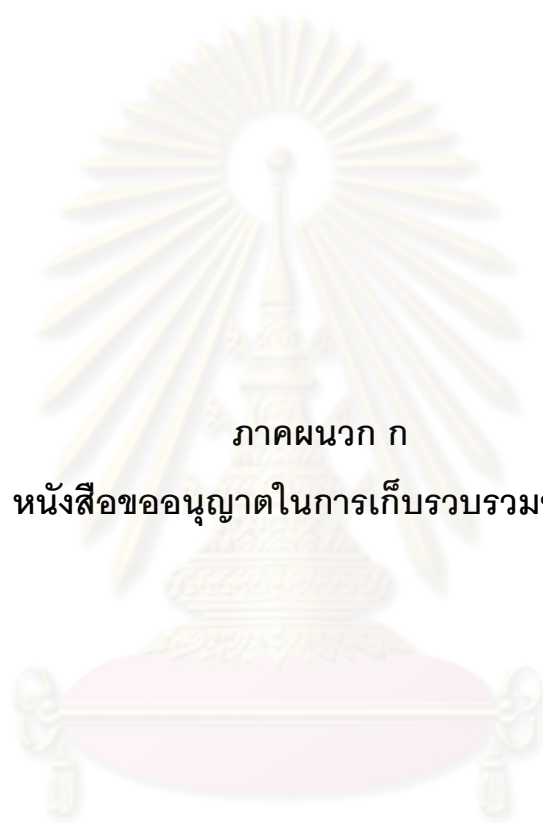

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
หนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2755) ๕74

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

14 ธันวาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวลำโพง

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โฉนร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวธันยา เอลิมวรบุตร นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาระบบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา: พหุกรณี" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณ แกมเทศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนอนุญาติให้ผู้วิจัยเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาและพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการวิจัยดังกล่าว คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองกมล ไทวัชรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา โทรศัพท์ 02-218-2578 ต่อ 803
ที่อนิสิต นางสาวธันยา เอลิมวรบุตร โทรศัพท์ 086-1102541

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2755) ๓๕๓

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

๒ สิงหาคม 2553

เรื่อง ขอความร่วมมือเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมวัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาวธันยา เอลิมวรบุตร นิสิตชั้นปริญญาโทมาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาระบบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา: พหุกรณี" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ แกมเกตุ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้จึงขอความร่วมมือจากผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาและพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ในระหว่างวันที่ 9 - 21 สิงหาคม 2553

จึงเขียนมาเพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยดังกล่าว คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา โทรศัพท์ 02-218-2578 ต่อ 800

ชื่อยินិត นางสาวธันยา เอลิมวรบุตร โทรศัพท์ 086-1102541

ศูนย์วิทยพัสดุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศส 0512.6 (2771)54-0759

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

8 กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดระชนัดดา

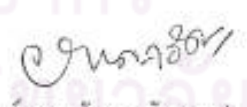
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โตรงร่างวิทยานิพนธ์ ฉบับสังเขป
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวธันยา เจลิมวรบุตร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา อยู่ในระหว่างการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา: พุทธรณี" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี แกมกลุ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัย ด้วยการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร กับผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และพ่อแม่ผู้ปกครอง ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 9 - 28 กุมภาพันธ์ 2554 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุปต)
รองคณบดี
ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ศษ 0512.6 (2771)54- 0761

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

8 กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมวัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ ฉบับสังเขป
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวธันยา เถลิงวรบุตร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและการศึกษา
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษา
กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา: ทฤษฎี"
โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี แกมเกตุ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัย
ด้วยการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการศึกษายกย่อง กับผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และพ่อแม่ผู้ปกครอง
ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่
9 - 28 กุมภาพันธ์ 2554 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อชัญญา วัฒนอุบต)

รองศาสตราจารย์

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)54- 0760

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

8 กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

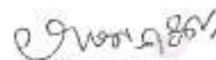
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวลำโพง

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ ฉบับสังเขป
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวธินชา เจริญวราบุตร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา อยู่ในระหว่างการศึกษาดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนากระบวนการพัฒนาคัดกับคุณธรรมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนรัฐบาลไทยของโรงเรียนประถมศึกษา; พหุกรณี" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ แกมกตฤ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัย ด้วยการ สังเกต แบบสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร กับผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และพ่อแม่ผู้ปกครอง ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 9 - 28 กุมภาพันธ์ 2554 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อาปิชา วัฒนพงษ์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนทั้ง 4

ประเด็นที่ศึกษา	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล / แหล่งข้อมูล		
	การสังเกต	การสัมภาษณ์	ศึกษาเอกสาร
1) ข้อมูลพื้นฐานและบริบทของโรงเรียน	- สถานที่ตั้งของโรงเรียนสภาพแวดล้อมและชุมชนรอบโรงเรียน	-	- รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา - แผนการปฏิบัติงานประจำปี
2) สภาพแวดล้อมของโรงเรียน	- อาคารสถานที่ของโรงเรียน ห้องสมุด ห้องหมวดภาษาไทย - สภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียน	- ผู้บริหาร - ครู	- รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา - แผนการปฏิบัติงานประจำปี
3) การจัดหลักสูตรของสถานศึกษา	-	- ผู้บริหาร - ครู	- รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา - หลักสูตรสถานศึกษา
4) การจัดการเรียนรู้	- ครู(วิธีการจัดการเรียนการสอน และ กิจกรรมสนับสนุนการสอน) - นักเรียน (พฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน)	- ผู้บริหาร - ครู	- แผนการจัดการเรียนรู้ - รายงานการจัดกิจกรรมและโครงการ
5) การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้	- ครู - นักเรียน	- ผู้บริหาร - ครู	- รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา - ทะเบียนคุมสื่อการสอน - สมุดบันทึกการใช้แหล่งเรียนรู้
6) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้	- ครู - นักเรียน	- ผู้บริหาร - ครู	- แผนการจัดการเรียนรู้
7) การบริหารจัดการ	- ผู้บริหาร - ครู	- ผู้บริหาร - ครู	- รายงานการประชุม - แผนการปฏิบัติงานประจำปี

แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียน.....

ผู้บริหาร.....

จำนวนครู.....ชาย.....หญิง.....

จำนวนผู้เรียน.....ชาย.....หญิง.....

เวลาบันทึก.....

1. สถานที่ตั้ง

1.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียน

1.2 แผนผังในโรงเรียน

2. สภาพแวดล้อมและชุมชนรอบโรงเรียน

.....

.....

.....

3. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

- สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

.....

.....

.....

- ลักษณะภูมิทัศน์ (มีต้นไม้ ดอกไม้ ร่มรื่นสวยงาม มีสนามเด็กเล่น)

.....

.....

.....

- ห้องสมุด ห้องหมวดภาษาไทย

.....

.....

.....

4. อื่นๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

.....

.....

.....

แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียน.....

สถานที่..... วัน..... เวลา.....

ผู้สอน..... จำนวนนักเรียน..... คน

รายการศึกษา

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

.....

.....

.....

.....

วิธีการสอนของครู/การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ของคุณ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นอื่นๆ

.....

.....

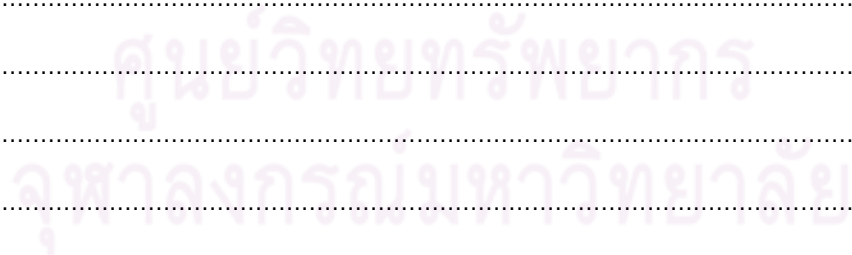
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ครู

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-สกุลครูผู้สอน.....ชั้น.....
2. วันที่.....เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์การทำงาน.....
.....
6. ระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียน.....

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

ด้านการบริหารจัดการ

1. การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในแต่ละด้านเป็นอย่างไร
2. โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยหรือไม่
 - ก่อนการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเป็นอย่างไร มีการปรับปรุงหรือพัฒนาในส่วนใดบ้าง
อย่างไร
 - หลังการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรแล้วกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทย เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
 - หลังการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรแล้วกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทยดีขึ้น หรือว่าแย่ลงหรือไม่
3. การใช้หลักสูตรที่พัฒนาปรับปรุงแล้วช่วยแก้ปัญหาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทยจากหลักสูตรเก่าได้อย่างไร

ด้านการจัดการเรียนรู้

1. มีการจัดทำแผนการสอนอย่างไร แล้วมีกระบวนการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างไร

2. ท่านมีเทคนิคหรือรูปแบบในการจัดการเรียนรู้อย่างไร ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนให้สูงขึ้น ทั้งในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. โรงเรียนมีการจัดโครงการ หรือกิจกรรมใดที่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2. ท่านเลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างไร ที่จะใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. ท่านใช้วิธีการ เครื่องมืออะไร ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2. โรงเรียนมีการวัด และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนอย่างไร และผลที่ได้จากการวัดและประเมินนำไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง

ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1. โรงเรียนมีการวางแผน ปรัชญาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

2. ท่านคิดว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนนั้นคืออะไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

3. ท่านมีแนวทางการจัดการศึกษาในอนาคตอย่างไร ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนให้สูงขึ้น

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-สกุล.....
2. วันที่.....เวลา.....
สถานที่.....
3. เพศ.....
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร.....
.....
.....
6. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน.....

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

ด้านการบริหารจัดการ

1. โรงเรียนมีวิสัยทัศน์ที่จะมุ่งเน้นในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง
2. หลักสูตรวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนใช้นี้เป็นหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนามาแล้วหรือยัง แล้วหลักสูตรวิชาภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นมาใหม่นี้จะช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่ในหลักสูตรเดิมได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยก่อนปรับปรุงหลักสูตรเป็นอย่างไร และหลังปรับปรุงแล้วเป็นอย่างไร แล้วปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร
4. โรงเรียนมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ภาษาไทยอย่างไร

ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. มีการสนับสนุนอย่างไรในกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในด้านดังต่อไปนี้
 - การจัดสื่อ และแหล่งการเรียนรู้

- การจัดกิจกรรมเสริม หรือโครงการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา
- งบประมาณการดำเนินงานให้กับครูผู้สอน
- หลักสูตรผู้มีความสามารถพิเศษ การส่งนักเรียนเข้าประกวด แข่งขัน มีได้รางวัลอะไรบ้าง
- อื่นๆ

ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1. ผลจากการสนับสนุน มีการประเมินหรือไม่ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเท่าไร
2. บุคคลากรทุกคนที่มีอยู่ มีส่วนร่วมกับการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาไทยหรือไม่
อย่างไร
3. ครูมีศักยภาพมากน้อยเท่าไร ในการช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียน
4. การเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานอื่น หน่วยงานต้นสังกัด หรือชุมชนมีบทบาทต่อการ
ส่งเสริมหรือสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
หรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่ากระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มี
ปัญหา และอุปสรรคอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร
6. ท่านมีข้อเสนอแนะ หรือมีแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ภาษาไทยอย่างไร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธัญญา เฉลิมวรรณบุตร เกิดเมื่อวันที่ 10 เดือน มกราคม พ.ศ. 2528 สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อปีการศึกษา 2550 และได้เข้ารับการศึกษต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย